Dr Čedomil Čekada

PROIGRANA ŠANSA

»FENOMEN GLASA KONCILA« U SVJETLU ČINJENICA I DOKUMENATA

Đakovo 1971.

19319

Dr Čedomil Čekada

PROIGRANA ŠANSA

»FENOMEN GLASA KONCILA«
U SVIJETLU ČINJENICA I DOKUMENATA

Đakovo 1971.

S dopuštenjem crkvene vlasti. U vlastitoj nakladi pisca
Cijena 6 ND.

Naručuje se na adresu:

Dr Čedomil Čekada, 50000 DUBROVNIK,

Put bratstva i jedinstva 20.

Tisak: Graf. poduzeće »Tipografija« Đakovo

ČITATELJIMA OVE KNJIGE!

Već iz naslova ove knjižice vidi se, koji joj je sadržaj i namjena. Govori o jednom, zadnjih godina toliko prijepornom, pitanju našega, katoličkog, crkveno-vjerskog života. O ulozi, koju u njem igra »Glas Koncila«, a onda i druge edicije, koje su mu, i idejno i organizacijski, blizu.

Svi znamo, do kakvih je sve napetosti u našemu katoličkom životu dovelo svrstavanje »za« i »proti« u ovom pitanju. Identificiralo se ono sa polarizacijom na katoličku desnicu i katoličku ljevicu, na »progresiste« i »tradicionaliste«, »integriste«, »legaliste«, »konzervativce«. Prepolovilo nam je ono i kler. Izašlo je i pred naše najviše crkvene forume: na biskupskim konferencijama zadnjih godina figuriralo je ono više puta; više se je puta na njima raspravljalo o krizi naše katoličke štampe. Dolazilo je i do biskupskih intervencija: do njihovih kolektivnih izjava i poruka urednicima katoličkih listova. Nailazilo je to i na odjek u katoličkom inozemstvu. Pisalo se o tomu sporu u francuskom (pariškom) progresističkom časopisu: »Informations Catholiques Internationales« (»Glas Koncila«, 16. V. 1971., br. 10.: »Crkva u Hrvatskoj pozitivno prikazana francuskoj javnosti«; 11. VII. 1971., br. 14.: »»Veritas« uzbuđen jednim prikazom Okruglog stola Glasa Koncila«) i u uglednom njemačkom časopisu: »Rheinischer Merkur« (28. V. 1971., br. 22./26.; Felix Kral: »Sorgen für »Glas Koncila«. Bald Konkurrenzblatt«): u oba slučaja u korist »Glasa Koncila«.

Dosadašnju, povremenu, kritiku, kojoj je jedan dio naše katoličke javnosti i štampe podvrgavao »Glas Koncila« i njegove posestrimske edicije, ljudi su oko njega dočekivali uvijek kao tendencioznu i neobjektivnu: nijekali su, da u njihovim edicijama uopće izlaze stvari, kojima bi se sa katoličkog stanovišta moglo išta ozbiljno prigovoriti. Sve je to, isticali su, u autentičnom, — jedino autentičnom, — duhu i stilu II. vatikanskog koncila. Njihovi kritičari zapravo su kritičari, protivnici i neprijatelji, koncila i koncilske obnove. Zahtijevali su, da prigovori, u koliko ih tko postavlja, budu konkretizirani i dokumentirani.

Kako sam i ja bio među onima, koji su kritizirali i prigovarali, mislio sam, da me taj njihov zahtjev obavezuje na odgovor. Dokumentiran odgovor.

Dao sam ga člankom, koji je otisnut u ovoj knjižici. A namijenio sam ga bio đakovačkom »Vjesniku«, svećeničkom listu, u kojemu su ti moji kritički osvrti najviše i izlazili.

Samo, članak je, — baš zbog svoga dokumentarnog karaktera, — ispao odviše dug, da bi mogao izaći u jednom, pa i u dva, broja »Vjesnika« i tako polučiti efekat, koji mu je bio namijenjen: da dospije, koliko toliko cjelovit, u ruke čitateljima i široj katoličkoj publici i omogući im, da objektivno konfrontiraju stanovišta jedne i druge strane. Zato sam se, — i drugi su mi neki tako savjetovali, — odlučio, da ga radije izdam u posebnoj knjižici, kao brošuru.

Pričekao sam ipak, — opet iza konzultacije sa sumišljenicima, — da najprije »na miru« prođe naš Marijanski kongres u Zagrebu i Mariji Bistrici, kako mi nitko ne bi mogao spočitavati, da sam, ovim svojim istupom, minirao jedinstven nastup hrvatskih katolika u ovom, za naš katolicizam i za naš narod, historijskom momentu, gdje su, na čas, u nas bile uperene oči čitava katoličkog svijeta.

No sada je Kongres prošao, pa više ne vidim razloga, da dalje odgađam ovaj svoj izlazak pred široku javnost.

Nijesam u prvotnom tekstu ništa mijenjao. Mislim, da to nije ni potrebno. Situacija se od mjeseca svibnja, kad sam »članak« pisao, nije ni u čemu promijenila. Posljednjih 6 brojeva »Glasa Koncila«, koji su iza toga izišli (br. 11. — 16.), ostali su idejno posve na dosadašnjoj liniji. Jednako je radikalno zastupaju, pa i pointiraju. Podaci, koje sam naveo u »Dodatku«, na kraju ove knjige, dokazuju to pozitivno i dokumentarno.

Kako će tu liniju ocijeniti čitatelji, to je njihova stvar. Ja sam svoje rekao i učinio.

U Sarajevu, 20. VIII. 1971.

Pisac.

U svom 6. ovogodišnjem broju (od 21. III. 1971.) prenio je zagrebački »Glas Koncila« iz »KANE« članak Janka Torbara, — kažu, da je to pseudonim, — pod naslovom: »Fenomen Glasa Koncila«, napisan »u povodu (njegova) 200. broja«. Očito je pisac članka tim naslovom htio da istakne, s jedne strane originalnost i neobičnost njegove pojave, a s druge njegovu providencijalnu ulogu u našemu crkveno-vjerskom životu. U prvoj stvari ima očito pravo. »Glas Koncila« s te je strane pravi fenomen.

Iz historije lista. Njegov nagli uspon

Već po svome naglom usponu. I po svojoj, za naše prilike, izvanrednoj, visokoj, tiraži od 150.000. Za jedan mali katolički narod, kao što smo mi Hrvati, — najviše ako nas ima, katolika, četiri milijuna, — to je izvanredan uspjeh. To je više, nego da takav list u Americi ili u Francuskoj ima milijun pretplatnika. Nije veća naklada ni mnogih poznatih svjetskih katoličkih listova i časopisa. I same nas je iznenadio taj njegov i naš uspjeh. Svi smo bili na to ponosni. Svi smo mu se obradovali.

Imalo je to, dakako, i svoje nutarnje razloge. Bilo je to pred osam godina, kad su se istom bile počele otvarati prve mogućnosti slobodi, na prvom mjestu vjerske, štampe, pa je katolička javnost, iza godina dugoga posta i šutnje, s entuzijazmom prihvatila prvi katolički list, koji je počeo izlaziti na hrvatskom nacionalnom teritoriju. Na taj ventil elementarno je provalila dugo zapretavana katolička svijest: žeđ za vjerskom poukom, informacijom, afirmacijom, odgajana kod nas čitave decenije u našemu predratnom katolicizmu i u našoj predratnoj štampi. U tom smislu može se s pravom i na »Glas Koncila« primijeniti ona Isusova iz Evanđelja: »Drugi je, koji sije, a drugi je, koji žanje. Ja sam vas poslao, da žanjete, gdje se vi ne trudiste: drugi se trudiše, a vi uđoste u njihov posao!« (Iv 4, 37. 38). Ta je katolička svijest trijumfirala i u ovom trijumfu »Glasa Koncila«. On je nikao iz zemlje natapane kroz dvadeset godina vjernošću i herojstvom mnogih: više neznanih nego znanih. I Crkva je, baš ona hijerarhijska, — danas toliko kritizirana i napadana, — generozno podmetnula leđa pod tu akciju. I kler. I onaj stariji, »konzervativni«, koji danas prima od svojih nasljednika tako puno prigovora i prijekora, a tako malo priznanja i komplimenata. Svi smo stali uz te naše, prve poratne, katoličke novine. Službena ih je Crkva, — svojim imenom u vlasništvu i uredništvu, — uzela i formalno pod svoje, zaštićivala ih čitavim svojim moralnim auktoritetom, pomagala ih i materijalno; — nema o tom sumnje ni za koga, tko hoće da bude realan. A kler ih je tretirao kao naše opće katoličko glasilo i stavio im se, oduševljeno i nesebično, u službu. Po crkvama se je, na crkvenim se je vratima, »Glas Koncila« prodavao; župnici su ga, — svaki njegov broj, — oglašavali i preporučivali s oltara i sa propovjedaonice, pravili su za njega propagandu po čitavoj župi, tražili mu i nalazili kolpoltere među revnijim vjernicima, bili mu povjerenici, uzimali, u mnogo slučajeva, osobno na sebe i teret plaćanja besplatno dijeljenih ili nerasprodanih primjeraka. Bio je sa svake strane u Crkvi i među svećenstvom privilegiran: pretpostavljali su ga svoj drugoj našoj katoličkoj štampi; i onoj, malobrojnoj, koja se je bila održala, i onoj staroj, negdašnjoj, koja je polako i oprezno izlazila iz bunkera. »Glas Koncila« postao je tako, »via facti«, našim općim katoličkim i crkvenim organom. I »poluslužbenim«. Većina svećenika i vjernika i danas na nj tako gleda i tako ga tretira. Okolnost, na koju ljudi oko lista, mnogo puta, zaboravljaju: nijesu suvereni; imaju, kao naš opći katolički organ, obveze i odgovornosti i prema crkvenoj hijerarhiji i prema vjerničkoj publici. I onoj najširoj: »konzervativnoj« i »primitivističkoj«. Predstavljaju pred javnošću »Duhovni stol«, koji list izdaje. Predstavljaju Crkvu, kojoj su, već po imenu, koje nose (»Glas Koncila«, »katoličke novine«), na neki način autentični tumači: tumači i njezinih ideja i njezinih akcija. Nije uspjeh »Glasa Koncila« samo djelo njegovih urednika i njihove pameti, kako neki od njih misle, kad govore: »Listovi ne postižu tiražu nekako iz neba ili nekim dekretom, nego prema onome, što i kako pišu« (»Gl. Konc.«, 22. XI. 1970., br. 23). Nije to ni samo zasluga njegove »otvorenosti i spremnosti da informira čitaoce o svemu što se događa i u samoj Crkvi, bez obzira ocjenjuju li se te informacije pobudnima ili su teška i gorka istina«, kako piše Janko Torbar (»Gl. Konc.«, 21. III. br. 6). Poratni »Gore srca« nije bio ni otvoren ni informativan, pa ipak je i on u tili čas bio dosegao tiražu od 50.000 primjeraka, a bio bi dosegao i tiražu od 100.000, da ga nije pokosila nestašica papira.

No, dakako, nitko objektivan ne će kazati, da je »Fenomen Glasa Koncila« uvjetovan samo ovim, više vanjskim, okolnostima. Zaslužni su za njegov uspjeh i ljudi, koji su ga neposredno uzeli u ruke i njemu se, neki od njih i profesionalno, posvetili. Njegovi urednici, organizatori, redoviti suradnici. Pokazali su mnogo publicističkog i novinarskog talenta, književne kulture, poslovnosti, intuicije, duha, ukusa. Pogodili žicu današnjega čovjeka, željna informacije, raznolikosti, novosti, ilustracije,senzacije. Odlučili se, uglavnom, za kratke i kraće članke, — one im duge malotko od široke publike i čita, — za što obilniju, vanjsku i nutarnju, kroniku, za kultiviranje »reportaže«, za aktualne teme, za što življi kontakt sa čitateljima i publikom: osobito onom mlađom. Okrenuli se, zadnjih godina, prema emigraciji, ekumenizmu, misijama, popularizirali katolički karitativni rad, zainteresrali se za probleme mladih, uveli recenzije knjiga, filmova, televizije, dali publici priliku, da s njima pismeno korespondira i da ih konzultira, pokrenuli i satiričnu rubriku, obogatili list i ilustracijama, i karakterističnim izvacima iz naše domaće profane i političke štampe. Pišu, svi, uglavnom, inteligentno i kritički. Znadu birati suradnike: svi su, koji se u listu javljaju, više ili manje, »pismeni«, razumiju svoj »zanat«, a stil im je moderan i lijep. I tehnici su novinarstva dorasli: šalju na teren izvjestitelje, imaju u mnogim krajevima dopisnike, odlučili su se za profesionalne i plaćene urednike rubrika. Napustili su naš predratni sistem amaterskih i volonterskih suradnika. Pa se list očito mnogo, i rado čita. Čitaju ga i inovjernici, i protivnici, i katolici, koji vjere ne prakticiraju. Interes za crkveno-vjerska pitanja postao je danas po svemu svijetu moda. Da ništa, pikantna su za modernoga čovjeka. Otvorila su mu područje novih, paradoksalnih, senzacija. Osobito oko škakljivih tema, kakve se danas sve češće javljaju i unutar kršćanstva.

Pozitivno i negativno

Nitko ne može reći, da »Glas Koncila« kroz ovo osam godina, što izlazi, nije učinio i mnogo dobra Crkvi i katoličkoj stvari. Čuje nas se u javnosti. Povećava se, i unutar Crkve i izvan nje, interes za religiozna pitanja. Vjernici se upoznavaju sa problematikom savremenoga katoličkoga života. Raste religiozna kultura vjerničkih masa. Posebna mu je, u našim očima, prednost i to, što redovito i sustavno donosi ekscerpte iz Papinih govora i izjava. Mnogo to pridonosi praktičnoj i stvarnoj vrijednosti lista. Papina neobična inteligencija i erudicija, i opća i teološka, njegova duhovna nadmoć, a osobito njegova intimna predanost istini Evanđelja, geniju kršćanstva, pa i koncilskoj obnovi Crkve, efektno retušira, korigira, neutralizira, mnogoštošta u listu iz pera onih manje inteligentnih, manje prosvijetljenih, manje kritičnih, manje odgovornih. Barem u očima bistrijih čitatelja, koji znadu reflektirati. Šteta samo, što se uvodnici i ideološki članci u listu više ne inspiriraju na tom čistom vrelu. Ne bi tada listu trebalo ni boljih uvodnika ni boljih komentara od dalje razrade i populariziranja tih, očito nadahnutih, pravih Petrovskih ,misli. Da još njih nema u listu, bilo bi, čini nam se, stvarno djelovanje lista, kakav je on u zadnje vrijeme, na vjerničke mase upravo destruktivno. I reportaže su, ponajviše, interesantne, pa i edifikativne. I odgovori na pitanja iz publike, i ako u pokojemu ima i nepreciznih, i dvoznačnih, formulacija, u stilu »nove teologije«, osobito kad je govor o evoluciji, — nije ona još ni u znanstvenom svijetu teza, koja bi imala pravo da ulazi i u naše katekizme; napose nije to ona ekstremna i apsolutna, protiv koje se bore još i mnogi ljudi od imena i od struke: mnogo je toga još naučna fantastika i pjesnikovanje, na Chardinov način, — o počecima čovječanstva, o prvom grijehu, o bračnoj nerazrješivosti, o seksualnom moralu. Susreću se tu i izrazi »klasični moral« (valjda za razliku od novoga, stvarnoga, »modernoga«) i »sadašnje crkveno pravo« kao titul crkvene prakse sa nerazrješivošću braka, ne naglašuje se, kako bi trebalo, supstancijalnost duše, »limb« se baca u teološku ropotarnicu, — i nekrštena, i nerođena djeca, po učenju »današnjih« teologa, dolaze u nebo, — ističe se, da djevičanstvo nije bitno u Marijinoj svetosti, i još koješta, što mi ne bismo bez pridržaja i objašnjenja potpisali. No preko svega se toga prelazilo kao preko sitnica i slučajnih omašaka, pa »Glas Koncila« dugo nije uopće imao protiv sebe frontalne opozicije u katoličkim redovima. Nitko nije mislio na to, da mu na njegovu području konkurira, i ako ih je bilo, koji sa pojedinostima u listu nijesu bili zadovoljni: željeli su više jasnoće u idejama, više diskrecije i opreza u delikatnim stvarima; činilo im se, da »informativnost« lista ide kojiput i predaleko i da ostavlja bez komentara i rezerve i stvari, koje je sa evanđeoskog i crkvenog stanovišta trebalo osuditi; odbijale su ih, slabo prikrivene, simpatije sa »morskim idejama« raznih samozvanih »reformatora« i »karizmatika« sa Zapada; bilo bi im draže, da je list bio radikalniji u svojim moralnim zahtjevima, a u asketskom pogledu pobožniji. No i takvi su samo tražili ispravke, davali sugestije, vršili dobronamjernu kritiku. Plediralo se s te trane za srednju liniju: liniju, koja ne bi nikoga, s razlogom, ofendirala i oko koje bismo svi mogli ostati na okupu, pa makar i uz izvjesno nuanciranje stavova.

Postepeno, ali konstantno skretanje na lijevo

Samo, nažalost, te se nade i priželjkivanja nijesu ispunila. »Glas Koncila« je postepeno, ali konstantno, sve više, skretao na lijevo. Sve je manje bio suzdržan i oprezan, sve manje neutralan i objektivan u aktualnim dilemama između oba krila u katoličkom i crkvenom životu. Informacije su mu postajale sve jednostranije: o katoličkoj se je desnici u njemu malo govorilo; njegove simpatije sve su otvorenije prelazile na stranu »kontestatora«, »osporavatelja«, »katoličke ljevice«. On je uvijek pledirao za »koncilsku obnovu« i za koncilsko kršćanstvo, ali je tu obnovu i to koncilstvo sve više tumačio na jedan način, koji se nije puno obazirao ni na rimske i papinske direktive, ni na koncilske dokumente i njihovu autentičnu interpretaciju po organima Svete Stolice: sve je više pledirao za one, koji su koncil tumačili na svoju ruku i podmetali mu svoje liberalne, modernističke, racionalističke, ideje na račun tradicionalnih crkvenih shvaćanja. I sve je otvorenije simpatizirao sa opozicijom u Crkvi, sa »osporavateljima«, »kontestatorima«, sa onima, koji su kritizirali i ignorirali hijerarhiju i Rim. U nekoliko navrata izašlo je to posve jasno na javu. Na slučaju »Isolotto« na primjer, pa onda u izvještajima sa biskupskog simpozija i kontestatorske demonstracije u Churu, pa onda u aferi sa »majskim interview-om« kardinala Suenensa, pa pomalo i sa domaćim »hercegovačkim slučajem« i »Bijelom knjigom« jedne skupine đakovačkih svećenika, pa onda u gostoprimstvu jednoj skupini zagrebačkih teoloških profesora za »Okruglim stolovima«, pa onda u sve češćem najavljivanju i reklamiranju »Holandskog katekizma« i raznih modernističkih profesora i knjiga sa Zapada.

Zadnja godina. S otvorenim kartama

No zadnje godine to je već poprimilo dimenzije otvorenog, pa i demonstrativnog, opredjeljivanja za katoličko ljevičarstvo. Otkako mu im, na lanjskom »Teološko-pastoralnom (svećeničkom) tjednu« (27. — 30. I. 1970.), njihovi sumišljenici. — svakako uz, vrlo aktivno, ideološko učešće i ljudi oko »Glasa Koncila« i »Kršćanske Sadašnjosti«, — izglasali, u debati o katoličkom tisku, rezolucije u korist »*sve potpunijeg i slobodnijeg informiranja*«, o potrebnoj tipološkoj analizi naših periodičkih publikacija pod vidom *njihova uključivanja ili neuključivanja u tokove pokoncilske Crkve*, o »neodloživoj potrebi što hitnijeg stvaranja jednoga fundusa barem temeljne teološke i pastoralne literature, *da bi na razini misli naša Crkva što prije mogla dozreti za težinu svojih sadašnjih zadataka*«, o *novinama* »*kao instrumentu u službi svoga Božjega naroda*«, s ciljem »*što provjerenije i potpunije informacije, bez zatajivanja i apriornih ograda*« i »odgovornosti sviju *pred Bogom i braćom u vjeri*«, a *na temelju* »*svestrane informacije najšire javnosti, kako bi odluke bile što utemeljenije i provedljivije*«, o nuždi »*savjesne i odgovorne kritike u Crkvi*«, gdje »*ne može kao isključivo mjerilo služiti parola:* »*Ne uznemiravati malene!*«, — »*više valja misliti na njihov rast*« (»Rezolucija naših svećenika o religioznom tisku: Za potpunije i slobodnije informiranje«; »Gl. Konc.«, 22. II. 1970., br. 4), stale su se u »Glasu Koncila« redati, jedna iza duge, iz broja u broj, bezobzirne kritike i lekcije na račun crkvenog auktoriteta, ironične opaske na njegove odluke, otvoreno odobravanje kontestatorima iz redova klera i lajikata, i kod nas i u inozemstvu, opširni izvještaji sa kojekakvih ilegalnih svećeničkih zborovanja, pohvale modernističkim teolozima i publicistima, »deklaracije mladih«, »otvorena pisma« biskupima, anonse i recenzije modernističkih knjiga, obrane i advokature svećenika, koje je bila disciplinirala crkvena vlast, intervencije u njihovu korist.

Da ne govorimo na pamet i bez dokumentacije, pročitali smo još jednom sve brojeve »Glasa Koncila«, otada pa do danas, i pribilježili ili ekscerpirali sve ono, što nam se je s te strane činilo značajno, a kojiput, po našemu mišljenju, i sablažnjivo. Samo toga je toliko, da bi za to bila potrebna čitava podebela knjiga. A mi ovdje pišemo članak. Morat ćemo se stoga zadovoljiti samo općenitijim konstatacijama i citacijom odnosnih brojeva i članaka iz »Glasa Koncila«, pa, tko hoće, da to u detalje provjerava, neka još jednom pročita inkriminirane tekstove i sam sebi eformira sud!

Na konferencijama za tisak. Kako se razgovara s biskupima?

Tri su kroz to vrijeme bile održane konferencije naših biskupa za novinstvo: 10. travnja 1970. u Zagrebu (»Gl. Konc.«, 19. IV. 1970., br. 8.), 27. rujna 1970. u Zadru (skupa sa »Razgovorom biskupa posrednika sa zadarskim vjernicima potpisnicima »Otvorenoga pisma««), — »Gl. Konc.«, 11. X. br. 20., — i 24. IV. 1971. u Zagrebu (»Gl Konc.«, 2. V. 1971., br. 9.). A na sve tri (na prvoj osobito) govorili su novinari oko »Glasa Koncila« i njegovih savezničkih publikacija s biskupima na način vrlo neuobičajen, ne samo u katoličkom novinstvu, nego i u onom profanom. Novinari inače na takvim konferencijama postavljaju pitanja, ali ostavljaju intervjuiranima, da odgovore, što hoće, i to notiraju i primaju do znanja. A na ovim konferencijama naši su se katolički novinari s biskupima prepirali, tjerali ih u škripac, hvatali ih u riječi, kritizirali njihove postupke, ironizirali ih, dijelili im lekcije: superiorno, auktoritativno i s visoka, nastupali kao reprezentanti vjernika i »Božjega naroda«, poučavali ih o smislu koncilskih odluka i o Papinim stanovištima, aludirali na njihove krive poteze i isticali, kako oni (novinari) moraju biti nepristrani, »pa makar u pojedinim slučajevima autoritet izvukao možda i kraći kraj«, govorili o »*vjekovnoj baštini gdje se držalo stado neuko i neupućeno i gdje je viša kasta bila ta, koja je sve znala i o svemu odlučivala*«, tražili, da se u interesu sazrijevanja javnog mnijenja u objektivnoj informaciji »ide do kraja«: »činjenice neka formiraju javno mnijenje«. *I u Crkvi bi se morale,* kao i u civilnom društvu, »*i najdelikatnije stvari raspravljati pred najširom javnošću*«. Novinari su pozvani da »pomažu i narodu i hijerarhiji«. A u izvještaju o razgovoru biskupa posrednika sa zadarskim vjernicima ne samo da se daje riječ i svećenicima, duhovnim inspiratorima »Otvorenog pisma«, nego se još, valjda za pouku čitateljima, »in extenso« reproduciraju njihova shvaćanja o »nezaustavljivom historijskom procesu socijalizacije i demokratizacije« i o pitanju svećenika-lajika, koje je danas »diskutabilno«: pušta ih se, da govore sa iste tribine kao i biskupi. Ni u konačnom osvrtu na ove konferencije »Glas Koncila« ne retetira. I on doduše priznaje: »Čitatelju će se možda veliki dijelovi ove konferencije učiniti preslobodnima«, ali odmah dodaje, da to tako mora biti. »Riječ je« o »zaista novom shvaćanju i utvrđivanju autoriteta«. I to je tako jasno i opravdano, da su i »naši biskupi odlučili postupati u duhu koji je počeo prožimati Crkvu« (»Gl. Konc.«, uvodnik: »Korak naprijed naše biskupske konferencije«, 19. IV. 1970. br. 8.).

»Okrugli stolovi« »Glasa Koncila«

Još su s te strane značajniji »Okrugli stolovi«, što ih je »Glas Koncila« tokom prošle godine dana održao, odnosno reaktivirao. Četiri su puta održavani. Oni teološki: onaj župnički (»Gl. Konc.«, 16. V. 1971., br. 10.) ponešto je drugačijeg karaktera; umjereni je i realniji po tonu, a donekle i po tezama. U četiri se broja »Glasa Koncila« nalaze izvještaji s tih teoloških »Okruglih stolova«:u broju 21. od 25. X. 1970., u broju 22. od 8. XI. 1970., u broju 23. od 22. XI. 1970. i u broju 1. od 10. I. 1971. I oni su svi u duhu kritike i nezadovoljstva. I u njima ima vrlo kurioznih, smionih, problematičnih, ideja. Kako oni predstavljaju stvarnu idejnu platformu »Glasa Koncila« i kako u njima govore »profesori« i ideolozi pokreta oko »Kršćanske Sadašnjosti« i izlažu njegove maksime i principe, morat ćemo im posvetiti više prostora: najviše u ovom članku. Evo, šta se tu, među ostalim, doslovce čita: »*Svećenici se boje slobode štampe i njezinih informacja, jer ne će više moći stvari držati u rukama*«—; sada »prostor za govor postoji za sve«. A doći će kasnije (razumije se, u »Glasu Koncila«) na red i još »netaknuta područja«: »na primjer sjemeništa, redovništvo, angažman Crkve u rješavanju krvavih životnih problema«. »*Mi smo zato toliko lojalni što smo — idejno siromašni*«. *To je naš »kolonijalizam«. Naša je Crkva dosada bila* dvočlano društvo: »*hijerarhijski vrh, koji je uvijek bio eksponent neke strane sile i bio kolonijalan, i Crkva u blatu, niži kler i vjernici*«. »Sada najedamput svi u Crkvi postaju su*bjekti*«. *I* »*biskupi su od neporecivih autoriteta došli u položaj odgovornih ljudi*«. »*Mora padati tajna*«. »*I donošenje odluka traži prisutnost zajednice*«. »*Takve prilike zahtijevaju sasvim nov tip biskupa i svećenika*«. Uzalud je pokušavati, »da se zaustavi neminovni tok stvari«. »*Otuda proizlazi, da se autoritet zapravo brani frazama*«. »*A Crkva uopće nije poslana da sebe očuva, nego da spasi svijet, i nema drugoga zadatka*«. »Postoji opasnost da dođe kod nas do većih sukobljavanja, ali »*ako odgovorni čimbenici postanu poticatelji svega što je u skladu s Koncilom, s Evanđeljem, onda šanse ima*«. — »*Ako ima kontestatora lijevh, onda ima i neprikrivenih desnih*«, »*neprijatelja Koncila*«. »*Dokle ćemo morati* čekati, — da se jedamput konačno konstatira, što su zapravo osnovne ideje ovoga Koncila, što su neke neporecive, osnovne ideje Evanđelja — i *da se uopće smijemo na Evanđelje sto posto pozivati?*« »Ne možemo krenuti naprijed zato što se *suočujemo s jednim mentalitetom, autoritativnim, koji znade samo odozgo govoriti.*« »*Naši su svećenici primili u naslijeđe* nešto što ih nekako degradira u današnjem društvu: *jednu takvu narav svoga svećeništva, koja ne odgovara današnjim potrebama Crkve, niti je to želio Isus Krist*«, — »*da su oni u društvu jedna kasta*«. »*Korijeni su u odgoju naših sjemeništa. Tu je zapravo sve bilo zasnovano na principu nekoga minimalizma*«. »*Htjelo se zaustaviti svako gibanje naprijed.*« (»Gl. Konc.«, 25. X. 1970., br. 21.). »U sjemeništu«, — i »ako se apstrahira od toga, da li sjemeništa uopće imaju ili nemaju budućnosti«, — »ne smijemo spremati svećenika za generacije, kojih nema više—«. »Trident je stavio naglasak na ono vječno u svećeništvu, a Vatikan na ono vremenito«. »Sjemenište se vrednuje upravo mjerom vremenitosti«. »*Stojimo na pozicijama slobode*«. »Ima ispod toga jedna žilava podloga, — još se čitav drži feudalni sistem«. »*Sva je možda tragedija u tomu što ljudi ne razlikuju svjestan religiozni stav od svojih kondicioniranih refleksa, drugim riječima dresura*«. »*Kod dresura — sve su stvari jednako bitne, sve apsolutne* —«. Ali »najedamput (su) te naše dresure zatajile pred novim društvom. Društvo se tako promijenilo, da te dresure ne vrijede«. »*Može biti da smo upali u kastu parija*. Mlad čovjek »ulazi u vrlo nesigurnu situaciju, što se njegove budućnosti tiče. Crkva njemu jako malo daje s materijalne strane«. »*Nastaje (u vezi sa promjenama i emigriranjem) strašan problem mijenjanja našega starog seoskog mentaliteta*-«. »*Kako se osjećaju svećenici na takvim župama kad im gotovo svi odu? — Tko može živjeti bez perspektive? I tko mora pokrenuti u toj novoj Crkvi da se negdje nešto poduzme — neka prestrukturizacija samoga pojma župe* i diverzifikacije svećeničkog posla, da ne bude samo župnik starog stila? To je bitno, tu ne može biti odlaganja«. »*Svećenički problemi nisu prvenstveno moralni*«. »*Krivo misle koji obnovu Crkve zamišljaju samo na moralnom planu.* Koncil traži svestranu obnovu u Crkvi i to trojaku: moralnu, doktrinalnu, strukturalnu. *Otvorena je rasprava baš o celibatu, pa na taj otvor upravo viču drugi problemi. — Moguće je, da se (upogled celibata) preinači sadašnje crkveno zakonodavstvo. — A svećenički problemi više su* *strukturalni nego moralni, više sociološki nego asketski«. »A kod nas se rado smatraju samo kao moralni, a onda se i njih rješava — retorikom«.* Posla je na maloj župi moguće svećeniku naći samo, ako će »jariće krstiti«: deplasirano je, što je jedan biskup rekao: »Tko hoće, uvijek nađe posla!« *»Rješavati svećeničke probleme upućivanjem na molitvu i na nekoliko izvađenih rečenica iz Svetog Pisma — vrlo je neumjesno« —. »Dok se ne počne smatrati da je misijska postaja broj jedan velegrad, — dotle je raspodjela klera elementarno starostavna, nedjelotvorna i deformativna* — Trebat će potražiti oblike zajedničkog života« — *»Dio naše duhovnosti više je stojički nego evanđeoski«. »Svećeništvo se dakle dosada prvenstveno predstavljalo »misno«, a sada ga treba postaviti »misionarski«. Tim je već dano usmjerenje za izlaz iz kastinskog svećeništva«.* »Drugo, *ako karizmatika ima, — — — protiv njih se griješi na elementaran način. Od njih se traži svetost,* kojom bi opravdali svoju karizmu«. »Svi naši provincijali, koji su nešto napravili, činili su to između *35 i 50. Normalan biskup je ispod 45, 40 godina.« »Danas je svećenik zapravo jedini ostao »servus glebae«. To je teritorijalna župa, gdje se uopće ne pomišlja da bi se nešto izmijenilo«. »Tu je fundamenat i njegove politike i strategije i tragedije«. »Biskup se ne može valjano pobrinuti za svoje svećenike, ako o tim problemima nije informirana cijela Crkva i zaposlen sav Božji narod, i prezbiterij i laikat.« »Kad je (svećenik): »Ovo je tijelo moje«, on je tako poistovjetovan s Kristom, s njim srastao, da je on mali Bog. Otuda instinktivno ta borba protiv demistifikacije sebe«. »Ako to promatramo na Kristu, on je bio najveći karizmatik, on je nemilosrdno rušio sve što nije valjalo, sve forme i formalizme«. »A od njega su napravili sladunjavoga čovjeka, deformirali su ga«.* (»Gl. Konc.«, 8. XI. 1970., br. 22.). *»Ne treba da »Glas Koncila« postane Okrugli stol onih koji bi bili protiv Koncila i koncilske obnove kako je ona dekretirana u Rimu i kako je Papa hoće«.* »Kod nas ima listova, koji mogu i tako pisati, to su oni manje tiraže — —«. »Nama se s nekih strana predbacuje monopol štampe«. *»Tzv. desnica, ima ona svoj tisak. Interesantno je ipak da ta štampa ne nailazi ni na kakav glasniji odjek«. »Našli su se (u koncilskim dokumentima) novi akcenti i nova prezentacija nauke, koja traži prestrukturaciju mišljenja- -* Treba ipak upozoriti, da novine ne valja čitati katekizamski nego kritički«. *»Ne smijemo zaboraviti, da su teolozi određena funkcija u Crkvi.* Ne provedbena funkcija, ne vlast. *Oni su ljudi koji su u Crkvi dužni da misle vjeru, — — i kao takovi dijele službu na sve strane, i onima, koji su na vrhu Crkve određeni za njezino vodstvo, i Božjemu narodu i svećenicima — —* Naš je (teološki) monopol da imamo magareću situaciju — — da na svoju odgovornost radimo što bi trebali raditi svi«. *»O monopolu govore ne oni, koji nemaju riječi, nego listovi koji imaju razmjerno malo tiraže«. »Polazi se od jednoga mentaliteta, gdje se ne želi riskirati — — nego se želi zaštititi autoritetom«. »Kod nas ima ljudi, koji se smatraju katoličkim intelektualcima, i misle da svakoga koji je nešto rekao treba likvidirati, i pozivaju se pritom na Krista Gospodina — to je ono što zabrinjuje. To je Hitler. To je SS, i neka me likvidira, spreman sam na to — —* «. Ako netko postavlja pitanje činjenica, onda se o njemu pita govori li on pravovjerno, jer se činjenica uopće ne vidi«. *»To je ono što se zove ideologizirana svijest gdje se kršćanska vjera shvaća kao kao skup nekih praktika — — i skup nekih teza, koje također ne treba razumjeti niti o njima misliti, nego ih jednostavno priznavati i recitirati Vjerovanje — —«. »U velikoj (je) opasnosti da nema vjere onaj čovjek, u kojega je sve što piše negdje u nekom crkvenom dokumentu i sve što se dosada vršilo u Crkvi jednake vrijednosti«.* »To je krivi mentalitet — — Čitava Crkva koja je došla do svijesti mora to razbiti, jer samo ako se to izmijeni, moguć je pravi radosni rast u vjeri«. *»Ja vjerujem da je Koncil prava novost u životu Crkve, i to stoga — —, što je pokušao biti vjeran vječnoj i nepromjenljivoj Božjoj istini. Vječno, naime, nije sinonim za »staro«, nego za uvijek »novo«* (»Gl. Konc.«, 22. XI. 1970., br. 24.). »Ti mladi ljudi (u bogosloviji) mnogo razmišljaju o sociološkoj i pastoralnoj neizvjesnosti u koju ulaze kao svećenici«. — — »Ne vidimo u pojedinostima, kako će sjemenište u daljoj budućnosti izgledati«. *»Manjka nam često najosnovnija informiranost«. »Gdje nema informacije, nema ni straha. Ali nema ni slobode vjere«. »Kad govorimo o slobodi djece Božje i o slobodi vjere, to znači izaći iz manihejskih strahova. Sve što postoji jest Božje, ničega se ne treba strašiti«. »Ako želimo usku Crkvu, kao zajednicu naročito probranih, onda smo husiti. Do slobode vjere dolazi se samo punim naviještanjem«.* »Supsidijarnost znači da viša instancija ne smije preuzeti posao i zadatak, koji može riješiti niža instancija. A kod nas u Hrvatskoj kao da se ide baš suprotno«. *»Kod nas je počeo sve više bujati strah za pravovjerje«. U modi je biti »mrtvozornik svoga vlastitoga naroda«.* Dogodila se već jednom *»reinkarnacija sadržaja objave« »u je-*

dnu sasvim drukčiju književnu vrstu«. »U biti (je) Božje riječi, da se može pretočiti — — u svaki mentalitet, i u svaku kulturu. To je danas zadaća dogmatičara, pastoralnih radnika, sociologa«. *»Dobar dio naših ljudi smatra vjeru kao neku totalnu informaciju, neku vrst enciklopedije, u kojoj se sve nalazi — —«. »A spomenuta srednjevjekovna enciklopedija odavna se raspala. I dalje se raspada. — — Vjera nije u tome. Ona je jedan unutarnji čin pristajanja«.* »Ali naš je problem, što kritike kod nas još ne dosežu stupanj prave kritike. *Mi se mjesto kritici izlažemo primitivizmu«. »Da mogu gorjeti lomače, vjerujte da bi gorjele!«. »Ni za Judu se ne može sa sigurnošću tvrditi da je u paklu,* a kamoli za jednoga subrata koji ima tu nesreću da je teolog«. »Zar nema takvih koji se ponašaju, kao da drže u rukama ključ vjere, da su sasvim sigurni da imaju taj ključ?« »Možda je u našoj zemlji još uvijek prava novost da se o važnim stvarima otvoreno diskutira«. *»Mi u Zagrebu jedva imamo čovjeka koji je kvalificiran koji je suvremeno spreman za katehizaciju«. »Da se u Zagrebu do kraja riješi pitanje katehizacije, to traži preoblikovanje čitava gradskog dušobrižništva,* traži se promjena mentaliteta, promjena načina gledanja«. *»Vrijedilo bi ne pisati više nikakve članke, nego samo priređivati ovakve razgovore«. »Često se nešto napada i dovodi u pitanje, a nitko ne istražuje, šta o tome misle čitatelji, kakve to odjeke zaista ima«.* (»Gl. Konc.«, 10. I. 1971., br. 1.).

Eto, šta nam sugeriraju i poručuju iza »Okruglih stolova« »Glasa Koncila«! U velikoj većini stvari, koje svakako ne će biti ni od kakve duhovne koristi širokim masama vjernika, kojima je list namijenjen. A za hijerarhiju i biskupe često tu ima i direktnih uvreda. Jedan je od njih, — posve su ga jasno u kontekstu identificirali, — bio i izrugan zbog svojih postova i noćnih ispovijedanja, a nekoliko ih je dobilo čast, da im se je, vrlo neukusno, sugeriralo i odreknuće. Nije samo bilo rečeno, tko bi im imao biti nasljednk. To je ostalo »in petto«. Svakako tkogod od »koncilskih«, između 35 i 50.

Ovogodišnji svećenički »Teološko-pastoralni tečaj«

I ovogodišnji, siječanjski, »Teološko-pastoralni tečaj« za svećenike (26. — 29. I. 1971.), — tečaj, koji se je svijesno povukao od biskupa, a po svome toku i zaključcima očito nije odgovarao ni željama Rima ni očekivanjima našega Episkopata, pa je, dapače u ozbiljnim katoličkim krugovima u inozemstvu bio dočekan sa primjetnim razočaranjem i negodovanjem, — naišao je na žive simpatije »Glasa Koncila«. *Najavili su ga* u njemu karakterističnim člankom: »Hoće li 1971. biti godina slobodne diskusije u Crkvi?« (»Gl. Konc.« od 10. I. 1971., br. 1.), *kao tečaj koji će se »baviti problemima svećeničkog lika, poslanja i života« — problemima, koji su bili »na Koncilu prilično izbjegavani«, — pa stoga »uzbudljivo budi nade u nezaustavljivi rast Crkve«, koju će povesti k »svestranome oslobađanju od strahova«,* a »uroditi novim procvatom svećeništva u Crkvi«. *Popraćuju ga srdačnom dobrodošlicom jednom od odabranih predavača na tečaju, p. Vladimiru Truhlaru, »poznatom stručnjaku za probleme duhovnosti i vrlom poborniku koncilske obnove«* (»Gl. Konc.«, 25. XII. 1970., br. 25.), *komentiraju ga,* u uvodniku: »Dani pomalo dramatični i puni odvažne volje«, *kao »dosada najživlji, po značaju najzamašniji i najperspektivniji skup naših svećenika u novije doba«, kao* »otvoren govor o mnogim gorućim pitanjima naše Crkve«, *kao »nov izraz angažirane vjere naših svećenika i njihove volje da svim silama porade na obnovi Crkve u duhu smjernica Koncila«, »znak njezina duhovnog zdravlja — — i povjerenja u Duha u njoj«. Tečaj se uzima kao plebiscitarni izraz volje svega našega svećenstva i meritorna direktiva našim biskupima za držanje na jesenašnjoj Biskupskoj sinodi u Rimu:* »Svećenici su rekli svoje, — — biskupi će imati pravi i široki uvid u mišljenje svojih svećenika i vjernika, *te će u Rimu njihovi predstavnici zaista moći predstavljati cijelu Crkvu, koja živi u ovoj zemlji«* (»Gl. Konc.«, 7. II. 1971., br. 4.). I brane ga od kritika na njegov račun, u đakovačkom »Vjesniku« (»Gl. Konc.« od 21. III. 1971., br. 6.).

A znamo, šta se je sve na tom tečaju govorilo, reklamiralo, izglasavalo. *»Izlaz iz toga stanja* (da *»danas kršćanske zajednice u doslovnom smislu riječi gotovo i nema, iza kako je Crkva postala državnom Crkvom* i ostala bez vlastitih oblika okupljanja preuzimajući državne«) *jest ponovna uspostava živih kršćanskih zajednica«, koje »tek treba stvarati«. »Svećenik je ili sam Isus Krist ili cijela zajednica vjernika, koja je njegovo tijelo«. »Kristovo svećeništvo u potpunosti — — premašuje i sva druga svećeništva čineći ih izlišnima«. »Osnovna jednakost svih kršćana temelji se na krštenju, potvrdi i Euharistiji a službujuće svećenstvo jedna je od službi podijeljenih među vjernike.« »Ta se demokratičnost mora ostvarivati potpunim obavještivanjem svi-*

ju o svemu, slobodnim mišljenjem i djelovanjem bez predcenzura«. »U pripremanju neke odluke moraju svi sudjelovati. Tu se nameće pravo sviju na biranje predstojnika. To je prva stara baština Crkve.« »Papa poziva svećenike da hodaju u civilu i da ne prime nametnutog im biskupa.« Pijo X. nije još bio, u svojim reformama, »otkrio potrebu žive zajednice ni ulogu Duha Svetoga u toj zajednici«. Kršćanska zajednica »nije toliko određena nekim teritorijem, koliko mjestom liturgijskog okupljanja«. Tim zajednicama, koje nijesu formalne župe, treba dati legalnost, dosadašnje župe trebat će podijeliti u manje liturgijske skupine s posebnim predsjedateljima. Zajednice moraju suodlučivati u svim pitanjima svoga života i organizacije«. »Zajednica mora imati udjela u izboru svoga prezbitera i ostalih službenika«. »Barem jednom godišnje (mora biti) plenarno zasjedanje svih svećenika biskupije. *Prezbiterijalno vijeće mora sudjelovati u donošenju svih važnih odluka, u raspodjeljivanju službi i razdiobi ekonomskih dobara. Zahtjev je vremena da svećenici biraju svoga biskupa,* kako je to bilo normalno u prvoj Crkvi.« *»Prezbiteri — — morali bi imati svoje predstavnike pri biskupskoj konferenciji.« »Opća je želja da na ovogodišnjoj Sinodi biskupa u Rimu svećenike naše zemlje zastupaju predstavnici, koje će oni sami izabrati«.* »Ni teolog, ni vjeroučitelj, ni voditelj crkvene administracije, ni crkveni pravnik ne moraju biti prezbiteri; ne treba im za te poslove svećenički red. Treba te službe povjeravati i lajicima«. *»Trebat će nam zacijelo mnogo svećenika, koji će imati i neko drugo građansko zvanje.«* »Iz tih zajednica izniknut će ljudi koji će biti sposobni da budu prezbiteri tih zajednica. *Ne će smetati budu li ti ljudi već oženjeni — —« »One svećenike koji su se nakon svećeničkog ređenja* oženili (s dopuštenjem crkvenih vlasti) *— — treba ipak prihvatiti kao braću i omogućiti im, da se uključe u život zajednice.«* »Predlaže se ukidanje sadašnjih crkvenih posjeda, a stvaranje središnje biskupijske blagajne.« *»Svećenicima, koji nakon određenog vremena služenja u svećeništvu napuste tu službu treba — dati odgovarajuću naknadu«.*

Sve, eto, kako vidimo, stvari iz arsenala najljućih svećeničkih kontestatora sa Zapada i »en bloc« potpis na zahtjeve zadarskog »Otvorenog pisma«. *A »Glas Koncila« se ni od čega toga ne distancira: on se sa svim tim načelno identificira. I daje i kasnije, na svojim stupcima, riječ njegovim inspiratorima, organizatorima, simpatizerima.* Osobito našemu radikalnom »ženskom teologu«, prof. Mariji Grgić, koja, u izjavi: »Šok svećeničkog Tjedna« (»Gl. Konc.«, 4. IV. 1971., br. 7.), emfatično istupa za prava tih 500 svećenika-tečajaca i, po svojoj staroj navici, apostrofira i ironizira biskupe. »Njihov se glas mora autentično prenijeti Svetoj stolici. To je glas svećeničkog »naroda«. Oni nijesu govorili po službenoj dužnosti« kao oni »imenovani«.

»Mladi katolici« i »Glas Koncila«

I uz pokret naših t. zv. »mladih katolika« stao je »Glas Koncila« u više navrata. Podupro je njihov štrajk protiv župnika i u župi sv. Blaža i u župi sv. Petra. *A objelodanio je i njihovu »Deklaraciju o položaju mladih u Crkvi«* (Gl. Konc.« od 25. II. 1971., br. 4.), *gdje oni, samosvijesno i samozvano, nastupaju kao »nosioci oživotvorenja pravih vrijednosti, neopterećeni formalističkim pristupom vjeri, slobodni od okamenjenosti i neljudskih odnosa« — — »u zajedništvu svih vjerujućih«. Dao im je i pohvalu, kako je »svaki napor mladih u zajedničkom traženju« »korak naprijed u životu Crkve i čovjeka u ovom vremenu* i ovim prilikama«, *i »kako je zadaća katehizacije element kršćanskog oslobođenja čovjeka unutar Crkve«* (»Brucošijada u dvorani bl. Marka Križevčanina u Zagrebu«, »Gl. Konc.«, 8. XI. 1970., br. 22.). *»Mladi su proroci u današnjoj Crkvi.* Objavitelji novoga«. *Njima »Bog nije idol«* (»Mladi u Mariji Bistrici«, »Gl. Konc.«, 25. X. 1970., br. 21.). Poučava ih, u rubrici »Mladi i njihovi problemi«, kako »ima teologa, koji misle, da nema nekoga unutarnjega razloga protiv toga, da bi žena mogla biti svećenik« (»Žena — niže biće«, »Gl. Konc.«, 8. XI. 1970., br 22.). *Pušta ih, da, na »Okruglom stolu mladih«, u sjemenišnoj dvorani, bez replike, govore o »sterilnom ministrantskom mentalitetu«, o današnjoj katehizaciji kao o »memoriranju, lošoj poeziji i verglanju o obraćenicima«, »prodavanju magle«, o »vlasničkom mentalitetu« i »kočničkom mentalitetu« u Crkvi, o »najvećem otuđenju u kršćanstvu«, pa nam spočitavaju, kako »i Crkva ima svojih Dubčeka i Solženjicina«,* i dokumentiraju nam to »slučajevima« Ilić, Zadar, Rijeka. Da nam, doduše, kažu, kako »na kraju svega mogu reći, da ne znaju sigurno što hoće«, — — »znadu samo da hoće naprijed«, *ali i spočitnu, kako »se naši kandidati za svećenike stavljaju u retorte — — i uzgajaju kao umjetni bubrezi i srca«. »Budućnost Crkve« i oni* (kao i njihovi učitelji) *gledaju »u razvijanju malih zajednica, a to znači voditi protiv većine koji Cr-*

kvu promatraju iz mentaliteta potrošačkog društva, dakle ne ostati na Crkvi kao na poduzeću, to jest »kupovati mise, pričesti, ispovijedi, drugim riječima kupovati Isusa Krista«. »Oni trebaju »i takve svećenike, koji će zajedno s njima živjeti u domovima, jesti u Studentskom centru, studirati na faksu«. »*Trebalo bi* (u Sv. Katarini) *napraviti eksteritorijalnu župu za studente*«. »Nezadovoljni su i traže nemoguće«. »*Dosta im je toga slatko-sakristijskog kršćanstva od kojega današnji svijet ništa ne očekuje niti može dobiti*«. Karitativno djelovati i »kruh mogu dijeliti i oni, koji nijesu fakultetski izobraženi, a *Crkvi je danas potreban intelektualni potencijal vjernika kao kvasac duhovnoga rasta*«. *Sestarski je odgoj od njih napravio »idiote u pitanju vjere« i »defektne tipove u društvu«. I »liturgijska je obnova zastala, i novo je brzo postalo otrcano, jedni su kalupi zamijenjeni drugima«*. »Koncil nije htio nove kalupe nego novi život«. »*Krist je (njima) preko ljudi blizak*« (»Gl. Konc.«, 21. III. 1971., br. 6). »Mladi danas ne traže revoluciju nego objavu«, svejedno što »svako preispitivanje struktura izaziva strah i bijes određenih krugova« (»Gl. Konc.«, 21. II. 1971., br. 4.). *Ali oni »žele autentično kršćanstvo i nove strukture«. Oslon nalaze u Mounier-u* (»Gl. Konc.«, 4. IV. 1971., br. 7.).

Zadarski i riječki »slučaj«

Posebnu je ulogu, — po našemu mišljenju nikako pozitivnu, — odigrao »Glas Koncila« u t. zv. zadarskom i riječkom »slučaju«. U oba ta slučaja bilo je i odviše evidentno, da su svećenici, o kojima se radi, kontestirali zakonitoj crkvenoj vlasti, i to na način, koji je očito bio nelegalan. U Zadru drže sastanak, u drugoj biskupiji, iza kako im ga je njihov nadbiskup bio formalno zabranio, prodaju i među svećeništvom šire knjigu o celibatu (zapravo protiv celibata), za koju su dobili od svoga nadbiskupa (i biskupske komisije) nalog, da ne smije doći u promet, podbadaju zadarske vjernike na otpor odlukama svoga Ordinarija i sugeriraju im »Otvoreno pismo« na njegovu adresu (»Gl. Konc.«, 30. VIII. 1970., br. 17.; 27. IX 1970., br. 19); a na Rijeci o. T. Zovko apelira na zajednicu svojih mladih vjernika i učenika protiv Nadbiskupova pravorijeka (dekreta) i ostaje, demonstrativno, na Rijeci, kao prior u samostanu, i ako protiv sebe ima i Ordinarijat i skoro sav drugi kler; i ako, možda, još nijedan hrvatski svećenik kroz stoljeća, — osim otvorenih apostata, — nije onako slobodno i preuzetno govorio o Kristu i o tajnama vjere kao on. A »Glas Koncila« u oba slučaja uzima kontestatore-svećenike u zaštitu i traži, da se o tome javno raspravlja, i to tako, da zadnju riječ ostavlja ne Crkvi i hijerarhiji, nego čitalačkoj publici i »Božjemu narodu«. Praktično preuzima i ulogu branitelja i advokata kontestatora: providnim aluzijama, kako je postupak crkvenih starješina bio nelojalan i neoportun. (»Tko je i što je u pitanju na Rijeci? Osuda bez redovnog postupka«, »Gl. Konc.«, 7. III. 1971., br. 5.; »Urednici Glasa Koncila kod Nadbiskupa«, »Gl. Konc.«, 7.III. 1971., br. 5.; »Sudovi i protusudovi oko jednog dekreta«, »Gl Konc.«, 21. III. 1971., br. 6.; »Riječki slučaj premašuje mogućnosti našega izvješćivanja«, »Gl. Konc.«, 16. V. 1971., br. 10.). Ni inače nije »Glas Koncila«, pa ni indirektno, pokudio ni zadarskih kontestatora, ni onoga riječkoga, i ako su ti Zadrani već godinama bili glavni (ali i vrlo neozbiljni) kritičari tradicionalnog hijerarhijskog uređenja Crkve, forsirali (i provodili) radikalne izmjene u odgoju budućih svećenika i otvoreno podržavali holandske ideje: među ostalim preveli holandski »Novi katekizam« i sve učinili, da on bude, i kod nas, tiskan; i bez crkvenog »Imprimatura«, i bez ispravaka, koje je apodiktički tražila kardinalska komisija, a o. Zovko bio opet glavni propagator radikalne demokratizacije u Crkvi i te svoje ideje lansirao i u široku katoličku javnost i štampu, preko svoga »Synaxis«-a (»Orijentaciona traženja mladih u Crkvi i u svijetu«: »Osporavajući prividno neosporivo ukazivat ćemo na perspektive budućnosti, potičući nova gibanja«, »Gl. Konc.«, 12. VII. 1970., br. 14.; 8. XI. 1970., br. 22.; »Pravi vjernici ne trebaju uporišta ni u kakvoj instituciji, ni u kakvoj pripadnosti, ni u kakvu čoporu«; »Gl. Konc.«, 7. III. 1971., 5.). Međutim »Glasu Koncila« sve to ne smeta, da Zadrane i dalje izvodi na svoje stupce i tribine, i da s njima tijesno surađuje, među ostalim i u organizaciji ovogodišnjeg »Teološko-pastoralnog tečaja«, kojemu su oni bili glavni inspiratori, pa i glavni govornici i animatori: njihove su mu ideje davale biljeg i ton. A Zovkinoj »Zajednici mladih« na Rijeci posvećivao je »Glas Koncila« i posebne članke, pune razumijevanja, priznanja i apologije (»Mir s nama, Misli uz susret mladih na Trsatu«, 25. XII. 1970., br. 25.; »Dinamična grupa mladih katolika«, 24. I. 1971., br. 2.; »Ispravak i razjašnjenje Smiljane Rendić«, 3. II. 1971., br. 3.). I »Don Jure« je mlade Riječane uzeo u obranu u svojoj persiflaži: »Ono u »Malom mistu« nisam ja« (»Gl. Konc.«, 7. III. 1971., br. 5.).

Uz »Nizozemski katekizam« i Chardina

I prijevod »Nizozemskog katekizma« na hrvatski reklamira »Glas Koncila« i pravi za nj propagandu. Oglasio ga je nekoliko puta (3. V. 1970., br. 9.; 30. VIII. 1970., br. 17.) i donio o njemu opširnu recenziju (sa značajnim podnaslovom: »Od ptice selice do Eshatona«) u superlativima, kao o »knjizi potpunog predanja i povjerenja Isusu Kristu«, i ako su u njemu interpretacije nekih vjerskih istna »drukčije nego u dosadašnjim katekizmima gole formalističke strukture« (»Novi katekizam«, »Gl Konc.«, 8. X. 1970., br. 22.). A svi znamo, da je Sveta Stolica zabranila tiskanje toga »katekizma« bez korektura (u samu tekstu), da se je na nj formalno oborio i kardinal Šeper, prefekt Kongregacije za nauk vjere (»Gl. Konc.«, 12. VII. 1970., br. 14.), da je i nadbiskup Franić zatražio, da ga se kod nas ne širi (»Gl. Konc.«, 26. VII. 1970., r. 15.).

I Teilhard de Chardin, sa svojim nebuloznim i kontuznim evolucionističko - panteističko - pietističkim idejama, svojedobno osuđenima i indiciranima od Svetog Oficija, zbog njihove očite inkompatibilnosti sa crkvenim učenjem o bitnoj razlici između duhovnog i materijalnog svijeta i sa kršćanskom koncepcijom Kristove misije, grijeha i otkupljenja, velika je i stalna simpatija »Glasa Koncila«. I prijašnjih godina je donosio o njemu vijesti, a kroz ovu godinu posvetio mu je dva velika članka. Najprije recenzijom njegove knjige »Budućnost čovjeka« u hrvatskom prijevodu (»Teilhard de Chardin na hrvatskom jeziku«, 6. XII. 1970., br. 24.), punom oduševljenja za auktora i sa konačnom ocjenom: »U biti on je bio odličan kršćanin«; a onda prikazom knjige René-a d' Ouince-a: »Un prophète en procès« (»Suđenje proroku«), gdje se Chardin naziva »vjerskim genijem«, »jednim od najvećih kršćanskih mislilaca našega stoljeća«, »u biti mistikom, jednim od najvećih i najsvjetlijih, što ih je Crkva imala« (»Gl. Konc.«, 16. V. 1971., br. 10.).

»Razgovori« s onima s druge strane

Jedna su od velikih ljubavi »Glasa Koncila« i »razgovori« (»interview«-i), originalni ili preneseni, sa istaknutim ličnostima iz javnoga života, pa i s onima, koji ne dijele naša kršćanska shvaćanja. Koji su put to ozbiljni razgovori, kojima se danas, u eri »dijaloga«, ne bi u načelu moglo ništa ozbiljno prigovoriti; — ljude se pušta, da kažu, što oni misle, ali se ničim pozitivno ne odobrava njihovo stanovište, u koliko se protivi onome katoličkomu, niti ga oni komu silom nameću. A koji su to put i objektivno ispravna rezoniranja. Takav je na pr. razgovor sa muslimanskim predstavnikom Huseinom Đozom (»Gl. Konc.«, 22. III. 1970. br. 6.), sa talijanskim pjesnikom Ungaretti-jem (5. IV. 1970., br. 7.), sa francuskim biologom i akademikom Rostandom (19. IV. 1970., br. 8.), sa riječkim ateistima, profesorima Benkovićem i Starčevićem (3. V. 1970., br. 9.), sa seksolozima Dr. Al. Kostićem (9. VIII. 1970., br. 16.) i Dr. M. Košičekom (13. IX. 1970., br. 18.). Ali ima ih, i koji se nijesu smjeli donijeti bez komentara. Na primjer onaj s komunističkim filozofom Garraudy-jem »o kršćanstvu i marksizmu«, gdje Garraudy govori i o »crkvenom staljinizmu«, o »ideološkoj vjeri« kao »opiumu i otuđenju«, — jer »vjera ne stoji u redu spoznaja nego u redu zahtjeva«, pa je stoga »kršćanstvu potrebna nova kulturna revolucija protiv njegovih otuđenja«, — o molitvi kao »bijegu iz historije« (10. I. 1971., br. 1.). Posebno nam se čine problematični oni toliki »razgovori« sa zvijezdama filma i popularne glazbe: V. Mimicom (17. V. 1970., br. 10.), K. Cigojem (21. II. 1971., br. 4.), Z. Spišićem (7. III. 1971., br. 5.), P. Skansi-jem (2. V. 1971., br. 9.). Ne vidimo, šta će katolička publika profitirati od njihovih, često i bizarnih, »filozofskih« refleksija i od njihove kritike religije i Crkve, od njihove vjere u »apsolutnu humanizaciju, potpuno očovječenje«, kao »cilj povijesti čovječanstva« (Spišić) i u ljubav kao u »motto našega morala« i bitni smisao religije (Skansi). Bojimo se, da je to više koncesija s naše strane simpatijama »mladih« i pomodnom mentalitetu svijeta. Osobito, kad ponečemu od toga sekundira i »Glas Koncila«, na primjer onom primjedbom o »pozemnim izdanjima Katoličkog katekizma« kao eventualnom uzroku Mimičine nevjere.

Uvijek uz opoziciju u Crkvi

No to su još stvari sa površine i sa periferije. Gore je i žalosnije, što »Glas Koncila« pravi koncesije i nutarnjoj opoziciji: dajući publicitet svakom disonantnom glasu iz svećeničkih i vjerničkih redova, svakoj aferi, svakom problematičnom »reformnom« eksperimentu. I, vrlo neodmjerenom i netaktičnom, javnom apelu Papi za rješenje pitanja zagrebačkog nadbiskupa« (22. II. 1970., br. 4.), i aferi sa đakovačkom »Bijelom knjigom« (22. III. 1970., br. 6.), i »javnom razgovoru o krštenju djece u Varaždinu« (19.

IV. 1970., br. 8.), i ideji, da je stara kanonizacija svetaca bila zapravo »samo pečat na glas naroda« (»Od lomače do oltara«; 3. V. 1970., br. 9.), i zadarskim predavanjima o problemima suvremene Crkve mjesto korizmenih propovijedi (3. V. 1970., br. 9.), i ekspektorizaciji prof. Marije Grgić na adresu naših biskupa u pitanju katehizacije (»Koji je alarm jači?«; 3. V. 1970., br. 9.), i »Pismu 28 svećenika nadbiskupu Pogačniku«, »zašto biskupi brane, da se piše o Holandskom katekizmu i zašto ne konzultiraju svećenike o celibatu« (25. VI. 1970., br. 12.), i pismima nezadovoljnica iz samostana (12. VII. 1970., br. 14.), i skepsi prema lurdskim čudesima (»Lurdska čudesa«: »ima danas i katolika, koje govor o tome nekako ženira«; 30. VIII. 1970., br. 17.), i protestu zadarskog svećenika Frane Miošića protiv zabrane i zapljene njegove knjige (prijevoda sa nizozemskog): »Svećenički celibat«, s uvodom E. Schillebeeckxa (27. IX. 1970., br. 19.), i »Otvorenom pismu« svećenika bednjanskog dekanata, kojim odbijaju da prisustvuju koroni »zbog staromodnih i neaktualnih tema zaostalog načina sticanja teološkog znanja« (1. X. 1970., br. 20.), i »Otvorenom pismu (44 vjernika iz Vinkovaca) đakovačkom biskupu« (11. X. 1970., br. 20.), i sastanku zadarskih svećenika u Murteru, protiv Nadbiskupove zabrane (8. XI. 1970., br. 22.), i pismu prof. Marije Grgić, koja se solidarizira sa stanovištem svećenika Miošića glede knjige: »Svećenički celibat« i odriče u toj stvari kompentenciju Doktrinalnoj komisiji našega Episkopata (8. XI. 1970., br. 22.), i odluci zagrebačkih dominikanaca u župi sv. Krunice u Maksimiru, da ukinu praksu blagoslova kuća o Bogojavljenju (24. I. 1971., br. 2.), i članku Rafka Vodeba u celjskoj »Mladiki«: »Gledanje stvarnosti u novom svjetlu« (uz Truhlarovu knjigu), gdje se Rim definira kao »još uvijek glavno središte sprečavanja i konzervatizma«, a naglašuje suodgovornost lajika »za život i rast Crkve«, kako bi znali »razlučiti u sebi posebne uvide, prema kojima ih vodi Duh Sveti, pa onda to i kažu« (»U Crkvi mora biti mjesta za kritiku«, »Gl. Konc.«, 21. II. 1971., br. 4.), i knjizi Dr. a Vladimira Truhlara: »Katolicizam u procesu produbljavanja« (»Na pomolu slučaj Truhlar«, 21. II. 1971., br. 4.), i samovoljnim izmjenama u »Redu mise« (»O jednakosti muških i ženskih u Crkvi«; 7. III. 1971., br. 5.), i plediranju za Crkvu golu od tradicija (»Ostat će nam Isus Krist«: »i ako odbacimo krunicu, mlade petke, obožavanje svetaca«; »Bože moj, prodrmaj još više našu Crkvu. Svuci je, da bude kao u dan rođenja, svuci je do gola, — do

Evanđelja«; 7. III. 1971., br. 5.), i neobičnoj, — bolje apsurdnoj, — tezi ljubljanskog profesora kanonskoga prava Dr.a Stanka Ojnika, kako »glavna nakana crkvenih zakonika nije zaštita Božje časti ili crkvenih ustanova, nego zaštita dostojanstva i slobode pojedinog vjernika« (»Glavne točke reforme Crkvenog prava«; 21. III. 1971., br. 6.), i »Otvorenom pismu (9 varaždinskih svećenika) riječkim svećenicima«, u kojemu od njih zahtijevaju »podrobnije informacije o postupku sa Tihomirom Zovkom« i daju im svoje sugestije (21. III. 1971., br. 6.), i solidariziranju Željka Bišćana »sa ocem Zovkom, da su hodočašća izleti, i to »nobl« izleti uglavnom u Italiju« (»Cenzura«, 21. III. 1971., br. 6.), i smionoj tvrdnji »Pastoralnog tjedna za mlade (franjevce)«: »Red (franjevački) je izgubio svoju izvornu dinamiku u Crkvi, ne djeluje više obnoviteljski ni predvodnički u narodu Božjem, franjevci su se počinovničili« (4. IV. 1971., br. 7.), i ponovnoj apologiji Truhlarove knjige, »pune poticaja i poštene«, u prikazu P. Romana Tominca u »Bogoslovnom Vestniku« (»Još jedan sud o Truhlarovoj knjizi«; 2. V. 1971., br. 9.).

Smione tvrdnje, sugestije, kritike, zabadanja

Ima u »Glasu Koncila« pokoja refleksija i iz profesorskih, svećeničkih, uredničkih, pera, koja ne zvoni baš odgovorno. Kad se, na primjer, tvrdi, da je definicija papinskog primata na I. vatikanskom saboru »poslije iskorištena za jačanje rimske centralizacije« (»Gl. Konc.«, 22. II. 1970., br. 4.); kad se kaže, da blagopokojni fra Anto Antić nije »znak vremena« (5. IV. 1970., br. 7.); kad se pledira za »razumijevanje« 44 formalnih svećeničkih otpadnika u Francuskoj, koji »nijesu više mogli izdržati«, pa je jedini lijek protiv toga, da se »biskupi i papa trgnu i dopuste i potaknu brži rast Crkve«, koja je »sama više ili manje odgovorna za ta (svoja) poniženja« (»Vjernost u tjeskobi«; 12. VII. 1970., br. 14.); kad se citira izjava jednoga našega teološkog profesora, iz predavanja na radiju o »mjestu stare i nove Crkve«, da »nije ni stara Crkva bila *do kraja* sklerotizirana« (12. VII. 1970., br. 14.); kad se kaže, kako nekoga manje zabrinjuju »osporavatelji«, »nego oni koji se bore za koncilsku obnovu, da dođu na vlast« (»Borba za koncilsku obnovu ili borba za vlast«; 26. VII. 1970., br. 15.); kad se izrijekom naglašuje, da se mi »svakako sa svoje strane ne zalažemo, da se ikoga (zbog pornografije) zakonski goni« ili da se primjenjuje cenzura filmova (9. VIII. 1970., br. 16.; 14. IX. 1970., br. 18.); kad se izjavljuje, da je današnja katehizacija »izraz struktura, koje su u naglom nestajanju«, pa da stoga ne odgovra »prekategorizaciji vrednota prethodnih generacija« (9. VIII. 1970., br. 16.); kad se ističe, da obnova diplomatskih odnosa između Svete Stolice i Jugoslavije »stavlja Katoličku Crkvu (u Hrvatskoj) na jasan povijesni ispit hoće li biti sposobna izaći iz svoje konstantinske periode i pokušati prijeći u eru istinskog i potpunog evanđeoskog služenja, koje je sebi na Koncilu proklamirala kao jedan od glavnih zadataka«; a ona »u tom području povijesno kasni« (30. VIII. 1970., br. 17.); kad se našim biskupima sugerira, da oni moraju stati na čelo koncilske obnove i preuzeti »sve napore, sve rizike i sve nade takva angažmana«, a ne lakšu i samo naoko sigurniju poziciju zataškivanja i umirivanja, ili još beznadniju ulogu kočenja«, jer bi se »tim vrenje pretvorilo u kaos, a nade bi bile za mnogo godina pokopane« (»Što ćemo s »katoličkim osporavanjima«?«; 27. IX. 1970., br. 19.); kad se prigovara »Glasniku Srca Isusova«, što je ustvrdio, da »odluke i prijedloge o celibatu neće donositi mase« (25. X. 1970., br. 21.); kad se Papino pismo biskupima o nadzoru nad teolozima interpretira u smislu: »Ovaj Papin dokumenat može se korisno odraziti jedino kao poticaj na smišljeniju i snažniju koncilsku orijentaciju« (24. I. 1971., br. 2.); kad se insistira, da »Crkva ne počiva prvotno na pravu nego na nadnaravnoj prisutnosti i djelotvornosti Krista po njegovu duhu«, pa da »zato biskup ne može umirivati svoju savjest pravom, nego njegova savjest mora naći svoje usmjerenje u unutarnjoj poslušnosti Duhu«, pa ga disponirati i »na mijenjanje pravnih normi, kad one više nisu pomoć nego zapreka za rascvat snaga Duha koje su u Crkvi« (27. III. 1971., br. 6.), kad se u člancima o Kristovu uskrsnuću uz teološku tezu, da je Isusovo uskrsnuće u prvom redu historijska činjenica i temelj vjere, spominje i ona druga: da ono »nije nikakav događaj«, (nego) »samo čvrsta vjera prve kršćanske zajednice da Isus nije mogao ostati u smrti, nego da je on živ i proslavljen kod Oca«, pa se ističe, kako se pisac članka »ne obara bilo na jedne bilo na druge« (»Prazni grob«, »Gl. Konc.«, 4. IV. 1971., br. 7.).

Ima i inače u »Glasu Koncila«, sitnijih, zabadanja i ironija i na račun biskupa, i na račun drugih crkvenih institucija, a iz opozicione poze. Takve su, na pr., bilješke o poništenju provincijalnih izbora u Družbi »Služavki Maloga Isusa« (»Gl. Konc.«, 28. VI. 1970., br. 14.) i o sabotiranju »Effathe« i njezina urednika od strane Vijeća vrhovnih glavarica naših ženskih redovničkih kongregacija (22. XI. 1970., br. 23). Pa i ona »Don Jurina« razmišljanja o »Mamurnom jutru« (22. II. 1970., br. 4.) i one aluzije na »ledenu epohu« u našoj Crkvi, »u odnosu (biskupa) prema svojim svećenicima« (»Biskupsko je ime za djelo, a ne za čast«; 26. VII. 1970., br. 15.). A nije od toga daleko ni bilješka (citat iz članka jednoga biskupa): »Ćilimi pod biskupov automobil« (18. IV. 1971., br. 8.).

Favorizirana djela i favorizirani auktori

Karakteristično je za liniju »Glasa Koncila« i to, da, gotovo isključivo, reklamira i preporučuje knjige izrazito ljevičarskih katolčkih auktora, koje, — razumije se, — ponajviše izdaju, prevode ili pišu dvojnici »Glasa Koncila« oko »Kršćanske Sadašnjosti«. Čitav je to izbor ljevičarske »klasike«, fundus »savremene« teološke književnosti, za koju se toliko oduševljavaju naši teolozi oko »Okruglog stola«. Preporučili su nam Greinacherove »Crkvene strukture pred sutrašnjicom« (22. II. 1970., br. 4.). »Novo shvaćanje sakramenta pokore«, »tekst kanadskog teološkog udruženja« (30. VIII. 1970., br. 17.), Ratzingerov »Uvod u kršćanstvo« (25. XII. 1970., br. 25.), »Bilanca Koncila« od René Laurentin-a, »Angažirana vjera« od Emmanuela Mounier-a, »Eksplozija Crkve« od Francois-a Houtart-a (24. I. 1970., br. 2.), »Slučajevi studenata vjernika u Crkvi u Hrvatskoj« od Janka Torbara (4. IV. 1970., br. 7.), »Uvod u sociologiju religije« od Josepha Laloux-a, s predgovorom F. Houtart-a (2. V. 1971., br. 9.). A svi ti auktori, barem oni strani, — osim Ratzingera, koji se u zadnje vrijeme sve više distancira od ekstremnih modernista i vraća k tradicionalnim teološkim konceptima, — poznati su kao ljudi sa skrajnje katoličke ljevice i zastupaju ideje, na koje i papinski Rim i francuski Episkopat gledaju sa skrajnjim nepovjerenjem. Mounier je na pr. napisao i rečenicu: »*Za kršćansku će povijest u dalekoj perspektivi*, u nekoliko desetaka stoljeća *taj kršćanski svijet (do danas) možda predstavljati bezobličnu protohistoriju kršćanske ere, posljednji odraz judaizma*«, »*svijet koji počinje s Konstantinom i umire pred našim očima*« (»Geografska karta uspjeha ili poraza?«; »Gl. Konc.«, 21. III. 1971., br. 6.). A Houtarta citira doslovce (i krupnim slovima) i sam »Glas Koncila«, u broju od 6. XII. 1970.

(br. 24.), pod naslovom: »Crkva i mijenjanje svijeta«. On tu piše: »Mi ne živimo samo u razdoblju promjena već u civilizaciji kojoj je bitna oznaka mijenjanje. *I zato u Crkvi, i u svim crkvenim zajednicama, moramo težiti za tim da se mijenjanje institucionalizira; inače će Crkva postati svjedokinja ili čuvarica jedne prošle civilizacije; trajna je napast da bude institucija kojoj je funkcija upućivati samo na ono što je transcedentno, što se ne mijenja*«.

Naprotiv o knjigama i auktorima, koji stoje uz tradicionalno kršćanstvo i zastupaju rimsku liniju, »Glasnik Koncila«, uporno i tvrdoglavo, šuti, uza svu svoju »informativnost«. Ni od najvećih od njih nije izašla na našemu jeziku nijedna knjiga u edicijama »Kršćanske Sadašnjosti«. Pa ni od onih, koji su u pretkoncilskoj Crkvi bili općenito smatrani teološki otvorenima i širokogrudnima. Ni od Daniélou-a. Ni od Urha von Balthassara, kojega i sam Papa toliko puta citira u svojim govorima. Ni od Werenfried-a van Straatena, genijalnog zaštitnika i dobrotvora katolicizma i kršćanstva u istočnoj Evropi. A knjiga slavnog katoličkog njemačkog filozofa-lajika, Dietricha von Hildebrand-a: »Das trojanische Pferd in der Stadt Gottes« (»Trojanski konj u gradu Božjem«) nije uopće u »Glasu Koncila« bila ni spomenuta, — pa ni indirektno, ni polemički, — i ako Hildebrand u njoj »ex professo«, dokumentarno i strogo znanstveno, piše o problemu tenzija između modernista i tradicionalne kršćanske misli u današnjoj Crkvi. I Congar se i Lubac vrlo malo spominju, otkako su se, kao ozbiljni teološki mislioci, suprotstavili Kuengu, Schillebeeckxu i »novim teolozima« oko holandskog (nijmegenskog) »Concilium«-a. Da i ne govorimo o velikom epohalnom katoličkom misliocu i filozofu Maritainu. Kuengovih nam knjiga, doduše, do danas još nijesu štampali, — previše bi izazvalo mjerodavne, — ali citiraju ga često i uvijek ga tituliraju kao »poznatog« i »velikog« teologa. Omogućili su nam i u zadnje vrijeme, da opširno čujemo njegovu nepoštednu kritiku na račun Crkve: i u pitanju bračne nerazrješivosti (»Polemika teologa Congara i Künga«, 14. XI. 1970., br. 18.), i u pitanju Papina primata i nepogrješivosti (» Kritika najnovije Küngove knjige«, 7. III. 1970., br. 5.). I citiraju ga, iz vlastite pobude i krupnim slovima, u obranu »Tvrdoga stila« (»Tvrdi stil«, 27. IX. 1970., br. 19.).

Događaji u katoličkom inozemstvu.

Opet uz opoziciju i kontestatore

Vidjeli smo, eto, po kojim kriterijima »Glas Koncila« prosuđuje prilike i događaje u našoj domaćoj Crkvi. A po tim istim kriterijima, sebi u tome potpuno dosljedan, tretira on onda i prosuđuje i događaje, — i ličnosti, — na široj pozornici Crkve: u informacijama iz svjetskog katoličkog života; iz crkvenog inozemstva. Na sve, što afirmira i brani pozitivne, historijske, tradicionalne, vrijednosti u Crkvi, gleda on sa skepsom, nepovjerenjem, omalovažavanjem, pa i hostilno; na sve, što u Crkvi nastupa opoziciono, kontestatorski, »obnoviteljski« i »reformno«, gleda on sa živom simpatijom: sve to na široko registrira, o svemu tomu podrobno obavješćuje i našu svećeničku i vjerničku publiku, u stilu »pune« i »nepristrane«, »objektivne«, informacije. Kojiput i otvoreno, i s neskrivenim veseljem, pledira za takve stavove i istupe, a uvijek to čini barem između redaka: svijesno se i dosljedno uzdržavajući od svake kritike i prigovora. Sve je, što kritizira dosadašnju organizaciju i strukture Crkve, sve, što smanjuje njezin auktoritet i sužuje njezine ovlasti, sve, što svećenicima i vjernicima daje punu slobodu mišljenja i akcije i uvećava njihova prava, a umanjuje njihove obveze i dužnosti, sve, što udara na »centralizaciju« Crkve i na prerogative Rima i »kurije«, sve, što emancipira lajike od poslušnosti Crkvi, a traži za njih dioništvo i suodlučivanje u crkvenom životu, sve, što savjest pojedinaca emancipira od crkvenih zasada i normi, sve, što karizmatičko suprotstavlja hijerarhijskome i lajičko svećeništvo ministerijalnom, sve, što odbacuje ili, barem, potcjenjuje sustavnu askezu i organiziranu pobožnost, sve, što traži liberalizaciju i veću širinu moralnih normi u kršćanstvu, sve što od kršćanstva zahtijeva približavanje »svijetu« i savremenoj »civilizaciji« i »kulturi«, u njegovoj je milosti. A u nemilosti su svi oni, koje je »progresistička« štampa svrstala na »desnicu«: ožigosala kao »tradicionaliste«, »integriste«, »konzervativce«, »kočničare koncilske reforme«. I najsmionije tvrdnje, eksperimenti, zahtjevi, uživaju njegove simpatije, samo ako dolaze sa ljevice i od »novih«. Kanonsko pravo i disciplinarni propisi u životu klera i crkvenih ličnosti trn su mu u oku. I svako izdvajanje duhovnih ličnosti iz stila svagdanjeg i običnog života drugih. Ne voli starog načina molitve i duhovnog života, koji svećenika odvodi od drugarstva i akcije. »Nemir« su i »kretanje« ideal i u Crkvi. Pikanterije i skandali iz crkvenog života dokumenat su njegove informativnosti.

Da to ilustriramo sa nekoliko tipičnih primjera!

Prema žalosnim i sablažnjivim *događajima u holandskoj Crkvi* zauzima »Glas Koncila očito koniventan stav. I kroz ovu zadnju godinu dana. Sve novosti iz Nizozemske pažljivo bilježi iz broja u broj. Izvješćuje nas o razumijevanju trojice austrijskih biskupa za holandske reforme (8. III. 1970., br. 5.). Donosi opširan prikaz tamošnjeg stanja pod naslovom: »U Nizozemskoj život ne ide preko Crkve« i tumači nam, kako je »*Drugi vatikanski koncil za njih (u Holandiji) ishodišna točka iz koje dosljedno izvode sve svoje planove*«, *i kako se holandska* »*Crkva u svom razvitku ne će više zaustaviti*«; »*u njoj je stalno nemir*«; »*nastaje novo poimanje* Crkve, novo poimanje vjerskog života i uopće duhovnosti« (3. V. 1970., br. 9.). Ni u čemu ne prigovara organizaciji i ulozi »Pastoralnog koncila« Nizozemske, »čiji bi članovi bili pridruženi biskupima u stvarnom upravljanju crkvenom provincijom«, a crkvenim financijama upravljali »*samostalno i neovisno od crkvene hijerarhije*« (13. IX. 1970., br. 19.). Potpuno jednostrano prikazuje aferu sa imenovanjem novoga biskupa Simonisa u Rotterdamu, otvoreno zauzima stav protiv njega i protiv Rima, i ako se je kasnije ustanovilo, da su vjernici dijeceze u velikoj većini stali uz novoga biskupa (24. I. 1971., br. 2.). notira kolektivnu ostavku Upravnog odbora Pastoralnog vijeća u Rotterdamu (21. II. 1971., br. 4.). No zato mu je kardinal Alfrink »nizozemski Simon Cirenac«, ma da među ostalim polaže nadu i u oženjene svećenike. Stoga ne treba, — komentira to »Glas Koncila«, — »u obrani bilo čega nebitnoga vikati: Nikada!« (7. II. 1971., br. 3.). Po »Glasu Koncila« i sam »Osservatore Romano« ustaje na obranu nizozemskog katolicizma. On prenosi iz njega jedan članak, u kojemu se »Osservatore« ograđuje od tvrdnje, da crkvene vlasti smatraju nizozemski katolicizam »heretičnim«, ali mu daje naslov, koji svojom stilizacijom čitatelju sugerira, da Rim držanje nizozemskih katolika smatra uopće korektnim i besprijekornim (»Vatikanski list brani nizozemski katolicizam«; 22. XI. 1970., br. 23.). I »*Isolotto*« je još uvijek na tapetu. Don Mazzi je još u središtu interesa. Svi se detalji o njemu bilježe. I kako sada živi kao električar (5. IV. 1970., br. 7.; 26. VII. 1970., br. 15.; 13. IX. 1970., br. 18.). A onda se reduju, jedan za drugim, drugi »slučajevi« i »afere«. I »*Novi Isolotto*« *u Conversanu* kod Barija s tugaljivim

lamentacijama »Glasa Koncila« protiv manipuliranja katoličkog tiska« (17. V. 1970., br. 10.). I afera sa priorom cistercitske opatije u Bosquen-u u Francuskoj, gdje je prior bio otvorio samostan »svjetovnjacima oba spola do 35 godina i uključio ih u život svoje monaške zajednice«, a usto se zalagao za ustanovu »subotnje godine«: svake sedme godine mogao bi se svaki svećenik, ako bi htio, oženiti« (21. VI. 1970., br. 12.). I slučaj iz Santiaga u Dominikanskoj Republici, gdje su se, navodno, svećenici njih 21, zaprijetili, da će »*zatvoriti crkve i prestati dijeliti sakramente*«, ako vlada ne poništi kaznu dvojici svećenika, koji su, opet navodno, poticali seljake na okupaciju veleposjedničke zemlje (26. VII. 1970., br. 15.). I »Još jedan izopćeni svećenik« u Portugalu (30. VIII. 1970., br. 17.). I manifestacija omladine za američkog svećenika, koji je kandidirao za Kongres i bio u nj izabran, s plakatom: »Oče naš, koji si u Kongresu« (22. XI. 1970., br. 23.). I pismo 7 zatvorenih brazilskih dominikanaca iz tamnice, u kojemu su izjavili. da je »*jedini izlaz iz današnje nepravedne socijalne situacije revolucija*« (6. XII. 1970., br. 24.). I istup dvanaest mladih redovnica iz kongregacije »Boccone del povero« u Palermu u znak protesta protiv »nesavremenog odgoja djevojaka« (10. I. 1971., br. 1.). I slučaj u Burgosu u Španjolskoj, gdje su svećenici bili optuženi za nabavu eksploziva za atentate (10. I. 1971., br. 1.). I, svakako neukusna, kontestacija mladih katolika s božićnim drvcem, na koje su objesili socijalno-političke natpise i proteste (mjesto drugih nakita), a crkvu oblijepili sličnim plakatima (10. I. 1971., br. 1.). I incident sa američkim »svećenicima i redovnicama pod optužnicom za urotu«, a zbog spremanja na atentate i otmice i škropljenja krvlju pozivnica u vojsku (24. I. 1971., br. 2.), i sa »redovnicama u zatvoru«, optuženima također za spremanje na otmice (7. II. 1971., br. 3.). I slučaj sa zatvaranjem svećenika, koji su, u znak protesta protiv socijalnih nepravdi, nasilno zaposjeli urede jednog velikog trgovačkog poduzeća u New-Yorku (21. II. 1971., br. 4.). Sve to valjda kao nova, savremena, vrst »spasonosnih primjera« za nasljedovanje i drugima.

Populariziranje »slavnih« pobunjenika

»Slavnijim« slučajevima i »slavnijim« kontestatorima posvećuje »Glas Koncila« i čitave dugačke članke: vodi ih u evidenciji kroz čitav niz brojeva. Pobunjenom, — i zbog toga iz

Družbe isključenom, — salezijancu *Gerardu Lutte-u* (19. IV. 1970., br. 8.; 7. II. 1971., br. 3.; 7. III. 1971., br. 5.; 21. III. 1971., br. 6.; 4. IV. 1971., br. 7.). Njegovu redovničkom kolegi *Don Fabiju Bassi-ju,* koji je, u znak solidarnosti sa Lutteom, istupio iz salezijanske Družbe, pozivajući se, za njihovo zajedničko stanovište, na sv. Ivana Don Bosca, koji, ostvarujući »inicijative u ono doba smatrane revolucionarnima, — — nije oklijevao opetovano se suprotstaviti crkvenim i civilnim vlastima, s onom slobodom, odlučnošću i jakošću koje su svojstvene prorocima« (2. V. 1971., br. 9.). *P. Gauthier-u,* koji da je istupio iz »institucionalne Crkve«, — kasnije je sam Gauthier to dementirao, ali »Glasu Koncila« očito se žurilo, da tu poslasticu što prije servira našim vjernicima, i uz riziko, da se kasnije povlači, baš kao i u Simonisovu slučaju, — jer mu je »moralno nemoguće dalje u njoj djelovati« (7. III. 1971., br. 5.; 21. III. 1971., br. 6.). A sve, što se u vezi s tim govorilo po kontestatorskoj i liberalnoj štampi, — i o »potrebi klasnog opredjeljenja« katolika, i o »teškoj nevjerodostojnosti institucionalne Crkve u svijetu siromaha«, i o »Crkvama, koje se nalaze u taboru tlačitelja naroda«, i o crkvenim institucijama kao glavnim nosiocima spekulacije sa stanovima u Rimu, i o gaženju prava savjesti, — uzima »Glas Koncila« bez rezerve »ad notam«, dapače uz prizvuk otvorene simpatije za te borce za pravdu i za slobodu. Gauthierov istup iz Crkve njemu »ne znači napuštanje vjere, nego, naprotiv, upravo svjedočanstvo vjernosti autentičnim vrednotama vjere i Evanđelja. On je njemu »jedna od najvećih katoličkih ličnosti«, kao i »veliki teolog *Charles Davis«* (koji je također istupio iz Crkve, oženio se i strastveno je napada).

Uz svakoga, tko je došao u sukob s Rimom, on paušalno staje. I uz ravenskog nadbiskupa *Baldassari-ja,* koji je, protiv svih kanonskih normi, iznio u javnost, da mu je najavljena povjerljiva apostolska vizitacija iz Rima, uz primjedbu, da je dosadašnja forma takvih vizitacija bila »inkvizitorska« (8. III. 1970., br. 5.). I uz katehetu *A. Zerbinati-ja,* koji je uskratio odgovor svome nadbiskupu, genovskom kardinalu Siri-ju ... — »po znatu s veoma konzervativnih načela i metoda«, — na povjerljive upite o stanju na gimnaziji, ali zato obavijestio o tome profesorski zbor, koji je opet stvar dao u javnost i, uz pomoć đaka, odbio da primi novoga katehetu. Od svoje strane »Glas Koncila«, očito aludirajući na naše prilike, popraćuje to komentarom: »Takve se stvari događaju u »klerikalnoj Italiji«, o njima se javno piše, javnost te zemlje pravi skandal od takvih stvari. Protuzakonite »karakteristike« nisu tabu, pa ni kad ih traži kurija moćnoga kardinala Sirija« (»Tajni upitni list genovskog kardinala«; 25. X. 1970., br. 21.). I uz svećenike (njih 40) i lajike (njih 200), koji su u Milanu javno protestirali »protiv birokratskog i represivnog vršenja vlasti« svoga nadbiskupa-kardinala Colomba (13. IX. 1970., br. 18.).

Kritike na adresu Crkve i Svete Stolice

Bez ikakve suzdržljivosti bilježi »Glas Koncila« i sve kritike, što se bilo gdje, širom svijeta, upravljaju na adresu Crkve, Svete Stolice, biskupa. I zahtjeve Marija Galli-ja, urednika švicarskog modernističkog »Orientierung«-a, za revidiranje teološkog izražavanja, za nizozemski katekizam, za »biranje crkvenih poglavara po Božjem narodu«, a pod parolom: »Ecclesia semper reformanda» (22. II. 1970., br. 4.; 22. III. 1970., br. 6.). I bečke »razgovore o puštanju k sakramentima građanski vjenčanih« (8. III. 1970., br. 5.). I kritike Papina stanovišta u stvari bračnog zakonodavstva u Italiji (21. III. 1970., br. 6.). I prigovore francuskih progresističkih listova »inkvizitorskim« stavovima kardinala Daniélou-a prema komunizmu (25. VI. 1970., br. 12.). I refleksije bečkog svećenika profesora Mauera o ateizmu i Crkvi, prema kojima ateizam nema budućnosti već zato, što imitira pogreške Crkve (težnju za apsolutnom vlašću i nepogrješivošću, naglašivanje auktoriteta, inkviziciju); 12. VII. 1970., br. 14. I nezadovoljstvo sa odlukama francuske Biskupske konferencije protiv kontestatorstva i modernizma u Crkvi: svima im je »zajednički nazivnik« kočenje koncilske crkvene obnove (26. VII. 1970., br. 15.). I traženje ljevičarskog pokreta »Echanges et Dialogue« i časopisa »Vie nouvelle«, da francuski Episkopat uspostavi dijalog sa svim skupinama u Crkvi i prizna u principu slobodu mišljenja u stvarima vjere i pravo biranja biskupa i svećenika (9. VIII. 1970., br. 16.). I kritiku brazilskog biskupa Heldera Camare i njegova »jalovog« propovijedanja »nasilja mirotvornosti« mjesto jedino efektivnih nasilnih metoda borbe (9. VIII. 1970., br. 16.). I izvještaj o »Skupštini Svjetske luteranske federacije«, na kojoj je, i sa protestantske strane, naglašena misao, da »obnova (Crkve) nije možda reforma onoga, što postoji, nego više korjenita preorijentacija sadašnjosti, da bi se pojavili *novi tipovi kršćanskog života, bez ikakve zajedničke točke* *s poviješću prošlih vremena«* (9. VIII. 1970., br. 16.). I mišljenje učesnika Kongresa franjevačke mladeži Evrope u Samoboru za više bratstva, a manje hijerarhijske Crkve, za karizme, za Nizozemsku, a protiv kurijalne mašinerije i starinskih struktura (30. VIII. 1970., br. 17.). I skeptične poglede na konkretnu crkvenu diplomaciju od danas: dok se kod nas od diplomatskih odnosa Crkve sa državom očekuje, da će našoj Crkvi olakšati prijelaz u »eru istinskog i potpunog evanđeoskog služenja« (30. VIII. 1970., br. 17.), a od predstavnika Svete Stolice u Beogradu, da će »pospješiti koncilski rast Crkve u pravom smjeru svestrane i smione obnove i otkloniti oklijevanja, strahovanja i kočenje koncilskih elemenata«, pa tako »riješiti problem nekih sukobljavanja« (13. IX. 1970., br. 18.), dotle se bolonjski »Il Regno« (a s njim valjda i »Glas Koncila«) boji puta Msgr. a Casaroli-ja u Moskvu, jer da bi on mogao dovesti do »lijevog cezaropapizma«, gdje se »za sigurnost mitre žrtvuje Evanđelje u sprezi dviju vlasti koje manipuliraju čovjekom« (7. III. 1971., br. 5.), a »Glas Koncila« strahuje, da je šutnja o problemu bjeloruskih i ukrajinskih unijata »možda dio cijene za poboljšanje odnosa između Vatikana i SSSR« (21. III. 1971., br. 6.). I nepovoljan sud talijanskog progresističkog »Il Regno« o načinu imenovanja biskupa, gdje biskup »bude kao spušten padobranom« (11. X. 1970., br. 20.). I izvještaj o amsterdamskom »Međunarodnom kongresu crkvenog osporavanja« (28. IX. do 4. X. 1970.), u režiji famozne nizozemske svećeničke grupe »Septuagint«, koji je imao biti nastavak njihove akcije iz Chura i iz Rima (u doba biskupske sinode), a na koji je došao i Mons. Ernst, biskup Brede, »smatran jednim od najnaprednijih biskupa Nizozemske«, da bi se sastao s naprednim španjolskim svećenicima, i kojemu je, preko »Monde«-a, poslao poslanicu poznati korifej francuskih osporavatelja Marc Oraison, zaklinjući ih, da ne istupaju iz Crkve, nego da nastoje zajedno s drugim naprednim elementima u Crkvi »slomiti zatvor jednog kršćanskog svijeta vezanoga u svojim strukturama i mislenim navikama« (25. X. 1970., br. 21.). I »pobudnu« samopohvalu pariškog »Udruženja oženjenih svećenika«, koji tvrde, *da im je ženidba pomogla produbiti vjeru više nego svećeničko ređenje«* (8. XI. 1970., br. 22.). I napadaj pariškoga »La Croix« na novoga prefekta Propagande, kardinala Rossi-ja (22. XI. 1970., br. 23.). I optuživanje kardinalskog zbora, da je izgubio negdašnje značenje i funkciju, pa se danas sveo samo na simboličku ulogu (»Povijest kardinalskog zbora«; 6. XII.. 1970., br. 24.). I komentar dokinuću smrtne kazne u Vatikanskoj državi, po kojemu je smrtna kazna »legalno ubojstvo čovjeka«, a Crkva je istom sada dokida i daje tim još jedan primjer »teških nesavršenosti u životu Crkve« (7. II. 1971., br. 3.). I članak iz pariškog »Esprit«-a, »uglednog lista jedne struje francuske katoličke ljevice«, »članak strogo kritičan i duboko zabrinut«, pod naslovom: »Može li Crkva preživjeti«, koji nam proriče »nestanak kršćanstva kroz veoma malo naraštaja«, ako Crkva nastavi »sa svojom ukočenošću u politici i na moralnom i seksualnom području« (21. II. 1971., br. 4.). I sablažnjavanje talijanskog novinara Giancarla Zizole nad novim dokumentom Kongregacije za nauk vjere: »Postupak za ispitivanje« pravovjerja (21. II. 1971., br. 4.). I polemiku sa »Osservatore Romano« o opravdanosti konkordata, sa tezom: »Mnoge konkordatske povlastice »moralno (su) *nepodnosive katoličkoj savjesti«*, među njima i »konkordatski brakovi s priznatom građanskom valjanošću« (»Jesu li konkordati Crkve i države preživjeli?«; 21. II. 1971., br. 4.). I zagovaranje posvemašnje reforme izbora Pape, povodom nove Papine uredbe o odstupu starih kardinala (7. III. 1971., br. 5.). I zamjerke novim (ilegalno objavljenim) normama o »svođenju svećenika u lajički stalež«, s citatom Giancarla Zizole iz »Il giorna«: »Svećenik koji odlazi nije više tretiran kao parija, ali za njega nema mjesta u »kasti«« (21. III. 1971., br. 6.). I nepovoljne »Komentare na nacrt Osnovnog zakona Crkve«, u kojima se konstatuje, da je »objava tih tekstova izazvala zabrinutost i u krugovima katolika, koji su povjerovali u koncilsku reformu, i u krugovima *intelektualaca nevjernika,* koji su sa simpatijama gledali na mogućnost te reforme«. Usvaja se teza, da je »*Nacrt vrlo restriktivan, i vratit će Crkvu natrag za nekoliko stoljeća«.* Izjave njegovih kritičara »Glas Koncila« citira bez ikakvih ograda i pridržaja. »Nacrt toga zakona ne znači ni razvitak ni ispravak koncilske linije, nego pravi »na lijevo krug««. »*Taj zakon znači odbijanje Koncila«.* »Transcendentalna stvarnost Crkve — — tu se ponovo smrzava u legalizmu«, a »odgovorna autonomija episkopata i pojedinih zajednica odbija se: žrtvuje se bez oprosta svaki pluralitet karizama i prosvjetljenja«, piše Luigi Firpo, »profesor na turinskom državnom sveučilištu, *agnostik,* stručnjak za povijest Crkve«. Njemu je osobito zazoran »nečuveni verticizam«, to jest takva zakonska konfiguracija Pape da je to već »izvan i najsmionijih doktrinarnih precedensa«: tu se »totalno zanemaruju težnje i formule II. vatikanskog koncila, da bi se evocirala vremena Bonifacija VIII. i zadnje doba pontifikata Pija IX.«. A »Glas Koncila« tumači to, u zagradi, riječima: »tj. doba skrajnjega papinskog apsolutizma, jedno na prijelomnu XIII./XIV. stoljeća i drugo u doba I. Vatikanskog koncila«. »Glas Koncila« donosi s tim u vezi i vijest o protunacrtu »Osnovnog zakona Crkve«, što ga je sastavila »radna grupa njemačkih crkvenih pravnika, u kojoj se nalaze katolici i evangelici«. Na koncu prikaza stoji: »Možemo očekivati razočaranje i proteste onih koji su se već angažirali u apostolatu laika i koji očekuju da će se u Crkvi razviti sve duhovne stvaralačke snage. Rad na rimskom nacrtu dosada se odvijao u tišini i pokriven velom tajne. Protiv toga bile su iznošene različite kritike. Takav temeljni zakon morao bi biti raspravljan i izrađivan od cijele Crkve. Ipak su te kritike ostale bez utjecaja i sve dosada se držala stroga tajna, koja nema razloga ni opravdanja«(21. III. 1971., br. 6.; 16. V. 1971., br. 10.; 9. VIII. 1970., br. 16.). I rezerve prema »Raspravnom nacrtu o svećeništvu«, što je iz Rima poslan biskupima, a komu se »već u katoličkom svijetu u tisku prigovara, kako taj spis ne donosi ništa novo, da čak naglašava neke poglede koji su prilično zastarjeli«, i ako je inače »vrlo značajno što su ovim dokumentom srušeni svi tabui«: »kroz sva njegova poglavlja govori se o krizi svećeništva kao o nečemu stvarnom«; »govori se (u njemu) i o možebitnom ređenju oženjenih ljudi za svećenike, ali se naglašava, da bi to mogla biti samo iznimka u slučajevima prave i prijeke nužde« (18. IV. 1971., br. 8.). I ideju Jeana Claudea Barreau-a o današnjem »Raskršćanjenom kršćanstvu«. U »Glasu Koncila« je članak o tom tiskan krupnim slovima, a u njemu Barreau piše među ostalim: »*Ja zamišljam Crkvu poniznijom i hrabrijom.* Poniznijom, jer ona nema sudova za sve i sva; hrabrijom, *jer se mora osloboditi svojih malih strahova, da bi pronašla užitak u prevratnoj riječi koju ujedno i nosi i raskrinkava«* (16. V. 1971., br. 10.). — Mnogi, eto, našu Crkvu uče, ali njoj ne daju, da ikoga uči.

Uz »progresističke« i »kontestatorske« priredbe i manifestacije

Najviše ipak interesa »Glas Koncila« kao da pokazuje za javne manifestacije, — pogotovu one kolektivne, — progresističke opozicije u današnjoj Crkvi: bilo one teološke, bilo one više pastoralne, sa terena. Tako za »nove izjave kardinala Suenensa, koje su uzbudile javnost«, koja ih smatra kritikom Rima, dok ih Holandezi smatraju »potporom svome stavu« (31. V. 1970., br. 11.). I za »Međunarodni seminar«, u Linzu, na temu: »Otvorena Crkva«, na kojemu je predavao i naš Dr. Šagi, pa je njegovo predavanje: »Bog i svijet, Crkva i svijet« bilo »s oduševljenjem primljeno, kako kod »radikalnih« francuskih studenata, tako i kod studenata iz istočne Evrope« (9. VIII. 1970., br. 16.). I za *Teološko-moralistički kongres u Padovi* (31. III. do 3. IV. 1970.), na kojemu su vodeći progresistički teolozi Häring, Alegria, Alszeghy i Moioli istupali sa svojim tezama o »reinterpretaciji« »slobode savjesti«, papinskog auktoriteta, ispovijedi, braka, djevičanstva i celibata, a Häring razvijao svoje stare teze, da je *»savjest izvorni namjesnik Kristov«*, da je *»papinsko učiteljstvo nezamislivo bez »sintonije« (suglasja) s Crkvom«*, te *da »odgovornost za napredovanje poruke spasenja pripada Božjemu narodu u njegovoj potpunosti«, a da »unutar te globalne odgovornosti Učiteljstvo ima specifičnu funkciju slušanja i dijaloga, radi razaznavanja proroštva«*, te *da »donošenje normi koje će imati pravnu vrijednost nije redovita funkcija Učiteljstva na polju morala«* (5. IV. 1970., br. 7.; 3. V. 1970., br. 9.). I za prvi *»Međunarodni kongres teologa« u Bruxellesu* (12. IX. 1970. i narednih dana), u režiji nijmegenskog »Concilium«-a, na temu: »Budućnost Crkve«. Od naših su mu teologa prisustvovali, s pravom glasa, Dr. V. Grmič i Dr. T. Šagi, a »Glas Koncila« među ostalim opširno s njega citira Schillebeeckxove i Suenensove izjave. *Kueng je* kritizirao Papinu izjavu o teolozima *i papinskoj nepogrješivosti suprostavljao »nezabludivost Crkve kao takve«, »koja će uvijek biti održana u istini unatoč svojim zabludama«, a Suenens je govorio o poteškoćama primata, o izvorima objave, o glavnim i manje važnim vjerskim istinama, a novinarima izjavio, kako treba ukloniti vezu između auktoriteta i apsolutizma, primata i papolatrije, jedinstva i jednolikosti Crkve, i pledirao za to, da središnja teološka komisija pripravlja papinske dokumente.* Sumirane su i *glavne teme Kongresa (revizija izbora Pape, biskupa i duhovnih pastira, teološki pluralizam, razvod braka, fakultativni celibat, ozbiljno razmatranje mjesta žene u crkvenoj službi, teologija budućnosti samo kroz zajednice, koje su uključene u život sadašnjega svijeta),* uz značajnu primjedbu, da rasprave ipak nijesu naišle na odobravanje novinara: za njih je to još uvijek bila teologija s katedra, a *samo zajednica vjernika moći će uobličiti novu, jedinu i trajnu, ispovijest* *vjere i nove strukture* (27. IX. 1970., br. 19.). I za inicijativu katolika iz Grenoble-a, koji plediraju za korjenitu izmjenu lika župe: *za uklanjanje nebitnih izvanjskih sakralnih znakova, za formiranje malih vjerničkih zajednica od 15-ak vjernika, bez posebnih prostorija, za građenje »mjesta za sabranost«, a ne crkava, za službu Božju u javnim dvoranama, i to samo subotom i nedjeljom* (13. IX. 1970., br. 18.). I za prijedloge »bamberškog kruga«, »koji okuplja naprednije katoličke intelektualce«, na *njemačkom »Katholikentagu« u Trieru: protiv vlasti jednoga čovjeka u Crkvi, a za stvaranje svjetske sinode, za pravo suodlučivanja vjernika, za ponovno razmatranje problema nerazrješivosti braka* (27. IX. 1970., br. 19.). I za zahtjeve »*Federacije američkih svećeničkih vijeća«, koja se je sa 212 protiv 23 glasa izjavila za reformu zakona o celibatu* i ustvrdila, da je kroz zadnjih 7 godina 25.000 svećenika napustilo svećeničku službu, »redovito zbog krutog i zastarjelog načina vlasti od strane crkvene hijerarhije, mnogo više nego zbog celibata« (18. IV. 1971., br. 8.). I za anketu među njemačkim katolicima, u kojoj se je, navodno, 65 posto njih izjasnilo u prilog razvoda braka i protiv obligatnog celibata (24. I. 1971., br. 2.). I za *XIII. tjedan francuskih katoličkih intelektualaca* (uz učešće protestanata, nereligioznih filozofa i marksista) *o temi: »Vjera bez religije«, »problema, — što neke struje moderne misli, u katolicizmu također, danas smatraju, da je samo vjera nerazoriva kao historijska kategorija, i drže da će religija u kojoj uvijek ima i elemenata ljudske sebičnosti, katkada i praznovjernih i magijskih, postupno odumrijeti i definitivno nestati u potpunoj humanizaciji čovjeka, u kojoj će ostati čista vjera«. »Distinkcija je to, dodaje »Glas Koncila«, u modernoj misli Zapada već normalna, a u nas skandalozna, između vjere kao totalne egzistencijalne odrednice i »vjerovanja« kao dogmatskog sadržaja vjere,* pa je urednik pariškog »Express«-a, a prije novinar katoličkog dnevnika »La Crox«, Jacques Duquesne, govorio o »desakralizaciji«, to jest *»o izumiranju religije, shvaćene u smislu gore iznesenom kao o posljedici razvitka znanosti i tehnike«* (»Vjera bez religije?«, 18. IV. 1971., br. 8.).

Oko »svećeničkog sabora« u Ženevi

Ipak, ni za jednu od tih manifestacija nije »Glas Koncila« pokazao toliko interesa, i ni o jednoj nije izvijestio opširnije (na čitavih 6, sitno tiskanih, stupaca), nego o *»Prvom kongresu europskog svećenstva«* u Ženevi. Sastalo se na njemu *100 delegata »nacionalnih prezbiterijalnih vijeća«*, »autoriziranih od zakonite crkvene vlasti« (?), 7 biskupa i nekoliko »osporavateljskih« SOG-svećenika iz Njemačke (sa svojim posebnim Uredom za informacije). Inicijatori su mu bili »skupina svećenika iz Belgije, Njemačke, Nizozemske i Španjolske«, a za dokumentaciju pri raspravama služili su rezultati ankete, koju je, među evropskim klerom, provela, obradila i izradila belgijska »progresistička« (i anticelibatarska) ustanova: »Pro mundi vita«, »koja se bavi problemima Crkve u sadašnjoj preobrazbi društva«. Kongres se je, to se zna, u velikoj većini okrenuo protiv crkvenih struktura (župe), juridizma, obligatnog celibata, »koji kopira jednu staru psihologiju i izaziva neautentičnost«, neažurne teološke izobrazbe klera, što je sve izazvalo brojno napuštanje svećeništva (25.000) i pražnjenje sjemeništa i samostana. Zanimljivo je, da se »*odgovori upitanih svećenika* (svakako »progresističkih«) *veoma malo pozivaju na dokumente II. vatikanskog koncila«, a »potpuno su nijemi glede Papina naučavanja«*, pa se vidi, *»da se rječnik Papina magisterija pokazuje nepodesnim za stvarni i široki odjek u modernoj* kleričkoj psihi«. »*Rješenje današnjih problema neće se naći samo u ponovnim doktrinarnim potvrdama, a ni u pozivanju na veledušnost svećenika. Radi se o tom da se reformiraju crkvene strukture, koje mnogi današnji ljudi smatraju zastorom, što skriva Krista«. »Radi se o reorganizaciji jedne birokracije, koja nije evanđeoska«*. »Na temelju ispitivanja u 10 zemalja (Austriji, Italiji, Zapadnoj Njemačkoj, Švicarskoj, Belgiji, Nizozemskoj, Danskoj, Norveškoj, Velikoj Britaniji, Irskoj), *većina je (»nacionalnih pastoralnih vijeća«) za potpuno ukinuće zakona celibata*, koji treba ostaviti slobodnom »izboru«. »Sveza svećeništva i celibata —— nije vjerska dogma nego pastoralna stvar«, pa, »ako je obvezatni celibat jedan od uzroka sadašnjem opadanju svećeničkih zvnja, trebalo bi iz pastoralnih razloga mijenjati kanonsku normu, je je »evangelizacija važnija od čuvanja jednog sustava«. Navodno se je za fakultativni celibat među svećenicima opredijelilo: u Nizozemskoj 80 posto, u Španjolskoj 47.2, u Italiji 50, u Sjedinjenim Državama 56 posto. Mnogi su se izjasnili i za brak već zaređenih svećenika i za »reintegraciju« u aktivnu svećeničku službu svećenika, koji su se već oženili. Pao je i prijedlog, da Biskupska sinoda na svome ovogodišnjem zasjedanju u jesen stavi na diskusiju »dekret Rimske kurije, kojom se oženjeni svećenici i dalje potpuno isključuju iz kleričke službe«. Predložen je bio (ali nije bio prihvaćen) i protestni list Papi protiv njegove homilije na ovogodišnji Veliki Četvrtak, u kojemu je govorio o oženjenim svećenicima kao o Judama, sa zahtjevom, da tim svećenicima »Crkva i hijerarhija konkretno i javno izraze veću pravednost i solidarnost«, no zato je prihvaćen prijedlog, da »treba izbjegavati svaku diskriminacionu mjeru prema oženjenim svećenicima«. Tražilo se i »pravo inicijative« za svećenike, »svođenje obveza na najmanju mjeru«, »široki pluralizam«. U političkim stvarima plediralo se, doduše, za rezerviran stav, ali, »kad je u pitanju obrana i promicanje osnovnih prava ljudske osobe, u društvu, osobito kad je riječ o njegovim nesretnijim članovima, svećenik mora kritizirati društvo u ime Evanđelja, pa i kompromitirati se«. Naglašeno je i, da valja staviti u pitanje — — »oštru podvojenost svećeničke službe i duhovnog života, koja danas postoji: kao da se radi o dvjema različitim stvarnostima«. »Glas Koncila« popraćuje to od svoje strane primjedbom: »drugim riječima tu dokumenat kritizira izvjesni mentalitet koji je u svećeničkoj službi vidio neki »posao« što priječi kleriku solipsističku duhovnu sabranost; taj se mentalitet nerijetko očitovao u propovijedima na duhovnim vježbama za klerike«. Za tezu, da celibat ne treba promatrati s juridičkog aspekta i da »veza između svećeništva i celibata nije dogmatičke naravi i danas je mladi svećenici više ne shvaćaju«, glasala su 73 delegata, makar da je »celibat sam u sebi neosporna evanđeoska vrednota«, a sa 56 glasova izglasan je amandman, »da se već zaređeni đakoni mogu oženiti i nastaviti đakonsku službu«. Prihvaćen je i dodatak: »Pitanje svećeničke službe žena moralo bi ostati otvoreno i sazreti«. O vršenju vlasti u Crkvi kongresni dokumenat kaže: »*Biskup ne može govoriti u ime biskupije, ako se nije savjetovao s pastoralnim i prezbiterijalnim vijećem*«. Za Papu se kaže, da ima pravo imenovati biskupe, ali da za imenovanje treba da čuje mišljenje klera i puka mjesne Crkve, dok je apostolski nuncij »diplomat akreditiran kod vlade, pa nije kompetentan u stvari tih imenovanja«. Istup jednog nizozemskog delegata (Joosta Reuten-a), koji je prigovorio, što se na Kongresu toliko raspravlja o crkvenim strukturama i o kleričkom statusu, dok je latinsko-američkim svećenicima prvi problem borba za pravdu, popratio je, u zagradama, »Glas Koncila« svojim protumišljenjem i podržao aktualnost celibatskog pitanja primjedbom: »Uostalom Joost Reuten kao da ne zna

da je jedan od velikih problema evangelizacije u Latinskoj Americi upravo problem kanonskog celibata. Znatan broj tamošnjih svećenika nalazi se u moralno veoma mučnu položaju upravo zato što imaju *autentično svećeničko zvanje bez zvanja za celibat.* To su tzv. »curas casamenteros«, »okućeni svećenici«; biskupi toleriraju takav njihov položaj jer drugih svećenika mjesto njih naprosto nemaju, ali ta situacija skrajnje je mučna i ne rješava se ni šutnjom ni frazama«. Zaključna je konstatacija članka, — otisnuta krupnim slovima: — »Duh toga prvog kongresa evropskog klera možda je najpreciznije sažet u ovom tekstu iz prihvaćenih dokumenata: »*Misija svećenika kao Kristova sluge u jednom sekulariziranom, pluralističkom, demokratiziranom svijetu zahtijeva uključenje klera u ljudsko društvo, i to ne kao jednoga skupa pojedinaca ili privilegirane klase. Svećenici, dajući dokaz čovječnosti, pastoralne zauzetosti u raznim oblicima i siromaštva, po Kristovu primjeru, pomagat će da se očituje jedan lik Crkve nevezane za političke, gospodarstvene i financijske snage, nego solidarne sa siromašnima i potlačenima, u perspektivi ostvarivanja Kraljevstva i Pravde Božje na svijetu*«. A »generalna linija toga konkursa« bila je: »ne izazivati, ne kontestirati, ne praviti geste, ali ozbiljno i mirno tražiti promjenu kursa u nekim stvarima«. Zanimljiva je, a svakako i značajna, i konstatacija, da su se »delegati francuskoga klera, koji je prije Koncila bio najnapredniji kler Evrope (pa se, ne bez osnova, reklo da su Koncil i pripravili i oblikovali francuski teolozi), na ženevskom kongresu pokazali prilično konzervativnima, premda manje od engleskih i irskih delegata, dok su se delegati španjolskog klera (?), koji je do nedavna slovio kao veoma tradicionalistički, svrstali na kongresu na lijevo«, uz Nizozemce, a njemački, austrijski i talijanski delegati u centar« (2. V. 1971., br. 9.).

A nije, čini nam se, »Glas Koncila« badava posvetio ovom ženevskom kongresu ovako puno prostora i pažnje. Treba samo njegove zaključke prispodobiti sa rezolucijama (i još više sa tendencijama) našega ovogodišnjeg »Teološko-pastoralnog tečaja«, da se odmah vidi živa podudarnost temeljnih shvaćanja. Isti je to mentalitet, isti i rječnik. Radi se o braći po oružju. A onda to je »legalni karakter« ženevskog kongresa. Prisustvovali su mu delegati svećenika »autorizovani od zakonite crkvene vlasti«. Samo mi bismo se usudili o tome, do daljega, podvojiti. Naučni smo na mistifikacije i montaže s te strane. Jesu li to bili svi članovi prezbiterijalnih vijeća u dotičnim nacijama? Ili su možda bili pozivani samo istomišljenici? I jesu li ti ljudi od plenuma svojih vijeća i od klera svoje nacije imali konkretne instrukcije, ili su se opredjeljivali na Kongresu po svojoj volji i pod sugestijama režisera i suflera? I jesu li ankete, na koje se je Kongres oslanjao, službene ankete, u režiji Crkve, ili one, što ih, — znamo, kako, — provode pojedini, nezvani, svećenici i svećeničke skupine? I je li do ženevskog kongresa došlo s privolom Rima i nacionalnih Episkopata? U Americi na primjer osporavaju mnogo od toga analognom kongresu »Federacije američkih svećeničkih vijeća«.

Celibat, bračna nerazrješivost, sjemeništa

I u danas praktično najvrućim, ali i najžalosnijim, problemima crkvenog života, u pitanju celibata, u pitanju nerazrješivosti braka, u pitanju sjemeništa, »Glas Koncila« našao se je uz one, koji, u tim pitanjima, predlažu ili zagovaraju radikalne promjene i pogibeljne zaokrete. Nigdje nijedan glas, kolikogod bio, — barem među biskupima, — osamljen, za oženjeni kler ili za ublaživanje (u stvari ukidanje) bračne nerazrješivosti nije ostao nezabilježen. Sve je došlo na red. I preporuka konferencije stručnjaka za pastoralnu teologiju u Innsbrucku (16. I. 1970.), »da se ubuduće predlažu za svećeničko ređenje i oženjeni ljudi« (22. II. 1970., br. 4.), i problematični komentar Papina pisma kardinalu Villotu (22. II. 1970., br. 4.), i izjava gradačkog biskupa Webera (22. II. 1970., br. 4.), i bečki »Razgovori o puštanju k sakramentima građanski vjenčanih« (8. III. 1970., br. 5.), i mišljenje kardinala Suenensa o eventualnom »uvođenju zrelih oženjenih ljudi u svećeništvo za područja s velikim manjkom svećenika« i o »ponovnom uvođenju u službu svećenika, koji su je napustili«, pod neodređenim naslovom: »Biskupi misle na ređenje oženjenih« (8. III. 1970., br. 5.), i vijest, da su afrički biskupi Čada, Centralno-afričke Republike i Kongo-Brazzaville-a zatražili, »da im Sveta Stolica podijeli ovlast da mogu rediti i oženjene ljude zbog stalnog i sve većeg manjka svećenika« (9. VIII. 1970., br. 16.), i informacija: »Patrijarh Maximos V. o razvodu i celibatu« (27. IX. 1970., br. 19.), i izvještaj: »U Italiji pobijedio razvod braka« (25. X. 1970., br. 21.; 25. XII. 1970., br. 25.), i vijest, kako »Biskupi (provincije Québec u Kanadi) traže proširenje razloga za razvod braka« (8. XI. 1970., br. 22.), i ona, kako je »Biskup Rogers s Tonga nabacio mogućnost oženjenih svećenika« za zabačene krajeve australijske dijaspore (»Crkva Australije i Oceanije ima svoje probleme«; 25. XII. 1970., br. 25.). A o sjemeništima se u »Glasu Koncila« ni ne piše drukčije nego kao o instituciji, koja je, u današnjoj formi, demodirana: »klasični oblici sjemeništa sa svojim mentalitetom stada i strogom i jednoličnom disciplinom ne odgovaraju sadašnjem vremenu« (»Nagla kriza svećeničkih zvanja u Španjolskoj«; 18. IV. 1971., br. 8.) i stoje pred eksplozijom (28. VI. 1970., br. 13.), pa se svi eksperimenti s njima, i kod nas, uza svu njihovu delikatnost, pa i očite neuspjehe, na čitavoj liniji podržavaju (26. VII. 1970., br. 15.; 9. VIII. 1970., br. 16.; 6. XII. 1970., br. 24.; 7. II. 1971., br. 3.; 16. V. 1971., br. 10.).

Dvije mjere. Nemilo po integristima

Eto, vidjeli smo, kako je »Glas Koncila« širok prema svakom kontestatorstvu u Crkvi. I prema kontestatorima. Onim današnjima. Ali širok je on i prema onima iz prijašnjih vremena. Koliko je do njega, on, na primjer, potpuno moralno rehabilitira i izopćenike iz vremena »hajke na »modernizam««, — riječ »modernizam« stavlja on uvijek pod navodnike, — pod Pijem X. Imenito Don Romula Murri-ja (7. II. 1971., br. 2.) i Don Ernesta Buonaiuti-ja, koji je i na času smrti odbio, da se izmiri s Crkvom i da potpiše izjavu, kako prihvaća i osuđuje sve, što Crkva prihvaća i osuđuje. Ponudili su mu to, kaže »Glas Koncila«, »inkvizitorski nezgodno« (21. II. 1971., br. 4.), baš kao što je o njemu i Pijo XI. rekao »strahovite riječi«: »Možda će mu Bog biti milosrdniji, nego što mi možemo biti« (21. III. 1971., br. 6.). Ali su zato svi oni, koje kotolički ljevičari svrstavaju među »tradicionaliste« i »integriste«, pred »Glasom Koncila« »vogelfrei«. Njihovo hodočašće, »pohod na Rim«, prispodablja on s onim »fašističkim« (17. V. 1970., br. 10.), ironizira ih, i kad mole, u Rimu, »za jedinstvo biskupa s Papom, za posluh vjernika Papi, za uspjeh Papina apela za mir« (12. VII. 1970., br. 14.), govori posprdno o njihovim »komandosima« i njihovoj »tetki« (27. IX. 1970., br. 19.). Potpuno se slaže sa opatom Franzoni-jem, da oni nijesu »tradicionalisti«: oni su naprosto »odsutni iz stvarnosti našega vremena« (18. IV. 1971., br. 8.), govori o njihovu »agresivnom« i »brutalnom« načinu, ne vjeruje im, ni kad se pojavljuju u ruhu »pseudo-umjerenih pokreta« (7. II. 1971., br. 3.). Ne bira izraza, ne pazi na takt, ni kad se radi o kardinalima, živima ili mrtvima, ni kad se radi o čitavim »katolicizmima«, koji se još nijesu »posavremenili«. Kardinala Siri-ja, na primjer, tretira direktno hostilno, — morali smo tek iz »Glasa Koncila« doznati, da je i njegova nećakinja-gimnazijalka bila među omladincima i omladinkama, koje su bile osumnječene za uživanje droga; — za pok. kardinala Browne-a piše u nekrologu, kako je pripadao »slavnoj manjini« na Koncilu i bio jedan od inspiratora integrističke organizacije »Fortes in fide«, kojoj je glavna zadaća »kočiti obnovu Crkve zacrtanu Koncilom« (18. IV. 1971., br. 8.); a *Crkvi u Poljskoj i njezinu prvom čovjeku, pravom konfesoru i heroju vjere, kardinalu Wyszynskom, neštedice dijeli prijekore i cenzure kao krivcima »arhajičnosti i više socijalno-pučkoga nego intelektualnog značenja poljskog katolicizma«, koji se je sav utopio u »tradicionalnom pobožnom folkloru«, i nemogućnosti, da i poljska Crkva* stupi »u tijek moderne katoličke misli«, *izađe »iz bunkera arhajičkog klerikalizma«, »svjesno i hrabro depolitizirajući Crkvu«* (24. I. 1971., br. 2.). »Herojska *poljska Crkva naprosto se ne miče iz geta, stoji još uvijek u klimi bunkera, i to ne samo prema državi, nego i prema gibanjima Crkve u ostalom svijetu«. Svejedno, što su u njoj,* i prema informacijama »Glasa Koncila«, *»sjemeništa puna, novicijati puni, kriza svećeničkih i redovničkih zvanja nema« — — —; svejedno što u njoj ima« 14 tisuća župa, tisuću katehetskih centara, trideset i sedam tisuća svećenika,* — gotovo dva puta više nego prije rata, — *četrdesetak crkvenih listova — —«. »Stoga se danas u Poljskoj već čuju glasovi da je glavna zapreka modernizaciji Crkve, pa u tom okviru i normalizaciji crkvenodržavnih odnosa, možda upravo kardinal provostolnik«.* Povlače i paralelu između njega i Gomulke: *»neki ga već i zovu crnim Gomulkom«, jer je »tvrdoglav, autoritativan i zastario kao i Gomulka«.* »Glas Koncila« pušta novinare, i to strance (Giorgio Fattori iz Turina), pa i one iz pokreta »mirotvornih svećenika« u Poljskoj, da mu, na stranicama »Glasa Koncila«, sude, što »pokušava zaustaviti proces obnove Crkve i tako izolirati katolike Poljske od općeg procesa obnove unutar svjetske Crkve« (27. IX. 1970., br. 19.). Od svoje strane »Glas Koncila« sve to potpisuje zaključnom gnomom: »Postoji bojazan da će upravo zbog te herojske i zastarjele krutosti crkvena obnova u Poljskoj biti još bolnija i napornija« (»Moć i slabost Crkve u Poljskoj. — Da čvrstina jedne udarane Crkve ne postane u novim prilikama krutost okamenjenosti? Gomulka i Wysynski slični protivnici«; 21. II. 1971., br. 4.). A slične bojazni pate »Glas Koncila« i za druge Crkve s onu stranu negdašnje željezne zavjese. I za Crkvu u Mađarskoj, i za Crkvu u Čehoslovačkoj. I one su u prepleksnoj situaciji: »duge odsječenosti Crkve od savremenih struja crkvene misli«. A bilo je tako, dodaje »Glas Koncila«, »do nedavna i u nas«. Nema crkvene obnove zacrtane Koncilom, izlaska Crkve iz bunkera i geta, prestanka ozračja herojskog groblja u sjeni zastava križarskoga rata, deklerikalizacije i depolitizacije Crkve, preobrazbe »mentaliteta, kojemu je neuka pobožnost krepost a suvremena katolička informiranost napast« (»Obnova razgovora Vatikan — ČSSR«; 21. III. 1971., br. 6.; »Hoće li se pokrenuti pitanje položaja Crkve u Mađarskoj?«; 2. V. 1971., br. 9.). *»Glasu Koncila« je, eto, vidimo, centralni kriterij pri ocjenjivanju situacije u Crkvi uvijek samo jedan: koliko je u njoj prevladan svaki oblik »konstantinizma«, »kojim je Crkva dobila slobodu vjeroispovijedanja i javnog djelovanja, i ujedno se zaputila putem sprege s državnom vlašću, što je onda trajalo 17 stoljeća«* (21. II. 1971., br. 4.; 7. III. 1971., br. 5.), *odnosno, koliko su u njoj prevladani »totalitaristički, ideologizirani, iracionalni, kompleksuozni, kondicionirani oblici religioznosti«, a u korist »oblika religioznosti oslobođenih u odgovornosti racionalne svijesti«. »Duhovnost vjernika u svijetu ne može biti kopija stare monaške duhovnosti,* kako neki i u Crkvi još i danas misle« (»Osvrt na jedan osvrt«; 10. I. 1971., br. 1.). *Tko toga ne usvaja, svrstava se odmah među ljude »traumatičnih trijumfaliziranja«, »nekrofilije«, »sanfedizma« i među nosioce »terora u Crkvi groblja na kojemu gore lomače,* i na kojemu je Crkva svedena na kraljevsku sjenu što plače nad svojim vlastitim grobom« (»Gl. Konc.«, 7. II. 1971., br. 3.).

Naš osvrt i mišljenje

Bit će, držimo, dosta, — i previše, — dokumentacije. Svakomu, tko zna misliti i tko ponešto poznaje situaciju u današnjem katoličkom svijetu, sve su te izjave i činjenice, — mi, razumije se, ne insistiramo ni na jednoj od njih pojedinačno, ni tekstovno, ni upogled smisla; ostajemo samo uz dojam, što ga prave kao cjelina, — dobro su već od drugdje poznate i obične. *Sve je to vjerna, — koji put i ropska, — kopija onoga, što se piše i radi na katoličkom Zapadu: u krugovima i skupinama,* *koje se deklariraju kao katolički »reformisti«, kao »katolička ljevica«.* Naglasili smo to, uostalom, još u prvom dijelu ovoga članka. I da se toliko izrijekom ne citiraju »Il Giorno«, »Q' Express«, »Informations Catholiques Internationales«, i da se toliko ne spominju teološki »auktoriteti« kao Kueng, Schillebeeckx, Galli, Zizola, Alfrink i Suenens, znali bismo, odakle potječu te informacije, te ideje, te sugestije. *To je onaj, danas već internacionalno organizirani, »napredni«, »progresistički«, pokret, koji je još u dane II. vatikanskog koncila sebe proglasio jedinim autentičnim tumačem koncilske »reforme«;* — u stvari onoga, što je on htio da na Koncilu protisne, preko svojih ljudi, teologa i perita, ali što Koncil nije prihvatio. *A htio je totalnu reviziju evanđeoskog učenja i dosadašnjeg organizacionog ustrojstva Crkve. Prilagođivanje crkvene nauke modernim »znanstvenim« shvaćanjima, subjektivno doživljavanje vjere, bez dogmatičkih okvira i stega, potiskivanje u pozadinu hijerarhije i papinstva u crkvenom životu,* — crkvenog juridizma, kako oni vole kazati, — *relaksaciju tradicionalnog kršćanskog morala, »desakralizaciju« i »demitologizaciju« svećeništva, »demokratizaciju« Crkve, s prevagom lajičkog i »karizmatičarskog« elementa u njoj na račun onoga sakralnog, sakramentalnog, nadnaravnog i mističnog. Sve stvari, kojima se instiktivno i silovito opire kršćanski i vjernički osjećaj, odgajan na Evanđelju i na apostolskoj predaji.* Osjećaj, koji evanđeosku poruku uzima literarno i smatra, usvaja, za nepromjenjivu normu vjerovanja i života u autentičnoj interpretaciji crkvenog hijerarhijskog Magisterija kroz sva dosadašnja kršćanska stoljeća: na crkvenim saborima i u doktrinalnim papinskim dokumentima. *A praktično se taj novi, »novatorski«, modernistički i racionalističko-naturalistički, mentalitet najviše manifestira s jedne strane u opozicionarstvu Rimu i hijerarhiji, a s druge strane u rušenju svih ograda kršćanskog morala, crkvene discipline i tradicionalnih oblika pobožnosti, molitve, askeze.* Svemu se tome nvješćuje boj; u svemu se tome traže radikalne izmjene. »Dvoklasno društvo u sebi je nekršćansko« (24. III. 1970., br. 6.). *Koncesije se najviše traže ondje, gdje je moderni čovjek najslabiji: u materiji seksualnog morala i samozataje sjetila. Bračna nerazrješivost i bračni moral padaju kao prva žrtva. I celibat. I ispovijed. I duhovni život: osobito u kleru, u sjemeništima, po samostanima.* Sve stvari, kojima onda, — i to je vrlo simptomatično, — oduševljeno aklamira liberalna, protucrkvena, ateistička i bulvarska štampa.

A, eto, tim nas putem hoće da povede »Glas Koncila«. Obratili smo se. Oni, koji su nas, pred šest, sedam godina, sa Zapada pohađali i tom se prilikom skandalizirali, kako kod nas u Crkvi nema tenzija ni sporova sa hijerarhijom, — notirali smo to i mi, u svoje vrijeme, i od toga se ogradili, — danas mogu s nama biti zadovoljni. I jesu zadovoljni. Samo nam zato drugi otuda poručuju, da su dosada u nama gledali uzor i nadu, ali i da su se u nama, iza našega zadnjeg, ovogodišnjeg, Teološko-pastoralnog tečaja, totalno razočarali: otišli smo dalje nego i oni sa Zapada; odigrali ulogu njihovih epigona i snobova.

Reakcije. Prigovori. Upozorenja mjerodavnih

Razumije se, da je ova pojava novoga modernizma u Crkvi odmah izazvala i reakciju kršćanske i katoličke savjesti i svijesti: i u Rimu, i u krugovima svjetskog Episkopata, i u velikom, — i svakako ne najlošijem, — dijelu svećenstva, i među pobožnim i praktičnim vjernicima. Izazvala u svim katoličkim zemljama, — i u onim zapadnima; — izazvala i kod nas. *Napose baš protiv štampe, koja nosi i propagira takve ideje. Kod nas, konkretno, protiv »Glasa Koncila« i njegove pobratimske skupine oko »Kršćanske Sadašnjosti«. Štogod je »Glas Koncila« išao više u lijevo, to su prigovori bili češći, ozbiljniji, rezolutniji, ogorčeniji.* Oni spontani, na terenu, kojima smo svaki dan svjedoci i koji su mnogo puta, — kao sve, što dolazi od masa, — i vrlo drastični u izrazu; i oni javni, kroz pisma i proteste Uredništvu. Baš, dok smo ovo pisali, stigao nam je list od jednoga staroga svećenika, — bio je nekada aktivan u katoličkoj štampi i uvijek vrlo kritičan i široke duše, — u kojemu nam piše, kako je, kad su mu nekidan poslali neku od nebrojenih upitnica, što ih danas lansiraju, — više nezvani nego zvani, — htio zapisati u rubriku »Glas Koncila«: »Ovaj bi tjednik morao promijeniti svoje ime u »Prurientes auribus«. Samo novotarije, novotarije, novotarije!« A stižu takvi prigovori i direktno za stolove »Glasa Koncila«. Bilo ih je i u »Pismima Uredništvu«, što ih je »Glas Koncila« pokatkada objavio ili citirao. *Bilo ih je i vrlo stvarnih, trijeznih, odmjerenih, objektivnih, očito dobronamjernih.* A sada h je »Glas Koncila«, sve takve, objelodanjivao, bile bi ih, držimo, stotine, možda i hiljade. Ovako ih je ogromna većina svršavala u košu. Znamo, i pozitivno, za slučajeve, gdje ih se nije objelodanjivalo, ni kad su dolazili od ljudi od položaja, priznate inteligencije i velika moralnog auktoriteta. *Prigovarali u i oni mjerodavni. I naši biskupi. Teško, da se i na koga drugoga mogu odnositi oni njihovi prijekori našoj katoličkoj štampi, što su se počeli pojavljivati baš ove zadnje godine.* Na primjer u »Pismu svećenicima i redovničkim zajednicama« sa Biskupske konferencije od 7.—9. IV. 1970. *Ona značajna aluzija na »pretjerano isticanje negativnih pojava u Crkvi,* koje sredstva javnog saobraćanja često senzacionalistički iznose, a da ne naglase pozitivnih stavova — —«. *Pa ono: »Ima čudnih stavova prema Papi i biskupima, kao da njihova riječ nema važnosti i kao da bi oni morali samo odobravati sve što bilo tko uči — —.* »Katkada se krivo tumači sloboda djece Božje — —.« »Stoga se *stavljaju u pitanje celibat, čistoća, zavjeti, nauka o nerazrješivosti i svetosti ženidbe, te disciplina Crkve. Ima tvrdnji i postupaka koji slabe pobožnost prema Euharistiji i pomalo udaljuju Bogorodicu iz srca Božjega naroda«* (»Gl. Konc.«, 4. V. 1970., br. 8.). Ili u »saopćenju za tisak Poslovnog odbora BKJ« od 10. III. 1971., gdje se naglašuje, da nas sve »mora — — voditi duh Evanđelja, duh žive crkvene poruke i duh crkvenog učiteljstva, a prije svega nauka Drugog Vatikanskog koncila«. *»Ne smijemo dopustiti da se omalovažuje i prezire naša (biskupska) služba, ili da se od Crkve silom traži ono što nije u Kristovu duhu. Žalimo što neki svećenici prelaze granice svoje kompetencije i zahtijevaju od nas rješenja i odluke koje nisu u skladu s duhom Koncila* i za koje je isključivo kompetentna Sveta Stolica. *Posebno žalimo da neki svećenici prisvajaju sebi nepovredivi autoritet u naučavanju vjere* — mimo i protiv crkvenih učiteljstava — *neodgovorno dirajući u same temelje vjerskih istina«* (»Gl. Konc.«, 21. III. 1971., br. 6.). Ili u nastupnom govoru nadbiskupa Kuharića, u kojemu on izričito naglašuje: »Nismo ovlašteni krojiti Evanđelje po duhu i ukusu svijeta« (»Gl. Konc.«, 26. VII. 1970., br. 15.). *Ako tko preko javnosti, — a očito se to u tim dokumentima pretpostavlja, — griješi protiv tih načela, čini to li u »Glasu Koncila« ili u edicijama »Kršćanske Sadašnjosti«: sva se druga naša štampa (barem na hrvatskom jezičnom području) drži u tom pogledu korektno i, u najmanju ruku, oprezno i rezervirano. A naš hrvatski kardinal Šeper,* — svakako, kao prefekt Kongregacije za nauk vjere, za to najkompetentniji, — *i izrijekom je, posve otvoreno, aludirao na »Glas Koncila« i na »Kršćansku Sadašnjost«, kad je u svom govoru u rimskoj hrvatskoj crkvi sv. Jeronima, pred našim hodočasnicima, u dane kanonizacije sv. Nikole Tavelića, prigovorio onim našim ljudima, koji se »ovih zadnjih godina i previše okreću za drugima«, i požalio na one, koji izdaju i propagiraju »Nizozemski katekizam« i interview-e kardinala Suenensa* (»Gl. Konc.«, 12. VII. 1970., br. 14.); i to brzo iza kako su i francuski biskupi izdali svoju oštru deklaraciju protiv grupa, koje »unose metode nasilja i revolucionarne djalektike u Crkvu«, deformiraju misterije kršćanstva, osporavaju auktoritet hijerarhije, lišavaju Crkvu njezina »trancendentalnog značaja«, desolidariziraju se s institucionalnom Crkvom, miješaju ministerijalno svećeništvo s unicerzalnim svećeništvom krštenih (»Gl. Konc.«, 12. VII. 1970., br. 14.).

Na kojemu stanovištu stoji Papa?

Papa, to se zna, obično ne govori o konkretnim slučajevima: ni u svijetu, ni kod nas. Ali u principu on je, češće od sviju drugih, — i jasnije od sviju drugih, — i otklanjao i osuđivao sve te modernističke devijacije u Crkvi. Nema skoro njegove homilije ni javnog govora, da on ne ožigoše nešto od tih zastranjenja, kojima sekundira »progresistička« katolička štampa, u svijetu i kod nas. Donio je mnogo takvih njegovih izjava i »Glas Koncila«, raznim prilikama. Papa ne da, da gomilamo zahtjeve do nemogućnosti, nego traži »zdravi realizam, koji će biti zadovoljan i sa malim i neće prezirati male, postupne i ustrajne napore prema dobru« (»Gl. Konc.«, 22. II. 1970., br. 4.). On naglašuje, kako se tumači Sv. Pisma »moraju dati voditi od Crkve« (26. VII. 1970., br. 15.). Zalaže se za nedjeljni odmor i molitvu (30. VIII. 1970., br. 17.). Žigoše nudizam i sve forme socijalnog nećudoređa, erotizma, panseksualizma, pa i stanovitu »liniju najmanjeg otpora među nekim službenicima kulta« (30. VIII. 1970., br. 17.). *Nastupa protiv »nebulozne teologije«, »poludjelih kršćanskih ideja koje odnose najsigurnija vjerovanja« i »doktrinalnog relativizma« i od sviju »očekuje zaštitu cjelovitosti vjerske nauke«* (27. IX. 1970., br. 19.). Okreće se protiv osporavanja u »spontanim grupama«, koje »rafiniranim spiritualizmom« napada Crkvu kao instituciju (11. X. 1970., br. 20.). *Govori* (australijskim biskupima) *protiv pluralizma (u Crkvi), kad on pretendira da legitimira samovoljna tumačenja katoličke dogme ili da »uzdigne na kriterij istine pučki mentalitet«, odnosno da »u teološkom proučavanju zanemari autentičnu tradiciju i odgovorno učiteljstvo Crkve«* (25. XII. 1970., br.

25.). *Osuđuje katoličke kontestatore, koji podjaruju »jednu psihologiju koja rastače sigurnost vjere i razara organski sklop crkvene ljubavi«, pa sam sebe pita, »kakvo bi bilo pokoncilsko doba za Crkvu i za društvo da su te snage — »naših mladih lajika«, — mjesto da se troše i suše i paraliziraju željenu obnovu, ostale vjerne i djelotvorne«*, a plače nad svećeničkim apostazijama (10. I. 1971., br. 1.). Izriče dojam da je »današnji svijet kao napadnut bolešću nereda« (24. I. 1971., br. 2.). Otklanja naivni ekumenistički optimizam, jer da su »razlike nažalost dosada duboke i neuklonive« (7. II. 1971., br. 3.). *Brani misiju papinstva: Petrove katedre, u kojoj otajstveni Božji nacrt »usredotočuje jedinstvo i istinu vjere, načelo spasenja i mira za čovječanstvo«* (»Povlašteni udes«; 7. III. 1971., br. 5.). *Govori »protiv prevratnih fraza o krizi svećeništva« i protiv desakralizacije, a za celibat* (7. III. 1971., br. 5.). *Otklanja »svjetovnu verziju kršćanstva«,* kult »imanentnih vrednota čovjeka«, »kršćanski ateizam«, koji je »kontradikcija u terminima«, a »humanizam, koji isključuje Boga, pokazat će se prije ili kasnije nehumanim« (4. IV. 1971., br. 7.). *Kudi »brojna krivotvorenja dijaloga«. među njima i »izmišljanje Crkve na svoj način suprotno cijeloj biblijskoj i patrističkoj tradiciji: oštre i katkada nelojalne kritike, negativan stil osporavanja, gluhu oporbu unutar Crkve ili bučno nasilje što svoje metode crpe izvan kršćanskoga duha,* opijeno prividom neposredne učinkovitosti«: *»ne može se suditi o svemu, što je povjereno kompetenciji i karizmi drugih«* (4. IV. 1971., br. 7.). *Prigovara katolicima, koji robuju modi i tuđim idejama, pa konstatira, da je to »pojava raširena među mladeži, koja se želi pokazati jakom i neovisnom, — postaje osporavateljskom, pa i revolucionarnom —, postaje broj, zadovoljava se surogatima, utvarama,* lažnim junaštvom« (18. IV. 1971., br. 8.). *Odlučno ustaje protiv pornografije, »morala« dopustivosti, naturalističkog seksualnog odgoja, bez stidljivosti, rezerve, obzira na istočni grijeh* (18. IV. 1971., br. 8.). *Gleda u svećenicima, koji napuštaju svećeništvo, »nesretnike«, »desertere«, »moralne mediokritete«* (18. IV. 1971., br. 8.). *Urgira da se u liturgijskoj praksi ne smiju trpjeti stvari, koje predstavljaju »napuklinu sakralnoga i podjelu u zajednici vjernika«* (2. V. 1971., br. 9.). Zagledava se, u svojoj ovogodišnjoj uskrsnoj propovijedi, u mračne vizije: »strahotna naoružavanja, česte revolucije, endemična osporavanja, sve veću moralnu dekadencu, — slijepi i oholi zaborav neuništive religije«. *»Ne struje li«, kaže, »i samom Crkvom, tu i tamo, doktrinalne i disciplinarne smutljive struje, koje bi se uzalud htjele pripisati autentičnom dahu Duha životvorca?«* (2. V. 1971., br. 9.).

Tvrdokorno dalje. »Bez kompromisa«

Međutim »*Glas Koncila« nije reterirao ni pred zabrinutošću vjernika, ni pred biskupskim upozorenjima, ni pred »signalima« sa Petrove osmatračnice. On tvrdokorno ide dalje svojom linijom.* Sve radikalnije, sve beskompromisnije. Pa i u situaciji, kada, i po njemu, »posljednjih mjeseci i kod nas stvari počinju dobivati dramatičan karakter« i kad mu »ljudi uzgojeni u onoj staroj štampi« sve jače oponiraju. On neće ni da čuje ni za uzmicanje ni za usporavanje. *Njegovi ideolozi kažu: »Pred »Glasom Koncila« je budućnost: on mora sve bolje i iskrenije ići putem, kojim je kretao dosada,* ispravljajući sve što nije bilo na liniji oslobađajuće istine i *trudeći se oko rasta na liniji koncilskoj, bez kompromisa«* (»Fenomen Glasa Koncila«, 21. III. 1971., br. 6.).

A kakve nam stvarne perspektive otvara ta njegova »koncilska« linija, najbolje se vidi iz zadnjega njegova broja, koji smo dobili u ruke završujući ovaj članak: broja 10. od 16. svibnja o. g. Na »Okruglom stolu« zagrebačkih župnika, — bilo ih je šest od njih trideset i dva; ili se drugi nijesu odazvali, ili su se oko »Stola« okupili uglavnom istomišljenici »Glasa Koncila«, — *zastupa župnik-dominikanac Plenković tipičnu progresističku tezu o novom tipu pastoralnih zajednica (malih) i neprofesionalnih svećenika, pa kaže: »Svakoj (takvoj) zajednici treba svećenik. Zato nam treba mnogo svećenika, i to svećenika tzv. neprofesionalaca, koji će živjeti od neke druge službe.* Samo tim putem moći ćemo stvoriti velik broj zajednica. U tu povezanost zajednice treba biti uklopljen i svećenik. *Zato mnogi (?) traže da takvih svećenika bude i oženjenih obiteljskih ljudi«.* O tom treba i pisati. »Inače ćemo zakasniti, preteći će nas teška kriza našega crkvenog života«. *U recenziji knjige (putopisa) rektora zagrebačkog sjemeništa Dr.a Goluba Zlatko Markus kaže za naša današnja sjemeništa, kako se doduše još »ponegdje može i održavati takve staklenike, ali smisao i kršćansko opravdanje tih sjemenišnih prebivališta dovelo je danas u sumnju prije svega autentično kršćansko osjećanje nove generacje«. Na njega »u isto vrijeme fantastično ali inspirativno djeluju potezi nizozemske Crkve,* kakvu je vidio i naš Dr. Golub« (u kojoj nema više ni sjemeništa, a praktično ni kandidata za svećenike). *Redovnik u športskim hlačama i košulji vodi (mjesto toga) centar (valjda za odgoj budućih svećenika), koji u svojim tečajevima ima i »kurz modernih proroka: Marks, Lenjin, Franjo Asiški«. U pastoralnoj reportaži iz Splita:* »Ča je pusta Londra« *lijepo se ispričava i težački rad, i gradnja kuća, nedjeljom,* osobito kad se pritom pomaže drugima: *»to je dobro djelo, a dobra se djela mogu nedjeljom činiti, upravo moraju«. Citira se i kateheta, kako govori* skupini mladih o ljubavi riječima: *»Svaki čas rađanja ljubavi je Epifanija, Bogojavljenje«,* a na drugom opet mjestu o susretu s Bogom; *o tome, »kako Bog stvara čovjeka, a onda čovjek na neki način stvara Boga«. Spominju se u jednoj crkvi »oko oltara električne gitare, bubnjevi, zvučnici« i čitaonica, pušionica, sendviči u prostorijama* »iza crkve«, — zato nam je ovih dana i rekao, ironično, jedan lječnik-turista iz Njemačke, kako je istom morao doputovati u Jugoslaviju, da prisustvuje »beat« misi, — *a u drugoj »mikrofon na dugačkoj žici, koja slobodno ide od ruke do ruke«, pa »tko hoće« izvikuje vlastite, nenajavljene, zazive za molitvu vjernih«.* Sve su to »Glasu Koncila« »suvremena rješenja, — vlastita, temperamentna, slobodna, pravovjerna, bez zagriženosti, a s oduševljenjem«. *Tu je i članak uz knjigu o Teilhardu de Chardin-u, pod naslovom: »Suđenje proroku«; njegova oduševljena apologija, uporedo s ogorčenom kritikom službene Crkve i jezive »hajke na modernizam«. A tu je i informacija iz »Akse« o »pismu iz Hrvatske« u pariškom »Informations Catholiques Internationales«* od 1. V. o. g., pod naslovom: *»Novo lice Crkve u Hrvatskoj«,* a na teme oko »Okrugloga Stola« i s osvrtom na »zapreke razvoju«. »Crkva u Hrvatskoj«, stoji tu, »pojavljuje se u pozitivnom svjetlu i vjerojatno će postati vrlo zanimljiva svjetskoj javnosti«. Potpuno u istom stilu je i vrijest o protestnoj ostavci riječkoga dominikanca, Stanka Vukoje.

Eto, bude li po željama i očekivanjima »Glasa Koncila«, čeka nas kontestatorstvo na čitavoj liniji i pastoralno eksperimentiranje, pa i hazardiranje na veliko. Ono na primjer sa malim župskim zajednicama, od kojih će svaka imati svoga svećenika, prava je fantastika: u otvorenoj protimbi i sa najstarijom crkvenom praksom, ali zato direktan uvod u napuštanje svećeničkog celibata u principu. Izgleda, da se samo zbog toga toliko i forsira. *Plodovi tih novih teorija počinju se već opažati i na terenu.* Kažu, da je nedavno jedna djevojka pročitala

kontestatorsku izjavu pri samoj crkvenoj funkciji, uz proslavu Marijanske godine, u lice jednome Nadbiskupu, a neki zagrebački svećenici da su u crkvi, s oltara, polemizirali s okružnicom svoga Ordinarija i vraćali mu, protestativno i demonstrativno, neispunjene upitne arke Biskupske Konferencije, baš kaošto se je po nekim zagrebačkim crkvama čitala i »deklaracija mladih«. A ipak je i odviše jasno, da nema gore pogibli za pravu koncilsku obnovu od ovoga unošenja duha anarhije i revolucije u Crkvu i paušalnog obračunavanja sa svim njezinim uredbama i tradicijama: duha, kojemu su, nažalost, danas, i u nas i po drugom katoličkom svijetu, glavni inicijatori i nositelji neuravnoteženi i nesređeni, a ambiciozni svećenici.

Što da se radi? »Glas Koncila«

Situaciju, eto, s »Glasom Koncila« znamo. Ali sad joj valja i ozbiljno pogledati u oči; valja prema njoj zauzeti stanovište. A mislimo, da ono može biti samo jedno. Mi, koji se ne slažemo s ovakovim njegovim kurzom, ne možemo, i nećemo, dalje s njim surađivati. Njegov postupak nije lojalan. *Izigrao je, zauvijek, providencijalnu šansu, da bude opće glasilo hrvatskih katolika i organ, koji govori, makar i neslužbeno ili poluslužbeno, u ime katoličke Crkve u Hrvatskoj. Ovakav, kakav je danas, on može govoriti samo u ime jedne skupine katolika: ne može u ime sviju nas. I ne može se više na nas sve naslanjati. Ne može više reflektirati ni na potporu Episkopata, ni na solidarnost svih hrvatskih katolika. Mora mu se oduzeti legitimacija, koja mu je bila dana tim, što ga, još i danas, izdaje zagrebački »Duhovni stol«. Valja ga prisiliti, ili da se preorijentira, ili da se povuče na poziciju glasila jedne grupe: »progresističke« i deklarirano ljevičarske u Crkvi.* I da to sam izjavi. I da to pokaže i promjenom imena i izdavača. *Svećenike i katolike, koji drukčije misle, valja osloboditi svih, i materijalnih i moralnih, obveza prema njemu. Velika fikcija, da je naš katolicizam jedinstven i da on govori preko »Glasa Koncila«, valja da definitivno pane. Odriješiti valja ruke onima, koji se s njim ne slažu* i koji njegovo djelovanje smatraju negativnim i destruktivnim. Nećemo da nas vodi, — svijesno ili nesvijesno, namjerno ili nenamjerno, — modernističkim i proturimskim putem. *A hoće li onda taj drugi dio naše katoličke javnosti pokrenuti nov organ, prorimski i protukontestatorski,* — »Glas Koncila« i sam pomišlja na tu eventualnost i pravi o tom kombinacije, pa i insinuacije, desinformacije, mistifikacije (21. II. 1971., br. 4.; 21. III. 1971., br. 6.; 18. IV. 1971., br. 8.), — *nije, razumije se, naše određivati,* i ako bi to, po našemu mišljenju, bilo potrebno, pa makar, za početak, i u skromnijem obliku, i s manjom nakladom: glavno je da se on iskreno nasloni na Crkvu i, dosljedno, zastupa pravu liniju. *Svakako: slobodu akcije valja priznati svim katoličkim skupinama, u granicama crkvene discipline. Nitko ih ne može siliti, — pa ni dužiti, — da podržavaju jedan organ, koji se ne obazire na njihova uvjerenja, vrijeđa njihove stavove, propagira ono, što oni smatraju zabludom* i desorijentacijom, *a šteti vjerskom životu, katoličkoj stvari, moralnom ugledu Crkve.*

Smijemo li biti konkretni? *Teoretski su moguće tri, praktično samo dvije, mogućnosti. Jedna je od tri, da list izmijeni pravac pisanja i da se odsada pridržava načelnih direktiva, koje bi mu, kao i drugim katoličkim glasilima, davali biskupi:* bolje: kao općem katoličkom glasilu, zbor biskupa, Biskupske konferencije, uz solidarnost čitave naše svećeničke i katoličke javnosti: *bez ikakvih ofenzivnih ispada i bez pokušavanja, da našemu katolicizmu nameće čija bilo partikularna shvaćanja, pa i shvaćanja jednoga dijela naših teoloških profesora;* najviše onih mlađih. Ako oni već hoće da zastupaju takve ideje, neka to čine u svojim stručnim glasilima i na svoju osobnu moralnu odgovornost, a ne u jednom glasilu namijenjenu najširim katoličkim krugovima i sa neskrivenim pretenzijama, da je ono, što oni kažu ili pišu, autentična interpretacija kršćanske misli i crkvene, odnosno koncilske, nauke: mjerodavna i za hijerarhiju, i za svećenstvo, i za vjernike. *Samo ta mogućnost kao da unaprijed otpada: ne bi je dosadašnji urednici i ideolozi lista prihvatili.* Previše samosvijesno vjeruju u svoju misiju, inspiraciju i karizme. Drže, da oni, koji ih ne razumiju, — koje »ne zanimaju (njihova) mišljenja i dokazi« i koji »žele zaglušiti svaki glas, koji im ne ide u prilog«, a »svoj stav brane vjernošću nekm vječnim načelima«, — počinjaju svetogrđe i grijeh protiv Duha Svetoga (»Tko se protivi Duhu Svetom?«; »Gl. Konc.«, 2. V. 1971., br. 9.). *Jedan od njihovih sumišljenika,* — župnik iz Lučkog, Viktor Vincek, — *i formalno se je, unaprijed, ogradio protiv same mogućnosti bilo kakve »komisije za cenzuru tiska«,* vrlo energično i ogorčeno (»Gl. Konc.«, 16. V. 1971., br. 10.), i stao odlučno na stranu dosadašnjeg načina pisanja i dosadašnjih urednika: po njemu bi list tim izgubio sav ugled

i utjecaj. *Ostaju dakle, po svemu izgleda, samo dvije realne mogućnosti. Ili treba listu, — kojemu je još uvijek vlasnik i izdavač zagrebački »Duhovni stol«, — izmijeniti glavne urednike i predati ga u ruke ljudima, koji bi pružali pune garancije za njegovu crkvenost* i za ozbiljan način njegova uređivanja, a od sadašnjih suradnika zadržali samo one, koji bi bili voljni lojalno izvršavati opće načelne direktive Crkve; *ili treba ostaviti, — ako biskupi smatraju to oportunim, — sadašnjem uredničkom konzorciju »Glasa Koncila« slobodu, da i dalje izdaje list po svome ukusu, ali sa promijenjenim imenom, bez ikakvih, direktnih ili indirektnih, veza sa službenom Crkvom i uz punu svoju odgovornost, moralnu i materijalnu.* Onako nekako, kako to čine i njihovi »progresistički« sumišljenici po zapadnim katoličkim zemljama; dakako i oni kojiput manje lojalno: iskorišćujući, pa i zlorabeći, poluslužbene edicije Crkve ili crkvenih redova i upotrebljujući materijalne izvore službene Crkve i njezinih institucija. Redakcije, u koje su se uvukli (i katedre, za koje su zasjeli), paravan su im i busija za njihovu razornu zakulisnu aktivnost. *Pa tko onda, od našega svećenstva i od naše katoličke javnosti, bude htio da pomaže takav organ i da se s njim solidarizira, slobodno mu bilo. Ne će to, barem, više dolaziti u ruke našemu svećenstvu i našim vjerničkim masama kao poruka Crkve i ne će se financirati udovičkim prinosima i milostinjom pobožnih vjernika, ni crkvenim fondovima.* Imat ćemo, svi, čiste račune, i moći ćemo govoriti sa jednakih pozicija. Situacija će biti sa svake strane lojalna.

»Kršćanska Sadašnjost«, »Kana«, »Effatha«, »Aksa«

Dosada smo, u ovom članku, govorili, uglavnom, samo o »Glasu Koncila«. Nijesmo govorili o »Kršćanskoj sadašnjosti« i njezinim edicijama. Ni o »Kani« i »Effathi«. Ni o agenciji »AKSA«. *Učinili smo to zato, što je »Glas Koncila« bio uvijek direktno povezan s Crkvom i što ima najviše utjecaja na široke krugove svećenika i vjernika. Za »Kršćansku Sadašnjost« i njezine druge edicije vrijedi to u puno manjoj mjeri.* »*Sveske*« malo tko i čita. Izgleda, i da su nerentabilni. Njihove deficite pokrivaju samo obilati financijski suficiti liturgijskih izdanja, što ih je dobila u ruke »Kršćanska Sadašnjost«, pa im ona određuje i nakladu i cijenu: po općem mišljenju i previsoku. »*Effatha*« također nema veće naklade. Redovnice općenito odbija njezina izrazito »progresistička« i »otvorena« intonacija. A obigravanje oko muških redova, — da je i oni prihvate kao svoje, opće, redovničko glasilo, — nije dosada pokazalo uspjeha. Ne će ga, mi se nadamo, ni pokazati. Bila bi i odviše velika anomalija, da jednoj izrazito crkvenoj i duhovnoj organizaciji bude glasilo u rukama jednoga nakladničkog poduzeća, koje je po svojoj naravi lajičko, pa nema prema Crkvi nikakve direktne odgovornosti. I da se naše redovništvo organizacijski direktno veže sa jednom ideološkom skupinom u našemu katoličkom životu. A *»Kanu«*, dakako, mogu izdavati ljudi oko »Kršćanske Sadašnjosti«: samo opet na svoju odgovornost i na svoj rizik, ali bez naturivanja ljudima kroz crkvu i sa oltara; ljudi će je toliko kupovati i čitati, koliko ih bude zadovoljavala.

»AKSA« je, dakako, posebno poglavlje. Je li tko grupi oko »Kršćanske Sadašnjosti« dao od crkvene strane privolu, da ona bira i agencijski publikuje vijesti iz života naše Crkve, — pa katkada i s komentarom, — ne znamo. Ali znamo, da je takva agencija očito nešto, na čemu je čitava naša Crkva neposredno zainteresirana i što stoga nikako ne smije nositi partikularistički karakter, ni biti ovisno o ocjeni, sudu, pa i cenzuri, samo jedne skupine u katoličkom životu. Takva agencija, — barem koliko bi nastupala s odobrenjem i blagoslovom crkvenih vlasti i informativno predstavljala, prezentirala, našu Crkvu očima međunarodne, katoličke i nekatoličke, javnosti, — morala bi, po našemu mišljenju, biti samostalna institucija, u režiji Crkve i direktno podređena i odgovorna službenom njezinu predstavništvu, Biskupskoj konferenciji. Ne treba nam novih, hrvatskih, »Informations Catholiques Internationales«, koje bi mogle naš katolički život nositi u svijet u krivom ogledalu i biti više izvor desinformacija nego informacija o našoj Crkvi, i za nas u domovini, i za katoličku javnost u inozemstvu. Što je sigurno, sigurno je.

Liturgijska izdanja

A zapravo to vrijedi i za liturgijska izdanja. Možda i »a fortiori«. *Nije im mjesta u »privatnim« rukama jedne partikularističke skupine, pa ni ugovorno. Ako išta, liturgija je stvar, koja mora ostati potpuno u rukama Crkve i za koju je ona, u svemu, direktno odgovorna. Oduvijek je tako bilo u tradiciji Crkve.* Sve liturgijske knjige izdavala je ona u vlastitoj režiji: drugi izdavači bili su, u stvari, pa i doslovno, samo pretiskivači. *A pogotovu je tiskanje liturgijskih knjiga delikatna stvar danas, kada mnogi, — više nezvani, nego zvani, — nemilice u*

liturgiju kušaju unijeti svoj lični ukus i s njom po svojoj volji eksperimentirati. Tragove toga, po općem mišljenju, nose i naše, nove, hrvatske liturgijske knjige, barem sa jezične i stilističke strane: ljudi oko »Kršćanske Sadašnjosti«, koji ih prevode i redigiraju, naturaju, preko njih, — kojiput i vrlo upadno i nametljivo, — našoj svećeničkoj javnosti svoje estetske i lingvističke koncepcije, pa i »idiome«. *A u najnovijem »pastoralnom izdanju«,* — i inače vrlo nepreglednu i istrganu, — *»Mise i čitanja Blažene Djevice Marije«, koje je, očito, u cjelini naš originalni liturgijski produkt,* — i to povezan s jednim vrlo praktičnim elementom našega crkveno-kršćanskog života, sa Marijanskim kongresom, — *sve su »molitve vjernika« sastavljene očevidno više po ekleziološko-socijalnim inspiracijama mislilaca i ideologa oko »Glasa Koncila« i »Kršćanske Sadašnjosti« nego u tradicionalnom crkvenom stilu, sa predominantnom notom duhovnosti i nadnaravnsti. Malo je u njima vapaja za posvećenjem, za očuvanjem pravovjerja u našemu narodu, za vjernošću Crkvi i Petru, — a pogotovu za ljubavlju prema njima:* dužnost ljubavi rezervirali su ljudi oko »Glasa Koncila« »teolozima« i »novinarima«; treba li, da i za to citiramo broj i datum »Glasa Koncila«?, — a puno je u njima aluzija na nove »crkvene zapovijedi« i »savremene dužnosti« vjernika, po formulama iz novoga »koncilskog« (zapravo »progresističkog«) rječnika, i otvorenih lekcija crkvenim starješinama. Spominju se u njima, s predilekcijom, *oni »koji vide teškoće i nedostatke u svojoj sredini: da ne ostanu nijemi i bespomoćni, već da* poput Marije *pomognu drugima spoznati što m je činiti;* moli se *»za hijerarhiju Crkve, za Papu i biskupe: da budu pozorni na potrebe današnjih ljudi i sačuvaju posvemašnju vjeru u Krista i njegovu riječ«;* moli se i *»za one koji strepe pred budućnošću Crkve u našem narodu,* koji se boje za sutrašnjicu svoga roda: *da preispituju svoje postupke —«;* i *»za sve kršćanske Crkve: da zajednički surađuju* i svijetu daju svjedočanstvo novoga svijeta koji je s Kristom započeo«; i *»za naše biskupe: da budu sve više otvoreni budućnosti, odvažni u provođenju saborskih smjernica —«; i za današnju Crkvu koja se našla u novim prilikama i pred novim zahtjevima: da ne polaže svoje pouzdanje u nanose vremena, već* da danas spremno odgovori Bogu koji je zove *da donese spasenje ovome svijetu«;* i *»za* nja i pokore; za dar vjere i pobožnosti našemu puku, euharis- *Papu, biskupe i svećenike koji su pozvani da pronose riječ spa-*

senja: — da se ne zatvaraju jedino u okvire koje su im namrli vjekovi, već da se odvažno i pouzdano otvore Duhu poticatelju i voditelju«; i »za mlade koji postavljaju u pitanje današnji svijet — i koji su zabrinuti zbog sigurnosti starijeg naraštaja: da im ne namećemo svoje poglede i svoju sigurnost, već da im pomognemo da se danas otvore Bogu te da u prilikama današnjega života Boga traže i uvijek ga iznova pronalaze«; i »za nas koji promatramo ovog svibnja lik Marije: da se, poput Marije, ne bojimo uvijek postavljati pitanje »kako će to biti«, —; »za Papu, biskupe i svećenike: da ne prestanu nikada Boga tražiti i drugima pomagati *da ga pronalaze u braći«;* i »za Crkvu Kristovu; *i za rimskoga biskupa, koji Crkvi predsjeda; za sve biskupe,* koji su na čelu mjesnih Crkava: — *da bi sve učinili da zakoni i povijesne uhodnosti ne spriječe razvoj života kome je Bog izvor«;* i *»za mlade koji vole život: da se otvaraju životu i zalažu, da izgrađuju svijet i čine ga ljepšim —«; i »za današnju mladež i za sve koji traže nove putove: da se poput Marije otvaraju daru Božjega Duha i sami budu darovatelji svoje braće«; i »za Crkvu Kristovu, za Papu koji joj u ljubavi predsjeda; za biskupe koj su stavljeni u službu mjesnim Crkvama —:* da u Mariji vide posvemašnje ostvarenje povezanosti s Kristom —«; *i »za Papu, biskupe i svećenike koji su predvodnici naroda novoga saveza: da budu osjetljivi za današnje poticaje Božje —; da ispituju znakove vremena i uoče ih kao izraz Božje volje da svoj narod danas povede naprijed«.* Mi iskreno kažemo, *nama se ovakove molitve ne čine ni dobrima ni ukusnima: manjka im nadnaravna i sakralna unkcija.* Naš je dojam, da ovakovih molitava za službu Božju ne bi ispisala nijedna biskupska komisija, a još bi ih manje ispisala Kongregacija za obrede; iz njih govore i »mole« govornici iz »Okrugloga stola«. Zato možda u njima ni nema nigdje zaziva, da bi se teološki profesori držali nauke i direktiva Crkve, i ako Papa to svakom prilikom ističe i za to moli i daje moliti, a ni zaziva za katoličke pisce, da »ne skreću s linije Crkve i vjere nego da pišu u skladu sa smjernicama Pape i biskupa«, kako to stoji u pastoralnoj poslanici nadbiskupa Kuharića na ovogodišnji dan štampe. Svakako mi ne bismo željeli, da se ovakve »molitve vjernika« recitiraju na našim ovogodišnjim Marijanskim zborovanjima, a najmanje pred Gospom u Bistrici. Neka nam naši biskupi sami sastave molitve iz srca i iz duše pobožnih Marijinih štovatelja i na vječne nakane kršćanstva: za darove Otkupljenja i pokore; za dar vjere i pobožnosti našemu puku, euharistijske, ispovjedne i Marijanske prije svega; za prosvjetljenje Duha Svetoga i dalekovidnost Svetomu Ocu, našim biskupima i biskupima čitava svijeta; za mir i red u Crkvi Božjoj; za blagoslov i sreću našoj domovini; za čistoću i apostolsku revnost našim svećenicima; za svetost i dobar duh po našim samostanima, muškim i ženskim; za brojna i dobra duhovna zvanja; za strah Božji i slogu u našim kršćanskim obiteljima; za dobar odgoj, za moral i idealizam, naše omladine; za našu katoličku inteligenciju i naše lajičke apostole; za obraćanje psovača i pijanaca u našemu narodu; za sveto ujedinjenje; za misije; za pravdu i mir među narodima, i t. d. Ništa neka ne bude u njima nategnuto i tendenciozno! *A možda je baš to i najbolja ilustracija potrebi, da se izdavanje liturgijskih knjiga definitivno prenese u režiju Crkve* (biskupske liturgijske komisije), *a ne da one, — mnogi tomu prigovaraju, — postaju »Kršćanskoj Sadašnjosti« glavnim financijskim zaleđem za kojekakve akcije, što su Crkvi puno više od štete nego od koristi. I na taj način valjalo bi se, odlučno, oduprijeti pokušajima, da bilo tko oko sebe stvara monopol katoličke štampe,* onako kao, na primjer, »Vie Catholique« u Francuskoj. S te strane treba samo pohvaliti i splitsku »Crkvu u svijetu« i makarsku »Službu Božju«, što su »a limine« otklonili slatke pozive »Kršćanske Sadašnjosti«, da se s njom povežu. A i »Veritas« se je, čini se, zadnjih mjeseci iskopao »iz bratskog zagrljaja«. Komu su usta puna slobode i pune »objektivne informacije« u Crkvi, ne bi smio nikada biti monopolista. I ne bi se smio protiviti, da se za »Okruglm stolom«, pa i u »Glasu Koncila«, čuje i drugo zvono (»Gl. Konc.«, 22. XI., br. 23.). Mi, uostalom, ne ćemo njim nikada pozvoniti. Ako bismo već tražili tribinu za debatu, ne bismo je tražili ni za »Okruglim stolovima« sionskih mudraca, ni u »Glasu Koncila«. Tražili bismo je na terenu, koji je auktoritativan i objektivan.

»Diximus et salvavimus animam nostram«

Tim završujemo. Mislili smo, da smo u savjesti dužni progovoriti pred najširom svećeničkom i katoličkom javnošću i iznijeti pred nju svoje mišljenje o, kod nas danas svakako skrajnje aktualnom, problemu: »Fenomen Glasa Koncila«. Mišljenje, koje i mnogi drugi dijele. A svi, koji vole Crkvu Božju, neka sude! Pred Bogom i pred Križem!

»Diximus et salvavimus animam nostram!«

U Dubrovniku, koncem svibnja 1971.

Dr. Čedomil Čekada

DODATAK

I kroz zadnja tri mjeseca izašlo je u »Glasu Koncila«* mnogo toga, čemu se, po našemu mišljenju, i može i mora ozbiljno prigovoriti. Pogotovu, kad znamo, da je to bilo vrijeme obilježeno neposrednim pripravama na Marijanski Kongres u Hrvatskoj i da je u to vrijeme došlo i sa auktoritativne crkvene strane do apela na katoličku štampu, da se čuva ekscesa, senzacionalizma, pretjeranog kriticizma prema crkvenim tradicijama i auktoritetu. I »Glas Koncila« donio je, u broju 13., od 27. lipnja o. g., vijest o »Pismu Biskupske konferencije uredništvima katoličkih izdanja« (od 23. IV. 1971.), doduše u slobodnoj obradi, bez tekstovnog citiranja, ali ipak s nekoliko značajnih pasusa, koji se, svakako, u prvom redu, odnose baš na »Glas Koncila« i edicije »Kršćanske Sadašnjosti«. »Biskupi misle (!) da bi mjesto kritike dosadašnjih »struktura« i iznošenja negativnosti katoličkog života trebalo u tisku nuditi pametnu zamjenu i orijentaciju prema uspjehu. Od urednika biskupi očekuju da uz prikaze negativnih pojava u Crkvi dodaju »svoj pozitivni, apostolski i katolički komentar«. A donio je, u broju 16. od 15. VIII. o. g., u članku: »Kongres o katoličkom tisku u znaku napetosti borbe za pravo slobodne informacije«, i nekoliko izvadaka iz pisma Papina državnog tajnika, kardinala J. Villot-a tomu 9. kongresu »Katoličke međunarodne tiskovne unije«, među njima i onaj, gdje Kardinal konstatira, da će se »problem zdravih javnih mnijenja moći — u Crkvi ispravno riješiti samo ako se, s jedne strane, *idejna gibanja vitalno integriraju s doktrinalnim naučavanjem i s praktičnim smjernicama hijerarhije,* i ako su, s druge strane, ona stvarno kadra dosljedno pridonositi *autentičnom rastu života naroda Božjega«,* i gdje »dalje

kardinal naglašuje »*nužnost eventualnog izbora vijesti*' u svakom slučaju *nužnost ispravne prezentacije; nužnost davanja većega mjesta pozitivnim, konstruktivnim vijestima,* — onomu što je u skladu s krepošću, onomu što je primjerno i edifikatorno«. I »Okrugli stolovi« sa svećenicima u provinciji, što ih je, »Glas Koncila«, kroz to vrijeme, nekoliko, aranžirao, — u Varaždinu (br. 11.), u Karlovcu (br. 12.), u Imotskom (br. 13.), — svi su se, osim varaždinskog, kritički izjasnili o njegovu pisanju i signalizirali na veću ozbiljnost oprez u izboru i tretiranju materijala. A na sastanku zagrebačkog nadbiskupa Kuharića sa svećenicima (90) varaždinske regije digao se je iz redova klera i formalan zahtjev, »da se postavi komisija koja bi vršila ulogu cenzora našega tiska i nastojala da ništa ne bude objavljeno u čemu se ne bi svi slagali«, a sam je Nadbiskup rekao, da »kao negativu u dijelu štampe smatra evociranje pojedinih skandala, a kojiput (i) informiranje koje ujedno nije i formiranje« i da je on »osobno već izrazio redakcijama svoje mišljenje o načinu, na koji se opisuju neka zbivanja u Crkvi« (»Gl. Konc. od 13. VI. 1971., br. 12.; »Zagrebački nadbiskup na sastanku svećenika varaždinske regije«). No uza sva ta upozorenja, apele, direktive, »Glas Koncila« nastavlja i dalje da piše i »informira« na svoj stari način. Evo primjera!

U broju 11., od 30. V. 1971.: na dva mjesta ustupa mjesto polemici sa formulacijama »Svećeničke ankete«, što su je raspisali biskupi, i notira, kako neki svećenici nijesu htjeli na nju ni odgovoriti (izvještaj sa »Okruglog stola« u Varaždinu, pod naslovom: »Narod ne podnosi svećenika diktatora, a prihvaća svećenika suradnika«; vijest: »Nezadovoljstvo svećeničkom anketom«).

U broju 12., od 13. VI. 1971.: ponovo, bez ikakve rezerve i s očitom simpatijom, reproducira, u članku: »Treba li Crkvi temeljni zakon?«, izjave i stanovišta sa sastanka talijanskih »progresista« u Firenzi (na inicijativu časopisa »Lettere 71«), što ga je pokrenuo poznati katolički kontestator i novinar Raniero La Valle: na primjer onu izjavu napuljskog profesora Borisa Ulianich-a, da »na dnu toga (vatikanskog) Nacrta (»temeljnog crkvenog zakona«) *ima mnogo hereza«* i da on »iskrivljuje globalnu stvarnost Crkve«, ili onu prof. Giuseppe-a Alberiga, da on »znači *čas velike napetosti između sadašnjega pontifikata i Koncila,* u smjeru »*nostalgičke restauracije*« pret-

koncilske eklesiologije i centralizatorske prakse Pija X. i Pija XII.«, ili onu, kako on predstavlja neposrednu pogibao, »da kanonski zakon — postane *oruđe otuđene, dehumanizirane vlasti nad savjestima* — (i) željezni zastor koji će Crkvu blokirati u oblicima staroga kršćanskog svijeta i *spriječiti joj prijelaz u novi, budući tip kršćanstva*«, i ako bi, po La Valle-u, *»zadaća Crkve morala biti naviještanje relativnosti svakoga zakona u odnosu na Kristovo spasenje«*. U informativnoj notici: »Za emancipaciju žene u Crkvi« čitamo, kako je plenarno zasjedanje kanadske biskupske konferencije u Ottavi, na prijedlog tamošnjega katoličkog ženskog pokreta, sa 64 protiv jednoga glasa, zaključilo, da na jesenašnjoj Biskupskoj sinodi u Rimu predloži, da se u Crkvi »pravno izjednače žene sa muškarcima«, te da se *izbrišu »sve ograde kanonskog prava prema ženama«, pa da se »konkretno raspravi kako bi se ženama omogućio pristup k crkvenim službama«*. A to je isto pitanje (»otvaranja svećeničke službe za žene«), po »Glasu Koncila«, više puta nabacio i kardinal Suenens, u svojim predavanjima u Kanadi. Feljton: »Katom 71. — Naš »Cvit prosija u zemlji našoj« prikazuje tok kulturne priredbe mladih zagrebačkih katolika u dvorani »Marko Križevčanin«, sa točkama iz područja duhovne glazbe i poezije, pa bilježi, među ostalim, i kako su »mlade baletne umjetnice toga (zagrebačkog) ansambla, bosonoge i u raznobojnim *prozirnim haljinama,* plesale na orguljsku glazbu J. S. Bacha (i na tekst »Pjesme nad pjesmama«), pa »sugestivnošću i produhovljenošću svojih pokreta, idealiziranošću svoje tjelesnosti, — izazvale buran i srdačan aplauz«. »Značio je (taj nastup) svojevrsnu senzaciju i *bio za neke možda šokantan*«. Bilješka, prenesena iz »Akse«: »Zagrebački svećenici o dokumentu »Ministerijalno svećeništvo«, saopćuje nam, kako je (neimenovana) »grupa župnika i kapelana, koja se je 1. lipnja sastala kod župnika župe sv. Nikole Tavelića, frontalno ustala protiv rimskog Nacrta o svećeništvu, a posebno mu zamjera, što »mimoilazi teologiju sakramenta reda (?), što se drži kultnog modela svećenika, što ignorira situaciju svećenika kao građanina«, što »pravi zbrku pripisujući samo svećenicima ono što je baština svih krštenih«, te što govori« o sekularizaciji kao izrazu one teologije koja se je otkinula od Biblije i patristike, a koju je Koncil mimoišao«. Ekscerpira se opširno i interview Dr.a Vladimira Truhlara rimskom dopisniku »Vjesnika u srijedu«, povodom polemike oko njegove knjige: »Katolicizam u procesu produbljivanja«, pod značajnim naslovom (u »Glasu Koncila«): »Truhlar: »Nemir je svakoj našoj nacionalnoj Crkvi potreban«. U rubrici: »Naši razgovori« na široko se, na dva i po stupca u petitu, razglaba problem: »Karizma celibata i karizma svećeničkog zvanja« (na upit nekoga anonimnog studenta »Rikarda«), u svrhu »da se skine patetička vika s tih pitanja i onemogući umjetno njihovo dramatiziranje«, pa se članak završava utješno-pobudnom konstatacijom: »Može se predvidjeti da će papa najprije za pojedine krajeve dati mogućnost, — kao što je Pavao VI. već izričito stavio u izgled — da oženjeni mogu primiti svećeništvo, a *kakav će biti dalji razvitak, ovisi o kršćanskoj zrelosti svega Božjega naroda,* koja će omogućiti da svi dobro vide što je bitno a što nebitno«.

U broju 13., od 27. VI. 1971.: komentira »Glas Koncila« »Nov naputak za podučavanje vjeronauka« Kongregacije za kler, koji je, 17. VI. 1971., prikazao javnosti kardinal Wright, njezin prefekt. *Komentar ne može da sakrije nelagodnost i razočaranje pred tim rimskim dokumentom,* a to stoga, *što on slijedi »konkretne postavke tradicionalne kateheze formirane rimskom teologijom«* (počinjanje sa stvorenjem svijeta i anđela, monogenizam, tridentinske definicije mise, transupstancijacija) *i otklanja »neke suvremene prinove u katehetskom radu s djecom, na primjer »dopustivost prve pričesti bez ispovijedi«, a »naglašuje i trajnu valjanost nekih starih tipičnih katoličkih formula, na primjer da »katoličku nauku vjernici imaju prihvatiti u onom smislu u kojemu ju je Crkva shvaćala i shvaća«, a za Crkvu se kaže, da je »bitno hijerarhijsko društvo — narod vođen od pastira sjedinjenih s Vrhovnim Prvosvećenikom i pod njim«.* U naputku se kaže, i da se savjest »mora podložiti Učiteljstvu Crkve, na koje spada zadaća da s auktoritetom izlaže cijeli naravni zakon, u skladu s objektivnim moralnim redom«, a on »potvrđuje i tradicionalnu katoličku nauku o potpunosti poklada vjere, punini sakramenata i ministerijalnih služba isključivo u Katoličkoj Crkvi«. Prikaz toka i rezultata plenarne sjednice talijanskog Episkopata (14. VI. 1971.): »Biskupi o problemima svećenstva« spominje najprije rezultate lanjske službene ankete, po kojima bi samo »veoma malen broj« upitanih svećenika zadržavao, u stvari celibata, »stav staroga katoličkog rigorizma«, dok *»široka većina«* želi reformu kleričkog statusa u smislu prepuštanja celibata slobodnu izboru (?), a onda privatne (i djelomične) ankete svećenika-progresiste Silvana Burgalassi-ja, po kojoj je *samo 40 po-*

sto svećenika sklono fakultativnom celibatu. Informativna bilješka: »Nov dokumenat« o vraćanju u laički stalež«« usrećuje nas podatkom iz »Il Regno«, da je po službenim crkvenim podacima, »od g. 1963. do 1968., (iz Rima) zatražilo dispenzu od celibata 7137 svećenika, ali, po novijim tiskovnim podacima, svećenika koji su u posljednjih osam godina napustili svećeničku službu bilo bi 25 tisuća«. U članku: »Hoće li Papa prije u Poljsku ili u Hrvatsku« *»Glas Koncila« ponovo se spotiče o poljske »katoličke opservante«* (60 posto pučanstva — najveći broj u Evropi), »koji redovito opslužuju zapovijedi Božje i crkvene, ili barem to nastoje, nerijetko dapače više crkvene nego Božje«, *i o kardinala Wyszynskoga i poljsku Crkvu, u kojoj da se »još živi kao da Koncila nije ni bilo«*, a »dobar dio episkopata sa kardinalom prvostolnikom na čelu voli tu pretkoncilsku klimu«. U člančiću: »Što govore nedjeljne propovijedi« »Glas Koncila« citira rezultate istraživanja »grupe sociologa i psihologa s katoličkog zavoda »Agostino Gemelli«« u Milanu o kvaliteti blagdanskih propovijedi u milanskim crkvama. Prigovara se propovijedima, da, i u koliko tretiraju religiozne stvari, čine to »u jednoj dimenziji tuđoj stvarnom životu i brigama današnjih ljudi«. *»Teme žive aktualnosti, kao bračni život, spolni odnosi, sukobi u svijetu rada i škole, — — rijetko su i površno prikazivane, i u svakom slučaju na način uvelike suprotan danas prihvaćenim idejama i vrednotama«.* Člančić: »Prosvjed protiv šutnje Crkve« registrira, bez ikakve pokude, akciju »pet skupina francuskih katoličkih ljevičara«, koji su bili odlučili zaposjesti, 13. lipnja, parišku katedralu Naše Gospe, u znak prosvjeda »protiv šutnje Crkve pred jačanjem fašističke opasnosti«. A »konkretni povod toj odluci bila je osuda što ju je u svibnju izrekao francuski civilni sud protiv 13 »novih ljevičara«, koji su, prosvjedujući protiv policije, bili zaposjeli baziliku Srca Isusova na Montmartre-u«. U notici: »Protiv dolaženja u crkvu u nećudorednoj odjeći«, u kojoj se bilježi akcija kardinala-arhiprezbitera sv. Petra, Marelle, za dosljednu primjenu zabrane ulaza u crkvu ženama u mini-suknjama, »Glas Koncila« zaključuje svoj izvještaj »pobudnom« primjedbom: »A nastaje pitanje po kojoj logici papa može primiti hipi-djevojke i u »vrućim hlačicama«, a onda isto tako odjevene djevojke ne bi smjele pristupiti u Petrovu baziliku«. Notica, pod karakterističnim naslovom: »Izlaz iz psihologije geta« pozitivno reklamira novu njemačku knjigu: »Katolički tisak u Europi.

Međunarodni pregled«, u kojoj se pozdravlja činjenica, da je »katolički tisak napustio psihologiju geta, počeo se *slobodno i kritički postavljati prema problemima što zaokupljaju javno mnijenje, i postao je stvarnim i živim izrazom teoloških struja u pokoncilskoj Crkvi«*. Stanje u Jugoslaviji prikazao je, u toj knjizi, »V. Pavlinić, glavni urednik Glasa Koncila«.

U broju 14., od 11. VII. 1971.: opet sve vrvi od »poslastica« za ljubitelje i simpatizere kontestacije u Crkvi. Uvodnik: »Zorenje zajedničke svijesti« još jednom, otvoreno, uzima pod svoje siječanjski zagrebački »Svećenički tečaj« i trudi se da dokaže, kako »Nacrt zajedničkih prijedloga svećenstva Jugoslavije za Sinodu biskupa«, donesen, opet u slobodnoj obradi, u istom broju lista, a prihvaćen na sastanku predstavnika naših »svećeničkih vijeća« s biskupima u Zagrebu (22. — 24. VI. 1971.), po sadržaju i nije bio drugo nego »sažetak glavnih rezolucija svećeničkog tjedna u siječnju«, a biskupe poučava, kako je *»nezamislivo da bi biskupi odlučivali suprotno onome što spoznaju kao zrelo i promišljeno uvjerenje mnoštva svojih svećenika«. Učiteljstvu je Crkve zadaća »ozakonjivati — — postignuća crkvene prakse i krčiti nove putove u skladu s težnjama koje Duh budi u najširim slojevima vjernika i svećenika.* Učiteljstvo nije samo dužno imati povjerenja u vjeru i svijest široke Crkve, nego ono nema drugoga puta ni načina da izvrši svoj specifični zadatak, da postvari ovlaštenja koja mu po Božjoj volji pripadaju«. Prikaz »Apostolske egzortacije o obnovi redovničkog života«, opet pod značajnim naslovom: »Redovništvo za današnje vrijeme«, »Glas Koncila« garnirao je, u svim glavnim točkama, svojim vlastitim komentarima i tumačenjima. Kod točke o redovničkoj čistoći veli, kako »neki komentatori smatraju da se to izlaganje o vrijednosti posvećene čistoće odnosi i na klerički celibat uopće, i da ta egzorta nije slučajno objavljena upravo dva mjeseca pred početak zasjedanja biskupske Sinode koja će raspravljati i o kleričkom statusu, i da je *iluzorno očekivati bilo kakvu radikalniju reformu celibatarnog zakona za trajanja sadašnjeg pontifikata«*.—Bože, kolike li štete, ali i kolike li nade, da ni Pavao VI. ne će vjekovati! — Kod točke o siromaštvu primjećuje »Glas Koncila«, kako izlaganje vatikanskog konzultora Ferrari Toniolo, da redovi moraju »upravljati materijalnim dobrima bez kapitalizacije to jest ne poslovati tekovno, ne sticati višak vrijednosti i ne investirati ga u osnovna sredstva«, »nije zadovoljilo novinara, jer je to načelo u današnjim socijalno-ekonomskim sustavima zapravo utopistično«. Kod točke o posluhu »Glasu Koncila« izgleda, da je osobito važno ono mjesto, gdje Papa insistira, da redovi moraju ostati vjerni »duhu«, a ne slovu pravila svojih utemeljitelja: Papa »tim pogoduje pozitivnu rješenju teškoga pitanja današnjega redovničkog života: kako ostati vjeran duhu utemeljitelja, a *ne biti samo »kopija« duhovnosti jednoga prošloga vremena, nego čovjek svoga vremena«*. U tom se broju komemorira, posebnom bilješkom i s očitim priznanjem, i 25-godišnji »Jubilej poljskog katoličkog tjednika«: »Tygodnik Powszechny«, koji je osnovan g. 1946. kao list, koji je »htio biti svjedok Kristov u novom poljskom društvu kakvo se počelo oblikovati poslije rata«, pa je, po mišljenju »Glasa Koncila«, »taj list jedan — — od najboljih poljskih izvora informacija o današnjim gibanjima i traženjima u Crkvi i svijetu«. U dugačkom članku (2 stupca petitom): »Premještaj oca Agostina« prepričava se na široko daljna kontestatorska aktivnost franjevca Agostina Zerbinati-ja, koji, u znak protesta i solidarnasti sa Isolottom, nije dao, da se djeca iz njegove župe krizmaju u Origeni, a u propovijedi je izjavljivao, da se »vrhovi« Crkve toliko nervoziraju zato, što u njegovoj župi »*počinje jedna živa Crkva, gdje puk govori, gdje nema hijerarhija,* jer Krist nije govorio o hijerarhijama osim kao o služenju«, a kad je bio od crkvenih i redovničkih vlasti premješten, njegova je »zajednica« odbila njegov premještaj kao »čin autoritarizma i represije«, a on je rekao, nije li to, što ga miču, »nemoralno prema zajednici«. S naslovom »Vandalizam pod krinkom teologije« objelodanjen je u tom broju i početak pisma kojim Dr. V. Truhlar obračunava sa svojim kritičarem iz đakovačkog »Vjesnika«, o. Josipom Weissgerberom D. I., a izašlo je, čitavo, u biltenu »Akse«. Orkestar u ovom broju upotpunjuje naš »ženski teolog« iz Zadra, prof. Marija Grgić, članica »Suradnica Krista Kralja«, pismom Uredništvu, pod naslovom: »Osnovni zakon Crkve«, gdje, na način u najmanju ruku prepotentan, — a nije joj to prvi put, — polemizira s tim, rimskim, »Nacrtom« i izlazi sa tezom, — očito pozajmljenom sa Zapada, — da Crkva ne može imati drugog osnovnog zakona osim Isusova Evanđelja: može imati samo svoja »pravila ponašanja u svojem zajedništvu, koja se vrlo brzo mogu izmijeniti, prema potrebi vremena i mjesta«.

»Tako bi sada u pomlađenoj Crkvi trebalo dogovorno urediti kako će mjesna Crkva izabrati svoga biskupa ili pojedine manje zajednice svojeg predstojnika prezbitera, ili kako se sad zove: ministerijalnog svećenika«. *A Papu bi trebalo da biraju biskupi: »on je prvi među jednakima«.* Prikazana su još u tom broju: »Najnovija teološka gledanja na svećeništvo« iz teksta Dr.a T. Šagi-Bunića u »Svjedočenjima« »Kršćanske sadašnjosti«, sa karakterističnim podnaslovima: »Služiteljska funkcija, ne dominantna«, »Svećenik jedini Krist«, Svećenik — nadkršćanin«, i s pitanjima: »šta je prvotnije u cjelini kršćanske vjere, zajednica vjernika ili njezini funkcionari, biskupi, prezbiteri?« i »je li svećenik neki nadkršćann ili je u redu onoga biti — kršćanin jednak sa svim drugim kršćanima, a ima samo neku stanovitu funkciju u tome da pomogne drugima i sebi u ostvarivanju toga biti — kršćanin?« »Svećenički značaj biskupske i svećeničke službe jest u tome da se kroz njih uprisutnjuje Kristovo služenje navješćivanjem evanđeoske poruke, sakupljanjem i vođenjem kršćanske zajednice i euharistijskom celebracijom« (a sakramenti, a ispovijed?). Na kraju u tom je broju izašao i izvještaj: »Teološko-pastoralni tečaj za mlade franjevce« (na Humcu, u Hercegovini), a na njemu je, među drugima predavao i tajnik »Centra Kršćanske Sadašnjosti« iz Zagreba Julije Sulić, a prihvaćene su, uz ostalo, i rezolucije, da su uzroci nagomilanih problema u Hercegovini »u nepoštivanju Evanđelja i duha Drugoga vatikanskog koncila« i da je za Crkvu potrebno »ukidanje klasnih odnosa i praktično priznanje jednakosti, koja se temelji na istom krštenju i istom svećeništvu«. Zabrana Biskupskog ordinarijata u Mostaru, da se do daljega ne osnivaju župska vijeća, označena je na tečaju kao protukoncilska, a zatraženo je i uklanjanje generalnog vikara Dr. a Marka Perića s odgovornih položaja na Ordinarijatu.

U broju 15., od 25. VII. 1971.: »Glas Koncila«, u uvodniku: »Dobra vijest iz Zadra«, konstatuje među ostalim, s velikim zadovoljstvom, kako su na »Katehetskoj ljetnoj školi« u Zadru (6. — 16. VII. 1971.) »*pljesak pobirale najsavremenije teološke misli, za koje bi se pred ciglih tri ili četiri godine ljude sumnjičilo kao krivovjerce ili barem kao sumnjive u vjeri*«, kako i »ispod nekih crvenih kapica bujaju suvremeni pogledi na probleme« i kako se »neslužbeno nameću za mnoge još sasvim nevjerojatna rješenja«. *Tečaj je »dokazao, da se naša Crkva miče,* *da su u njoj pokrenuta nezaustavljiva gibanja i zbivanja, da je ostvarenje mnogih naoko nevjerojatnih rješenja samo pitanje vremena. I pitanje sve odvažnijeg organiziranja ovakvih skupova, sve slobodnijeg govorenja,* sve većega povjerenja između svećenika, biskupa i teologa«. U opširnom (trostupačnom) članku: »U početku tajni nacrt (Osnovnog zakona Crkve) postao predmetom široke diskusije« »Glas Koncila« obilato citira sve njegove protivnike, a osobito one »progresističke«: časopis »Il Regno«, njegova ideologa Giancarla Zizolu, kardinala Suenensa. Piše tu među ostalim: *»Glavna zamjerka tome tekstu bila je vraćanje na ekleziologiju (nauku o Crkvi) formiranu prije Drugoga vatikanskog koncila: Crkva je tu — — prikazana kao piramidalno, hijerarhijsko, juridički uređeno društvo, dok je zanemarena nauka II. vatikanskog koncila o Crkvi kao narodu Božjem u hodu, a obilno navođenje tekstova toga Koncila u zakonskom Nacrtu zapravo je — — samo alibi za odstup od sadržaja tih koncilskih tekstova«.* »Ako se tolikim katolicima hoće prištedjeti *nužnost da se stave u trajno protivljenje po savjesti tome zakonu,* onda taj zakon treba napustiti«. *»Izbjegnut (će tim biti) teološki »državni udar«, kojim je jedan sektor Rimske kurije nastojao potajno nametnuti cijeloj Crkvi jedan pretkoncilski nacrt crkvenog ustava«.* Ponovo se, u ovom broju, »Glas Koncila« vraća i na slučaj svoje stare simpatije »fra Agostina«. U članku (od 2 stupca): »Odlazi li ili ostaje fra Agostino?« izvješćuje nas, da »u Oregini već nastaje »novi Isolotto««. Njegova se »zajednica« sastala na zbor i na njemu se odlučila za protestni »euharistijski post«: u nedjelju ne će ići na misu novome župniku. Radikalni su osporavatelji pretegli. Čule su se na zboru i izjave: *»Crkva siromašnih hoće da se prizna njezina različitost od institucionalne crkvice«.* Mjesto mise održali su »molitveni zbor«, a jedan je njihov simpatizer, kažnjen od crkvene vlasti, don Gallo, izjavio, *da je sastajanje jedne katoličke zajednice iz ljubavi i u ljubavi već misa«.* I Isolotto je, Bog zna koji put, opet došao na red, u članku: »Završen proces« smetačima bogoslužja««. I u Isolottu je održan zbor zajednice, na kojemu su govorili kontestatorski svećenici, među njima i jedan suspendirani, koji je »vjenčao« dvojicu svećenika i bez indulta o njihovu svođenju na lajički stalež, a zatim je »zajednica« spriječila Nadbiskupova izaslanika da misi (5. I. 1969.). Sada se skupljaju na »zborove« na jednoj livadi, a misu im služe, pod suncobranom, na stolu, razni svećenici-prijatelji iz drugih biskupija.

Vrlo je u tom broju značajan i članak: »Raspušteno uredništvo«, u kojemu se »Glas Koncila« otvoreno solidarizira sa časopisom »Il Regno«, jednim od najuglednijih katoličkih listova u Evropi«, koji je obustavila crkvena vlast. Po »Glasu Koncila« »Il Regno« nije prvi *glas katoličke obnove koji zamire u Italiji«.* Prestao je izlaziti i progresistički list »Questitalia« u Mlecima, a na izdisaju su i »Settegiorni« i »Rocca«. Vijest o tom zaključuje »Glas Koncila« citatom novinara Fabrizija De Sanctis u »Corriere della sera«: »Ono, što pobuđuje gorčinu mnogih katolika, pa i onih koji se ne slažu s linijom »Regna«, ali iskreno vole demokratske slobode, — — jest to da *takve ograničavajuće odluke dolaze pod jednim pontifikatom koji je bio veličan zbog slobode priznate kulturi,* i da dolaze sutradan poslije dokumenata kao što je onaj o društvenom izvješćavanju«. U bilješci: »Žensko svećeništvo?« citira se izjava kardinala Suenensa u Kanadi, *»da bi sada već moglo biti vrijeme za pripust žena svečeničkom ređenju,* čim bi se *oborio tradicionalni utjecaj sv. Pavla koji je ženama dodjeljivao drugotno mjesto«.* A onda se dodaje: »Kardinal Suenens rekao je još *da bi trebalo rediti za svećenike oženjene ljude, i da bi o eventualnoj uspostavi oženjenoga klera imale odlučivati biskupske konferencije, a ne isključivo i izravno Vatikan«.* U istom broju tiskan je izvještaj — prikaz zasjedanja: »Katehetske ljetne škole u Zadru«, 6. — 16. VII. 1971. U uvodnom predavanju tajnik Katehetskog vijeća, I. Cvitanović, iznio je, među drugim, i ovu »duhovitu« misao: »Čini se da *naši biskupi nisu dobre vođe, jer nemaju dovoljno nečistu savjest«.* »Treba riskirati, treba se nadati u beznađu, *treba raditi makar to bilo i pogrešno*. Grijeh nerada je grijeh protiv života«. Za predavanje Josipa Kolanovića o »Liturgiji kao katehezi« stoji, da je »pobudilo posebnu pažnju i izazvalo neobično živo i složno odobravanje«. U posebnu članku, pod naslovom: *»Duh stvara neprilike u Crkvi«,* otisnuto je, »prema magnetofonskom zapisniku, predavanje profesora o. B. Dude o »Bibliji i katehezi«, »jedno zapaženo, zanimljivo predavanje«. Duda je u njemu, po »Glasu Koncila«, »propjevao i protužio kao prorok, kako se to njemu već događa kad ga obuzme uzbudljivo nadahnuće. Bilo je to pomalo izazivački — možda bi se smjelo, pavlovski, reći »iz vjere u vjeru« — da bi slušatelji, izazvani u svojoj vjeri, domislili zbilju«. U predavanju se nalaze i ovi pasusi: »Jedina riječ Božja zauvijek rečena jest Druga Osoba. Ali i ona, čim je izgovorena u povijesti utjelovljenjem, morala je govoriti mnoge riječi. I tko u svakoj od tih riječi želi naći cijelu riječ, već je na krivom putu. Iz mnogih riječi treba naći Sina Božjega« — »Tko svoju riječ odmah identificira s Riječju, čini svetogrđe«. »Riječ Božja je njegova gesta. On se kroz gestu objavljuje kao Bog koji hoće svijet. *Zato je naš Bog nezamisliv bez svijeta*«. »Dakle slika o Bogu strašno je problematična. Crkva zemaljska do danas nije potpuno razumjela Boga, istom će u vječnosti razumjeti Boga Biblije«. »Katehizacija kao i teologija, kao i *crkveno učiteljstvo, mora se trajno ispravljati,* iznova obogaćivati Biblijom«. »*Bog nam je svima zadatak.* Crkva Boga još nije dosta spoznala, on još nije dosta propovijedan, *zemaljska ga Crkva nikada neće domisliti. — Treba sve postaviti tako da ostane otvoreno za sutrašnji trenutak razmišljanja Crkve*«. »*O Crkvi, o crkvenom učiteljstvu postoje elementarni analfabetizmi. Pogotovo u sadašnjoj raspravi oko autoriteta*«. »*Lasno bi bilo (Papu) slušati samo kad je nezabludiv! To je dvaput u sto godina*«. »*Njegova je prva služba da okuplja Crkvu Božju*«. »*A neki bi mu htjeli utisnuti u ruke toljagu* da lupi sve. Osim njih. Tako je i s biskupima. Tko misli da im služi tako da im utiskuje u ruke toljage, neka njega prvoga udare po glavi, pa će u Crkvi biti više mira i ljubavi«. »*Učiteljstvo se definira iz Crkve, a ne Crkva iz učiteljstva. Crkva je vjernica Božja*«. Ove zadnje riječi jedine su, iz čitava članka, debelo podvučene; očito kao vodeća misao predavanja. »Sazrijevanju učiteljstva« pomažu teolozi ali i »svaki vjernik koji se otvara Božjoj riječi«. »*Crkva u kojoj nema gužve nije prava Crkva, jer Crkva je Bog i ljudi, a gdje su ljudi, tu je i gužva, a Duh je onaj koji daje da se gužva nadvlada*«. »*Treba prihvatiti i razvitak, progresivnost objave*«. »Glasu Koncila« sve se te teze i aforizmi čine, bez daljega, prihvatljivi. A nama se čini, da tu ima dosta i neprecizno formuliranih tvrdnji, pa i teološke fantastike: pjesnički jezik nije najpogodniji za dogmatiku, a najmanje pred praktičnim katehetama i sestrama-katehistkinjama. U književnom prikazu: »Nova knjiga Jeana Claudea Barrau-a: »Tko je Bog?« ima također te teološke fantastike. Citiraju se iz nje pasusi: »*Više od polovine kršćana ne vjeruje u pravoga Boga*«. »*Bog, kojega je »zakupila« Crkva, bog-Jupiter* (bog-tiranin, pomalo sadista, bog-žandar, »Dobri Bog«) je mrtav. Konačno ćemo upoznati pravoga Boga«. *Današnja je Crkva kao velik ledenjak* ispod kojega (još) uvijek teče živa voda, struja

prave vjere. »Uvjeren sam, da se ledenjak topi. Drugi vatikanski koncil već mu je rastopio velik dio. Krajem 20. stoljeća doći će do preporoda vjerskoga života«. A za takve se fraze oduševljava recenzent knjige u »Glasu Koncila«. I njega muči misao: »Ako je to tako, *zašto se Crkva ne uznemiri,* zašto ne stane odlučnije postavljati vjernicima pitanje prave misli o Bogu, *zašto dopušta da se njezine crkve upotrebljavaju kao poganski hramovi, a njezini sakramenti kao čarolije?*«

U broju 16., od 15. VIII. 1971.: nije se također uredništvo »Glasa Koncila« moglo svladati, pa da barem, u broju, koji je bio posvećen Marijanskom kongresu, odustane od reklamiranja svojih »progresističkih« stavova. U uvodniku: »Da se ne uspavamo« pledira »Glas Koncila« za katoličku slogu iza Marijanskog kongresa: »Bilo bi tragično da bilo tko među nama — bilo iz redova onih koji se smatraju naprednima, bilo iz redova onih koji su zabrinuti za čuvanje tradicije — pokuša iskoristiti ove kongrese za stjecanje poena u nelojalnoj borbi mišljenja. Bio bi nož u leđa jedinstvu koje se izražava i utvrđuje na ovim kongresima«. A kako tu slogu, napose u katoličkoj štampi, praktično shvaća »Glas Koncila«, pokazao je najbolje svojim komentarom listu kardinala Villota, — citirali smo ga već, — učesnicima luxemburškoga kongresa »Katoličke međunarodne tiskovne unije«, u svom prikazu pod naslovom: »Kongres o katoličkom tisku u znaku napetosti borbe za pravo slobodne informacije«. Opširno iznosi, »Glas Koncila«, sve kritike na račun Kardinalova stanovišta. »Kardinalovo isticanje tih »nužnosti« osobito se neugodno dojmilo sudionika kongresa: iskusni novinari, oni su u tome vidjeli neku vrstu zahtjeva za vraćanjem na stari trijumfalistički ton katoličkoga tiska, na šutnju o stvarnim problemima Crkve, na stil »režimske štampe« kakav još i sad postoji u profanim totalitarnim režimima i kakav je donedavna postojao i u Crkvi, stil koji otuđuje čitatelja od stvarnih zbivanja, koji paralizira duh javnosti u tupom konformizmu«. »Problem je u tome da velik dio katoličkih novinara, i to onih najspremnijih, najsolidnije formiranih, profesionalno najboljih, u posljednje vrijeme sve više i sve teže osjeća kobno sužavanje prostora slobode na crkvenom prostoru, i opadanje zanimanja javnosti za zbivanja u Crkvi — zbivanja za koja se od katoličkih novinara sve više zahtijeva da ih prikazuju konformistički, »edifikatorno«, to jest otuđeno od stvarnih problema

Crkve, u jednom preživjelom stilu«. A za odnos prema crkvenom auktoritetu značajan je, u tom broju, osobito članak: »*Prosvjedno povlačenje misionara«* (»Bijelih otaca« iz Mozambika), jer da se »crkvena hijerarhija prešutno solidarizira s kolonijalizmom«. Dvadeset i dva misionara te misijske Družbe poslala su, u srpnju 1970., i pismo Biskupskoj konferenciji Angole, u kojemu su se založili »za preustrojbu misionarskog djelovanja, za osnutak misijskih zajednica komunitarnog tipa, koje bi živjele isključivo od svoga rada, a ne bi imale juridički značaj tradicionalnih župa«. A bilo je još takvih »kontestatorskih« akcija i inicijativa među misionarima, očito kao odjek kontestatorskih gibanja u zapadnoj Evropi. Svih 7 portugalskih biskupa u Mozambiku izjavilo je, u vezi s tom »bunom«, da odluku o povlačenju »*ne smatraju nadahnutom evanđeoskim duhom,* nego misle, da je donesena *pod pritiskom nekih grupa«*. I prisustvovanje francuskog »progresističkog« teologa i novinara René Laurentina Marijanskom kongresu u Zagrebu odmah je »Glas Koncila«, valjda u interesu »katoličke sloge« i lojalnosti, iskoristio, da ga, kao svoga sumišljenika i učitelja, učini advokatom svojih pogleda o slobodi katoličke štampe, o zabrani »Il Regno«, o klevetanju katoličkih novinara, o »vjerskoj informaciji pokrivenoj plaštem auktoriteta«, o »dresuri« i »otuđenju«, o tomu, kako »načela, koja je Koncil navijestio, nisu provedena u život«, pa je »ljudima svega dosta«, o »grupama studenata, koji zajednički razmišljaju o temama Sinode«, pod imenom »Operacija Sinoda«, o biranju crkvenih službenika, a protiv Nacrta osnovnog crkvenog zakona: sve to u interviewu, pod mottom: »Vjera nije konzerva«. Čovjek ipak dobiva dojam, da Laurentin dosta toga kaže više pod sugestijom svojih sugovornika, nego spontano, a kao Francuz i izražava se finije i taktičnije od svojih sumišljenika kod nas. Jedva da i on smatra »fair« ovu inicijativu »Glasa Koncila« u situaciji svoga gostovanja na jednom Marijanskom kongresu. A još je manje, po našemu mišljenju, bilo »fair« izlagati kardinala Suenensa, koji je tih dana kod nas boravio u službenom svojstvu stalnog predsjednika Marijanskih kongresa, pa baš u jubilarnom broju donijeti njegov interview od 17. VII. o. g. američkoj katoličkoj agenciji: »»National Catholic News Service«, pod naslovom: »Kardinal Suenens o Osnovnom crkvenom zakonu« i sa podnaslovom: »Legalizacija Evanđelja, koja se protivi cijeloj crkvenoj tradiciji. Smrt ekumenizma. Reakcija: jačanje struje koja se protivi Crkvi kao instituciji«, i ako je taj »interview« bio kritiziran od »Osservatore Romano«, uz konstataciju, da se je za rimski Nacrt izjasnila većina komisije za reviziju; i ako je i sam kardinal Suenens, svijestan delikatnosti svoga položaja, u Zagrebu o svemu tome šutio. U stilu je polemike i kontestatorstva i članak: »Uzbuđenje oko obustave »Regna«, koji komentira protest, što ga je sto osoba, — »katolika i nekatolika, svećenika i laika, vjernika i agnostika«, — uputilo, protiv te obustave, Papi, kardinalu državnom tajniku Villotu i predsjedniku talijanske biskupske konferencije, kardinalu Pomi, jer da ta zabrana očituje »težnje usmjerene pritiskivanju zahtjeva slobode što proizlazi iz Evanđelja« i da »iznad svega — protuslovi zvanju Crkve da bude mjesto slobode, i dakle priječi navještanje spasenja što ga svijet ima pravo od nje očekivati radi oslobođenja čovjeka«. A »Il Regno« je zabranjen, — točnije: otkazano je nekojim njegovim dosadašnjim urednicima, — »zbog neslaganja crkvenih vlasti s njegovim pisanjem«.

Eto, ni u kongresnom broju nije se »Glas Koncila« htio da odrekne kontestacije i kontestatora. Njegove su simpatije uvijek na njihovoj strani. Samo nama se čini, da to njegovo pisanje, baš kao i pisanje njegova dvojnika: »Il Regno«, nije ništa drugo nego »Popuštanje profanom mentalitetu vremena«, o kojemu je Pavao VI. govorio u svojoj izjavi na generalnoj audijenciji u Castel Gandolfo, 4. VIII. 1971., a koju je, jednom sretnom ironijom sudbine, donio i »Glas Koncila« baš u ovom svome, kongresnom, broju. »*Vjera (se) ne može«*, rekao je Papa, »*izmišljati ni manipulirati«. Nitko ne može željeti »novosti* u *Crkvi ako ta novost znači izdaju norme vjere«*. »Novost novosti radi ne bi bila opravdana, *osobito ako popuštamo nekim napastima karakterističnim za naše vrijeme, kao napasti ukidnja svakoga obzira prema tradiciji, prema povijesti, prema iskustvu preko kojega je Evanđelje došlo do nas«. Težnje za nekakvom drugačijom Crkvom, različitom od ove i ovakve koja sada postoji,* nisu »gotovo nikada ni nove ni oslobađajuće«, nego *su to »popuštanja profanom mentalitetu vremena, kojemu bi se htjelo asimilirati Crkvu,* s namjerom, možda dobrom, da je se uključi u moderni život«. *Ali tako se dolazi do toga da se Crkva »lišava svoje božanske, ljudske i autentične izvornosti, i da joj se na lice utiskuju one sociološke i svjetovne značajke koje smo, kad su se odnosile na druge povijesne časove, ne bez* *ironije, korili kao »konstantinske«, neohelenističke, feudalne, ne izvorno crkvene«. Tko želi dati »karizmatičkoj uzgibanosti naroda Božjega jednu autonomnu i pretežitu funkciju«, taj ne smije zaboraviti da se takva funkcija mora poimati »u koristi za crkvenu zajednicu, a ne u raspadanju njezina ministerijalnog sklopa, gdje se sve mora činiti prikladno i uredno«.*

Tako je! S toga polaznog stanovišta uvijek smo i mi kritizirali katoličku kontestaciju i katoličko ljevičarstvo. I »Glas Koncila«. I »Kršćansku Sadašnjost«. Živio Papa! »Fiat applicatio!«

Sarajevo, 20. VIII. 1971.

Dr. Čedomil Čekada

* O drugim edicijama »Kršćanske Sadašnjosti« ne ćemo ovdje
»ex professo« govoriti. Svi i onako znadu, kako je katolička javnost
reagirala na, bez »Imprimatura«, izdanu knjigu: »Seksualne studi-
je«, — izazvala je negodovanje i sablazan i među istaknutim sumi-
šljenicima »Glasa Koncila«; — svi znadu, i koliko se je prigovaralo
»Kani«, što je, u broju 6., u članku o problemu reguliranja poroda
u braku: »Dati život kakva avantura«, s francuskim biskupima, a
protiv naših i protiv Pape, ostavila u vlasti bračnih drugova, da se,
u slučaju »nužde«, »po savjesti« opredijele (i za protunaravna sred-
stva); što je, u broju 7., u članku: »Ukrajina oko Banje Luke«, či-
tatelje, bez dovoljno objašnjenja i diskrecije, uvela u »idilu« sve-
ćeničkog bračnog života među grkokatolicima; i što je, u br. 8.,
u članku svoga urednika, novoga dekana zagrebačkog teološkog
fakulteta, Dr. a Vjekoslava Bajsića: »Čopor, pukotine i spasenje«
(iz njegove, uvijek i previše enigmatične, stalne rubrike o suvre
menim crkvenim pitanjima: »Pitanje sadašnjeg trenutka«), pokušala
da »duhovito«, ali i prilično trivijalno, persiflira naše »konzerva
tivne« katolike kao »farizeje« i grješnike protiv Duha Svetoga, ko-
jima je »religija postala — — samo adutom u borbi za rang, pre-
stiž i priznanje u društvu, pred ljudima«. A sve to bez ikakve kon-
kretne dokumentacije, primjera, dokaza. — —

Od istoga se pisca mogu još dobiti knjige:

»Crkva — svećeništvo — svećenici«, 1. dio,	218 str. — 6 n. d.
»Crkva — svećeništvo — svećenici«, 2. dio,	370 str. — 6 n. d.
»Kuća na kamenu«,	201 str. — 12 n. d.
»Gospodin govori«, propovijedi na riječi Isusove iz Evanđelja, 1. dio,	243 str. — 12 n. d.

Knjiga: »Gospodin govori« naručuje se na adresu: Prvostolni Kaptol Vrhbosanski; 71000 — Sarajevo, Radojke Lakić 7.; prve tri na adresu: Don Stjepan Batinović; 79413 — BRŠTANICA (Hercegovina). S dva priloga!